

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**AİLE KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARIN
BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ARZU CEYLAN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MUSTAFA BEKTAŞ

MAYIS 2016

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**AİLE KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARIN
BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ARZU CEYLAN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MUSTAFA BEKTAŞ

MAYIS 2016

BİLDİRİM

Bu araştırmada akademik ve etik kuralların gözetildiğini, başkalarının eserlerinden ve çalışmalarından yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun bir şekilde atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını ve bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu bildiririm.

Arzu CEYLAN

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalında
Doç. Dr. Mustafa BEKTAŞ yönetiminde hazırlanan “Aile
Kavramına İlişkin Metaforik Algıların Belirlenmesi” adlı bu yüksek
lisans tezi jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan.....

Doç. Dr. Aysel MEMİŞ

Üye:

Doç. Dr. Mustafa BEKTAŞ (Danışman)

Üye:

Doç Dr. Mehmet Barış HÖRZUM

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu
onaylarım.

19.7/2016

Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Aile, özellikle çocuğun hayatında gün geçtikçe daha önemli hale gelmektedir. Bu durum eğitim sisteminin bir parçası ve çocuğun yaşantısındaki önemli kişilerden biri olarak sınıf öğretmenlerini de yakından ilgilendirmektedir. Öğrencinin okul ve toplumsal yaşamındaki başarısında aile etkin bir role sahiptir. Bu noktada ailenin en önemli yardımcılarından birisi de sınıf öğretmenleridir. Bu anlamda ilkökul öğrencilerinin aile kavramına ilişkin algılarının bilinmesi öğrencilerin gelişimlerinin desteklenmesinde aile ve sınıf öğretmenlerine yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda sınıf öğretmenlerinin aile kavramına ilişkin algılarının bilinmesi de ailelere ilkökul öğrencilerinin yeteneklerinin geliştirilmesi noktasında katkıda bulunmaktadır. Bu sebeple öğrencilerin, sınıf öğretmenlerinin ve aile üyelerinin aile kavramına ilişkin algılarının belirlenmesi önemli görülmektedir.

İlkokul öğrencileri, sınıf öğretmenleri ve aile üyelerinin *Aile Kavramına İlişkin Metaforik Algılarının Belirlenmesi*'ni amaçlayan bu araştırma pek çok kişinin destek ve yardımları olmadan tamamlanamazdı. Bu sebeple araştırmanın başlangıç aşamasından sonuçlandırılmasına kadar yaptığı değerli bilgilendirmeleri ile desteğini ve yardımını esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Mustafa BEKTAŞ'a, lisansüstü eğitimim süresince aktarmış oldukları değerli bilgi ve tecrübeleriyle bana yardımcı olan hocalarım Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM'a ve Doç. Dr. Ergün ÖZTÜRK'e, araştırmamı tamamlamamda yapmış oldukları yapıcı katkılarından dolayı Bülent Ecevit Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Aysel MEMİŞ'e ve Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Mehmet Barış HORZUM'a, sorduğum her soruyu bıkmak usanmak bilmeden, sabırla cevaplayan hocam Yrd. Doç. Dr. Harun CEYLAN'a, tezin analiz ve yazımı aşamalarındaki katkılarından dolayı Arş. Gör. Asena AYVAZ'a ve Arş. Gör. Mehmet Akif HAYAL'e, araştırma yaptığım okulların yöneticilerine, içtenlikle yardımcı olan öğretmenlerine ve öğrencilerine, çalışmaya katılmaktaki gönüllülükleri ve yardımları dolayısıyla değerli aile üyelerine ve benim bugünlere gelmemde en büyük paya sahip olan canım anneme, canım babama ve ailemin diğer tüm bireylerine çok teşekkür ederim.

Arzu CEYLAN

ÖZET

AİLE KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARIN BELİRLENMESİ

Ceylan, Arzu

Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mustafa BEKTAŞ

Mayıs, 2016. xiv+128 Sayfa.

Bireylerin toplum hayatına hazırlandığı ilk yer aile kurumudur. Öğrenci merkezli eğitim anlayışında aile önemli bir unsurdur. Aynı zamanda çocuğun okulda geçirdiği süreçte sürekli iletişim halinde olduğu ve aile bireylerinin ilk temasta bulunduğu kişi olarak sınıf öğretmenlerinin aile kavramına ilişkin algıları çocuk eğitiminde ve gelişiminde belirleyici olabilmektedir.

Bu çalışmada ilkokul öğrencilerinin, sınıf öğretmenlerinin ve aile üyelerinin “aile” kavramına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2014-2015 eğitim-öğretim yılı içerisinde Sakarya ili Hendek ilçe merkezindeki ilkokullarda öğrenim gören ilkokul 4. sınıf öğrencileri, aynı öğrencilerin sınıf öğretmenleri ve aile üyelerinden oluşmuştur. Araştırma 361 ilkokul 4. sınıf öğrencisi, 23 sınıf öğretmeni ve 75 aile üyesi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri tüm anket formlarında bulunan “Aile...gibidir, çünkü...” ifadesi yardımıyla toplanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde içerik analiz tekniğinden yararlanılmıştır.

Araştırma sonucunda “aile” kavramı ilkokul öğrencileri tarafından en fazla sevgi olarak, sınıf öğretmenleri ve aile üyeleri tarafından en fazla ağaç olarak algılanmıştır. Aynı zamanda ilkokul öğrencileri, sınıf öğretmenleri ve aile üyelerinin metaforlarından benzer ve farklı kavramsal kategorilere sahip oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlkokul Öğrencisi, Sınıf Öğretmeni, Aile Üyesi, Metafor, Algı.

ABSTRACT

STATING METAPHORICAL PERCEPTIONS ABOUT FAMILY CONCEPT

Ceylan, Arzu

Master Thesis, Department of Elementary Education, Division of Primary Education

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mustafa BEKTAŞ

May, 2016. xiv+128 pages.

The Family is the first place where individuals adapt to community life. Family is an important factor in the student-centered education. Also as a first person who contact with student's parents and who usually contact with students in the school, primary school teacher's perception about the concept of family can be decisive about child training and development.

In this study, it is aimed to determine the perception of primary school students, primary school teachers, parents about the concept of family with the help of metaphors. The participants of the study consisted of 4th grade students, who are educated in the primary schools in Sakarya, Hendek in 2014-2015 education year, their primary school teachers and their parents. The study was performed with 361 4th grade students, 23 primary school teachers and 75 family members. All data of the study was taken with the statement 'family is like..., because...' in survey forms. Content analysis method was used for the analysis of the data.

In the end of the study, the concept of 'family' has been sensed mostly as 'love' by the primary school students, mostly as 'tree' by the primary school teachers and parents. At the same time, according to their metaphors it is stated that primary school students, primary school teachers and parents have similar and different conceptual categories.

Keywords: Primary School Student, Primary School Teacher, Parent, Metaphor, Perception.

İÇİNDEKİLER

Bildirim	iii
Jüri Üyelerinin İmza Sayfası	iii
Önsöz	v
Özet	vi
Abstract	vii
İçindekiler	viii
Tablolar Listesi	xi
Şekiller Listesi	xiv
Bölüm I	1
Giriş	1
1.1 Problem Cümlesi	3
1.2 Alt Problemler	4
1.3 Araştırmanın Amacı	4
1.4 Araştırmanın Önemi	5
1.5 Varsayımlar	5
1.6 Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.7 Tanımlar	6
1.8 Simgeler ve Kısaltmalar	7
Bölüm II	8
Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi ve İlgili Araştırmalar	8
2.1 Aile	8
2.1.1 Aile Türleri	9
2.1.1.1 Hane Halkına Göre Aile Türleri	10
2.1.1.1.1 Geleneksel/Büyük/Geniş Aile	10
2.1.1.1.2 Modern/Çekirdek/Küçük Aile	11
2.1.1.2 Yaşanılan Yere Göre Aile Türleri	12
2.1.1.2.1 Kırsal Aileler	12
2.1.1.2.2 Kentsel Aileler	13
2.1.1.2.3 Geçiş Ailesi	13
2.1.2 Aile-Çocuk İletişiminde Aile Tutumları ve Bu Tutumların Çocuğa Etkisi	13
2.1.2.1 Otoriter Ana-Baba Tutumu	14

2.1.2.2 Demokratik Ana-Baba Tutumu.....	15
2.1.2.3 İzin Verici Ana-Baba Tutumu.....	15
2.1.3 Öğretmen Aile İletişimi.....	15
2.2. Metafor.....	16
2.2.1. Kavramsal (Conceptual) Metafor.....	17
2.2.2. Varlıksal (Ontological) Metafor.....	18
2.2.3. Yön (Orientational) Metaforu	18
2.2.4 Eğitimde ve Diğer Alanlarda Metafor Kullanımı	18
2.3 Algı.....	18
2.4. İlgili Araştırmalar	20
2.4.1 Aileye İlişkin Araştırmalar.....	20
2.4.2 Metaforu Veri Toplama Aracı Olarak Kullanan Araştırmalar	27
Bölüm III.....	33
Yöntem.....	33
3.1. Araştırmanın Modeli	33
3.2. Çalışma Grubu	33
3.3. Veri Toplama Aracı.....	34
3.3.1. Aile Metaforu Geliştirme Anketi	34
3.4 Verilerin Toplanması	35
3.5 Verilerin Analizi.....	36
Bölüm IV.....	40
Bulgular ve Yorumlar	40
4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	40
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	44
4.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	61
4.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	62
4.5 Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	68
4.6 Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	70
4.7 Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	79
Bölüm V.....	81
Tartışma, Sonuç ve Öneriler	81
5.1 Tartışma.....	81
5.2 Sonuç.....	83
5.2.1 Birinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Sonuçlar.....	83

5.2.2 İkinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Sonuçlar	84
5.2.3 Üçüncü Alt Problemin Bulgularına İlişkin Sonuçlar	86
5.2.4 Dördüncü Alt Problemin Bulgularına İlişkin Sonuçlar.....	86
5.2.5 Beşinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Sonuçlar.....	87
5.2.6 Altıncı Alt Problemin Bulgularına İlişkin Sonuçlar.....	87
5.2.7 Yedinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Sonuçlar	89
5.2.8 Araştırmanın Genel Sonuçları.....	90
5.3 Öneriler	90
Kaynakça.....	92
Ekler.....	102
Özgeçmiş	115

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. İlkokul Öğrencilerinin Aile Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	40
Tablo 2. İlkokul Öğrencilerinin Aile Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Kavramsal Kategorilere Dağılımı	44
Tablo 3. İlkokul Öğrencilerinin Değer Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	45
Tablo 4. İlkokul Öğrencilerinin Doğa Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	46
Tablo 5. İlkokul Öğrencilerinin Tutum Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	48
Tablo 6. İlkokul Öğrencilerinin Kişi Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	50
Tablo 7. İlkokul Öğrencilerinin Toplum Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	51
Tablo 8. İlkokul Öğrencilerinin Duygu Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	53
Tablo 9. İlkokul Öğrencilerinin Yer Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	54
Tablo 10. İlkokul Öğrencilerinin Bağ Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	55
Tablo 11. İlkokul Öğrencilerinin Ontolojik Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	56
Tablo 12. İlkokul Öğrencilerinin Nesne Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	57
Tablo 13. İlkokul Öğrencilerinin Fiil (Eylem) Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	58
Tablo 14. İlkokul Öğrencilerinin Sevgi Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	59
Tablo 15. İlkokul Öğrencilerinin Sanat Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	60
Tablo 16. İlkokul Öğrencilerinin Şey Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	61

Tablo 17. Sınıf Öğretmenlerinin Aile Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	61
Tablo 18. Sınıf Öğretmenlerinin Aile Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Kavramsal Kategorilere Dağılımı	62
Tablo 19. Sınıf Öğretmenlerinin Yer Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	63
Tablo 20. Öğretmenlerin Doğa Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	64
Tablo 21. Sınıf Öğretmenlerinin Nesne Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	64
Tablo 22. Öğretmenlerin Bağ Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	65
Tablo 23. Sınıf Öğretmenlerinin Toplum Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	66
Tablo 24. Sınıf Öğretmenlerinin Kişi Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	67
Tablo 25. Sınıf Öğretmenlerinin Değer Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	67
Tablo 26. Sınıf Öğretmenlerinin Duygu Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	68
Tablo 27. Aile Üyelerinin Aile Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	68
Tablo 28. Aile Üyelerinin Aile Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Kavramsal Kategorilere Dağılımı	70
Tablo 29. Aile Üyelerinin Doğa Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	71
Tablo 30. Aile Üyelerinin Bağ Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	73
Tablo 31. Aile Üyelerinin Duygu Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	74
Tablo 32. Aile Üyelerinin Yer Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	75
Tablo 33. Aile Üyelerinin Toplum Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	76

Tablo 34. Aile Üyelerinin Nesne Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	77
Tablo 35. Aile Üyelerinin Ontolojik Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı	78
Tablo 36. İlkokul Öğrencilerinin, Sınıf Öğretmenlerinin ve Aile Üyelerinin Aile Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Kavramsal Kategorilere Dağılımı ...	79

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Metafor Türleri	17
Şekil 2. Algılama Modeli	20
Şekil 3. Kavramsal Kategori Dağılım Şeması	80

BÖLÜM I

GİRİŞ

“Aile; anne, baba, çocuklar ile anne ve babanın kan akrabalarından oluşan toplumsal kurum” (Yüksel, Avşar ve Akbaş, 2014: 203) olarak tanımlanmaktadır. Aile kavramına ilişkin çeşitli tanımlar yapılmaktadır. Gökçe (2007: 188) aile ile ilgili şunu ifade etmektedir:

Ekonomik ve toplumsal bir birlik olan aile üyeleri arasındaki ilişkiler yönünden grup tanımı içine yerleştirilebildiği gibi sosyal hayatın ana şekillendiricilerinden biri olması bakımından topluluk ve örgüt, birliğin yürütülmesinde başvurulan sistemleştirilmiş kurallar yönünden kurum ve toplumsal hayatın içindeki temel unsurlardan biri olma açısından da toplumsal yapının bir parçası olarak düşünülebilir.

Aile evrensel bir kurumdur. Ancak bir tanım olarak açıklamak kolay değildir. Çünkü her toplumda topluma has bir aile bulunmaktadır (Özkalp, 1998a: 100). Kurum, toplumsal yapının korunmasını sağlayan nispeten zorunlu kurallar topluluğudur (Özkalp, 2008a: 47). Özkalp (1998a: 113) tarafından ve Özkalp (2008b: 124) tarafından ailenin toplumsal yapıdaki temel bir kurum olarak belirtilir. Bu durum iki sebebe bağlanmaktadır. Birincisi ailenin insan türü olarak üretimini sağlamasıdır. İkincisi ise toplumsal yapıda var olan diğer toplumsal kurumlar için kaynak teşkil etmesidir.

Aile işlevleri, ekonomik faaliyetleri ve aile içi liderlik durumlarından değişmektedir (Gökçe, 2007: 189). Yapıcı (2010: 1545) tarafından aile meydana gelen bu değişikliklere rağmen toplumsal yapının en önemli şekillendirici kurumu olarak ifade eder. Çünkü aileyi sosyolojik olarak değerlendiren sistem yaklaşımı aileyi uyum, denge, değişme niteliklerine sahip açık bir sistem şeklinde açıklamaktadır (İçli, 1996: 63). Bununla birlikte ailenin, toplumun yaşam biçimini öğretip, bunun gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan bir yapısı da vardır (Yapıcı, 2010: 1544). Aile bireyler için hem fizyolojik hem ekonomik hem kültürel hem de toplumsal olarak belirleyicidir (Türküm, Kızıldaş, Bıyık ve Yemenici, 2005: 232). Ailede bireylere

yönelik ihtiyaçların gerektiğinde karşılanması toplumlara zenginleşen değerler ve güçlü kuşaklar oluşturur (Cansel, 1969: 11).

Eğitim ve öğretmenler çocuk için daha resmi toplumsallaşma kurumlarıdır (Özkalp, 1998b: 80). Bu durumun yanında sanayileşme ile beraber ailenin işlevselliği artık çocuğun kültürlenme yoluyla sosyalizasyonu üzerinde yoğunlaşmaktadır (Çabuk-Kaya, 2014: 111). Özkalp (1998b: 71) tarafından toplumsallaşma bir etkileşme süreci olarak anlatılır. Çocuklar toplumun içerisinde bulunan değer, norm, inanç ve bilgi sistemlerini aileleri aracılığıyla edinirler (Özkalp, 2008c: 85).

Aile işlevlerinin bir kısmını başka kurumlara devretmiştir. Bektaş (2009: 3) tarafından aile çocuğun korunup eğitim aldığı ve duygusal ilişkilerin olduğu “çok özel bir çevre olarak” tasvir edilmektedir. Çocuğun ihtiyaçları bu özel çevrede karşılanmaya çalışılır. Çocuğun çok çeşitli ihtiyaçları vardır. Eğitim ihtiyacı da bunlardan biridir. İnandı (2008: 353) ailenin doğal bir eğitim ortamı olduğunu belirtir ve aynı zamanda Adams ve Christenson (2000) tarafından ailenin eğitim üzerinde okulun dışında en etkin çevre olarak tarif edildiğini aktarır. Ancak çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasında aile gibi diğer kurumlara da ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin; eğitim kurumu bunlardan biridir. Eğitim kurumu özellikle okular ve öğretmenler aracılığıyla çocuğun bu ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır. Bunun için eğitim ve ailenin birlikte hareket etmesi gerekebilir. Bu noktadan hareketle özellikle okul başarısı ile aile arasında önemli bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Çelenk, 2003: 28). Çocuk eğitiminin ilk sorumlusu ailedir. Okul ile aile arasındaki karşılıklı sorumluluk ve ortak eğitim ilkeleri, karşılıklı güven anlaşmasını da gerektirir (Bilgin, 1990: 1). Bu durum bir öğretmenin başarısız olması üzerindeki farklı boyutların değerlendirilmesinde açıkça görülebilir. Bu durum bir tek öğretmen yeterliği ile sınırlanmaz, bunun yanında, okul iklimi, okul kültürü, teknolojik donanımın öğrenci nitelikleri de dikkate alınmalıdır (Çobanoğlu, 2008: 119) ve aile değişkeni gibi unsurlar dikkate alınmalıdır. Bununla beraber okulda çocuğun en fazla etkileşimde bulunduğu kişilerden biri öğretmendir. Akyüz (2010: 339) Atatürk’ün 1925 yılında İzmir Erkek Öğretmen Okulundaki konuşmasında:

Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir. Öğretmeden, eğiticiden yoksun bir millet, henüz millet adını almak istidadını kazanamamıştır. Ona alelade bir kütle denir, millet denemez. Bir kütle millet olabilmek için mutlaka eğiticilere, öğretmenlere muhtaçtır. Onlardır ki bir toplumu hakiki bir millet haline koyarlar (...)

şeklinde seslendiğini aktarmaktadır. Aynı zamanda eğitim sisteminin başarısı ile öğretmenin niteliği arasında önemli bir ilişki vardır. Çocuğun eğitiminde aile ile öğretmenin ortak hareket etmesi bu sebeple önemlidir. Öğretmen (özellikle sınıf öğretmenleri) ve aileler çocuk ile olan iletişimlerinde çocuğun ilgilerini, ihtiyaçlarını, beklentilerini, geçirmiş olduğu yaşantılarını-deneyimlerini, algılarını dikkate almalıdırlar. Davranışın anlamı çözebilmek için özellikle kişinin algılamasına bakmak gerekir. Bu nedenle anne-babalar ve öğretmenler çocuklarla olan iletişimlerinde bu duruma dikkat etmelidirler (Cüceloğlu, 2012: 37). Aynı zamanda çocuklar ve yetişkinlerin kavramlara yükleyecekleri anlamlarında değişebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu durum Piaget (1947/2010: 82-110) tarafından rüyalar üzerinden anlatılmaktadır. 4-11 yaş çocukları ile yaptığı çalışmasında rüyanın ne olduğunu, nasıl bir şey olduğunu soruyor. Çocukların cevapları rüyalar önümüzdedir, kafamızın içindedir, rüyalar aydan gelir, lambadan gelir şeklinde olmuştur. Çocuklar ve yetişkinler arasındaki kavramlara yüklenen anlamlar bu şekilde farklılaşabilmektedir. Bu farklılıklar yetişkin ve çocuktaki algılama farklılığından da kaynaklanabilmektedir. Algılardaki farklılaşmalar bu sebeple önemli görülmektedir. Bu duruma dayanarak algıların belirlenmesi amacıyla çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Tercih edilen bu yöntem ve tekniklerden birini metaforlar oluşturmaktadır. Arnett (1999) tarafından metafor bir algı aracı olarak görüldüğü belirtilir (Akt.: Özdemir ve Akkaya, 2013: 298; Cerit, 2008: 694). Bu açıdan metaforlar eğitimcilerin iki şeyi karşılaştırmayı, bu iki şey arasındaki benzerlikleri belirtmeyi ve bir şeyi başka bir şeyin aracılığıyla açıklamayı sağlayabilecekleri bir fırsat olarak değerlendirilebilir (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006: 465). Metaforlar durumlara karşı bakış açılarını, farklı benzetmeler ile açıkladıkları araçlardır (Cerit, 2008: 694)

Bu araştırmayla ilkokul öğrencilerinin, sınıf öğretmenlerin ve aile üyelerinin aile kavramını nasıl algıladıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

1.1 PROBLEM CÜMLESİ

Öğrencilerin, öğretmenlerin ve aile üyelerinin aile kavramına ilişkin metaforik algıları nedir?

1.2 ALT PROBLEMLER

1. İlkokul öğrencileri aile kavramına ilişkin algılarını, hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?
2. İlkokul öğrencilerinin aile kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar, hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?
3. Sınıf öğretmenleri aile kavramına ilişkin algılarını, hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?
4. Sınıf öğretmenlerinin aile kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar, hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?
5. Aile üyeleri aile kavramına ilişkin algılarını, hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?
6. Aile üyelerinin aile kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar, hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?
7. İlkokul öğrencileri, sınıf öğretmenleri ve aile üyeleri arasında benzer veya farklı kavramsal kategoriler bulunmakta mıdır?

1.3 ARAŞTIRMANIN AMACI

Toplumsal bir kurum olarak aile bir başka toplumsal kurum olan eğitim içerisinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Aile, eğitimin özellikle okul boyutunda öğrenci ve öğretmeni hem etkileyen hem de onlardan etkilenen bir durumundadır. Gerek öğrenci gerekse öğretmen açısından okul ikliminin şekillenmesinde etkin bir role sahip olan aile şu ana kadar birçok araştırmaya konu olmuştur. Bu araştırmayla öğrencilerin, öğretmenlerin ve aile üyelerinin aile kavramına ilişkin algılarını metaforlar yardımıyla belirleyip yeni fikir, yöntem ve araştırma konularının geliştirilmesine yardımcı olmak amaçlanmıştır.

1.4 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırma ilkokul öğrencilerinin, sınıf öğretmenlerinin ve aile üyelerinin aile kavramına yönelik algılarının belirlenmesi açısından önemlidir. Literatüre yönelik bir tarama yapıldığında aile kavramına yönelik araştırmaların yapıldığı görülmüştür. Fakat ilkokul öğrencilerinin, sınıf öğretmenlerinin ve aile üyelerinin aile kavramına ilişkin algılarının belirlenmesine yönelik bir araştırma yapılmamıŐtır. Ayrıca bu araştırma;

- Eğitim, psikoloji, sosyoloji gibi farklı disiplinler tarafından sürekli ele alınan aile kavramının, bu araştırmaya konu olarak seçilmesi yönüyle güncel,
- Aile kavramına yönelik algıların belirlenmesinde metaforların kullanıldığı bir çalışma olması yönüyle özgün,
- Aile kavramına yönelik algıların belirlenmesi yönüyle gerekli,
- Metaforik algılardan yola çıkarak elde edilen bulguların araŐtırmacılara, eğitimcilere, öğretmenlere ve ailelere bir veri kaynağı olması açısından işlevsel olarak görülmektedir.

1.5 VARSAYIMLAR

1. Araştırma için kullanılan veri toplama aracı ve ulaşılan örneklem araştırmanın amacına ulaşmayı sağlayacak yeterli nitelik ve niceliğe sahiptir.

1.6 ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırmanın verileri 2014-2015 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Sakarya ili Hendek ilçe merkezindeki ilkokullarda öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri ve aynı öğrencilerin sınıf öğretmenleri ve aile üyeleri ile sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda

araştırma 568 ilkokul 4. sınıf öğrencisi, 24 sınıf öğretmeni ve 75 aile üyesi ile sınırlandırılmıştır.

1.7 TANIMLAR

Aşağıda araştırma konusunu ve içeriğine yönelik bazı kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

Aile: Evlilik, soy bağları ya da evlat edinme üzerine kurulan, çoğunlukla anne baba ve çocuklardan, soydaş akraba bireylerinden oluşan, görece olarak sürekli ve işbölümüne dayalı ekonomik birim özelliği gösteren toplumsal küme ve kurum (Türkiye Bilimler Akademisi [TÜBA], 2015) şeklinde ifade edilmektedir.

Metafor: Bir kavram, terim yahut ifadeyi yaygın anlamının yerine, çağrıştırdığı başka anlamları yükleyerek kullanmak (Demir ve Acar, 2005: 275) şeklinde ifade edilmektedir.

Algı: Algı, duyu organları tarafından kaydedilen uyarıcıların beynimiz tarafından örgütlenip, yorumlanarak anlamlı hale getirilmesidir (Aydın, 2008a: 215) şeklinde ifade edilmektedir.

1.8 SİMGELER VE KISALTMALAR

akt.	:	Aktaran
Örn.	:	Örneğin
%	:	Yüzde
f	:	Frekans
ÖK	:	Öğrenci Kadın
ÖE	:	Öğrenci Erkek
SK	:	Sınıf Öğretmeni Kadın
SE	:	Sınıf Öğretmeni Erkek
AK	:	Aile Üyesi Kadın
AE	:	Aile Üyesi Erkek
Edt.	:	Editör
Bkz.	:	Bakınız

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölüm içerisinde aile ve metafor kavramlarıyla ilgili kuramsal bilgilere ve bu kavramlara yönelik yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

2.1 AİLE

Aile; özellikleri, işlevleri, yapısı, türü gibi çeşitli boyutlarıyla değişiklik gösterebilmektedir. Bu bölümde çeşitli aile tanımlarına, aileye ilişkin farklı yaklaşımlara, aile türlerine, aile-çocuk iletişimde ana-baba tutumlarına ve aile-öğretmen etkileşimine değinilmiştir.

Aileye ilişkin çeşitli tanımlar yapılmaktadır. Bunlardan bazıları şöyledir (Tanımların verilmiş sırasında önceki tarihten sonraki bir tarihe doğru sıralama yapılmıştır):

Genel anlamda; aynı bir soya mensup veya birbirine evlilik bağı ile bağlı bulunan kişilerin tümü. Bu anlamda, büyükanne, büyükbaba, amca, dayı, teyze, yenge ve bunların çocukları ailenin kapsamına girerler (Foulgué, 1994: 6) veya evlilik, süt veya kan bağı ile birbirine bağlı insanlardan oluşan ve toplumun temeli kabul edilen küçük toplumsal birim (Demir ve Acar, 2002: 24) veya aile birbirine kan ve evlilik bağı ile bağlı iki veya daha fazla üyeden meydana gelen bir gruptur (Özkalp, 2008b: 111) veya evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki küçük birlik (Türk Dil Kurumu [TDK], 2015) şeklinde farklı tanımlar yapılmaktadır.

Aileye ilişkin farklı tanımların yanı sıra farklı yaklaşımlarda bulunmaktadır. Örneğin; Fonksiyonalist (İşlevselci) yaklaşım ailenin biyolojik bir varlıktır ancak

sosyal de bir varlıktır (Özkalp, 2008b: 118). Bu yaklaşıma göre aile toplumun devamını sağlar (Meder, 2005: 7). Bu nedenle aile diğer kurumların yerine getiremediği bazı fonksiyonları yerine getirmektedir (Özkalp, 2008b: 118). Bunlar cinsel davranışları düzenlemek, topluma yeni üyeler kazandırmak, toplumsallaşma, bakım ve koruma sağlama, sosyal yerleştirme, duygusal destek şeklindeki fonksiyonlardır (Özkalp, 1998a: 107-108). Aile içerisinde çatışma olma durumunu dikkate almayan (Meder, 2005: 7) bu yaklaşımda ailenin rollerinin neler olduğu sorgulanmaktadır (Özkalp, 2008b: 120). Bir başka yaklaşım ise çatışmacı yaklaşımdır. Bu yaklaşım aileyi açıklarken güç, hâkimiyet ve çatışmanın olduğu bir yer olarak ifade etmektedir (İçli, 1997: 63). Çatışmacı yaklaşım ailenin toplum için önemli fonksiyonları olduğunu kabul eder. Bu kuramcılara göre aile önemli bir kurumdur. Ancak aile içerisinde eşitsizlikler vardır. Öyle ki aile içerisinde bir güç mücadelesi vardır. Erkek bu kuramcılara göre kadın üzerinde egemen bir durumdadır (Özkalp, 2008b: 120). Aynı zamanda bu yaklaşım karar mekanizması, aile içi şiddet, boşanma ve aile içi iktidar gibi konular üzerine odaklanır ve çatışma kavramına yaptığı vurgu eleştirilme konusu olur (Meder, 2005: 8). Sembolik etkileşim yaklaşımına göre aile içerisindeki davranışları anlamak için aile üyelerinin arasındaki ilişkilere ve onların bu ilişkiler nasıl yorumladıklarına bakmak gereklidir. Toplumsallaşma, ayna benlik, rol alma, referans grubu ve sembolik etkileşim kuramının bilinen kavramlarından (Özkalp, 2008b: 120). Aileye ilişkin bir başka yaklaşım sistem yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre aile dolaylı veya doğrudan olmak üzere ilişkili olan çeşitli unsurlarla karmaşık bir yapıya sahiptir. Burada aile açık bir sistemdir ve aile hem içeride hem de dışarıda meydana gelen değişikliklere kendini uyarlayabilmelidir (Meder, 2005: 8). Bu kısımda aileye ilişkin belli başlı bazı kuramlara değinilmiştir. Burada söz edilenlerin dışında aile kuramları da bulunmaktadır.

2.1.1 Aile Türleri

Aile yapısal özellikleri, işlevsel özellikleri, otoritenin dağılımı gibi özellikleri yönüyle çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir (İçli, 1997: 59). Göç, toplumsal hareketlilik, sanayileşme ve kentleşme ailenin yapısı ile ilgili önemli toplumsal değişikliklere neden olur (Karkiner, 2015: 63). Örneğin; otorite dağılımına göre anaerkil aile bunlardan birini oluşturmaktadır. Kadının kardeşleri, dayıları, teyzeleri

aile içerisinde yer almaktadır. Anne ve akrabaları beraber yaşar, baba kendi ailesi ile yaşar ve bazen annenin yaşadığı evi ziyaret eder (Cansel, 1969: 11). Literatürde farklı aile türlerine ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

Aile Yapısı Araştırması 2006 sonuçlarına göre ülkemizde %80,7 oranında çekirdek aile, %13,0 oranında ise geniş aile bulunduğu belirtilmektedir (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumu [TUİK], 2006). Şemin (1975) tarafından yapılan çalışmada ailelerin %73.08 oranında ataerkil bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Geriye kalan ailelerde ise %14,43 oranında anne-baba eşitliği, %7.69 oranında yalnız anne hâkimiyeti, %4.78 oranında ise yaşlıların hâkim olduğu aile yapılarının olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgilerin yanı sıra Koç, Adalı, Polat, Türk (2013: 21) araştırmalarında ülkemize ilişkin şu çıkarımlarda bulunmuşlardır: Cumhuriyetin 100. yılında ülkemizde yer alan her beş aileden birisinin dağılmış aile olacağı, bu aileler içerisinde özellikle tek kişilik ailelerin ve tek ebeveynli ailelerin payının hızlı bir şekilde artacağını ve neredeyse tamamı kentsel alanlarda yaşayan dağılmış aile sayısının artacağını öngörmüşlerdir. Neredeyse tamamı kentsel alanlarda ve özellikle de metropol alanlarda bulunan diğer dağılmış ailelerin oranının kentleşmenin artışına bağlı olarak %3 oranına yükselmesi beklenmektedir. Bu bilgilerle birlikte bazı aile türlerine ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

2.1.1.1 Hane halkına göre aile türleri

Hane halkına göre aile geleneksel/geniş/büyük aile ve modern/çekirdek/küçük aile olarak genellikle iki gruba ayrılmaktadır (Keskin, 2014: 38).

2.1.1.1.1 Geleneksel/büyük/geniş aile

Geleneksel/büyük/geniş aile özellikle kırsal kesimlerde ve sanayi öncesi toplumlarda yaygın olan bir aile türüdür. Toprak mülkiyetinin belirleyici olduğu zamanlarda toprağın bütün bir şekilde işlenmesi ve ailede yer alan kişiler tarafından işlenmesi gerekliliği, büyük ailenin varlığını uzun süre devam ettirmiştir (Cansel, 1969: 11). Babadan torunlara intikal eden yatay ve dikey genişlik içinde ortaya çıkabildiği gibi akrabaları da içine alabilecek bir genişliğe de ulaşabilmektedir. Gökçe (2014: 53) tarafından bu aile türü şöyle ifade edilmektedir:

Büyük aile; kırsal alanda yaşayan, tarımla geçimini sağlayan, akrabalık bağları kuvvetli, aile adının önem ifade ettiği, erkeklerin karar almada ön planda olduğu, yaşlı erkeğin ya da erkeklerin aile sorumluluğunu üstlendiği, geleneklere bağlı aile tipidir.

aynı zamanda Özkalp (1998a: 103) tarafından bu aile türü aynı çatı altında yaşayan, ekonomik kaynaklarını paylaşan iki veya daha fazla neslin bir arada bulunduğu ailedir” şeklinde tanımlamaktadırlar. Geniş aile, büyük anne, büyük baba, amcalar, dayılar, yengeler, halalar, teyzeler ve onların çocuklarından meydana gelir. Günümüzde bu tip ailenin sayısı giderek azalmaktadır (Erçelebi, 1996: 60). Geleneksel/büyük/geniş aile devletin yapamadığı bazı görevleri gerçekleştirmede işlevseldir. Geleneksel/büyük/geniş ailenin işlevlerinin Ogburn tarafından belirtildiği şekliyle Özkalp (2008b: 114) tarafından şöyle aktarılmaktadır:

- Biyolojik görev
- Ekonomik görev
- Koruyuculuk
- Psikolojik görev
- Eğitim
- Aile boş zamanlarını değerlendirme
- Dini görev
- Prestij sağlama

Doğan (2009: 4-5) geleneksel geniş ailenin işlevlerini ekonomik işlev, saygınlık işlevi, eğitim işlevi, koruyucu işlev, dini işlev, eğlence ve dinlenme işlevi, çocuk yapma işlevi ve manevi doyum sağlama işlevi şeklinde belirtir. Bunlar Özkalp (2008b: 115) tarafından şöyle açıklanmaktadır:

Birleşik aile (Joint Family), ana, baba, erkek çocuklarla evlenmemiş kızlar ve evlenen oğulların eşleriyle çocuklarından oluşur. Otorite en yaşlı erkektedir, mülkiyet ortaktır. Hindistan’da yaygın olarak görülen aile modelidir. Kök aile ise (Stem Family) ana, baba, çocuklar ve evlenmemiş en büyük oğul, onun ailesinden meydana gelir. Baba ailenin reisidir. Baba öldükten sonra sorumluluk evli büyük oğul geçer. Aile bir arada oturur, diğer kardeşler evleninceye kadar büyük oğla bağlı kalırlar.

2.1.1.1.2 Modern/çekirdek/küçük aile

Çekirdek/küçük ailenin ortaya çıkışı Fransız İhtilâli (1789) sonrasında yıkılan derebeylik sistemine kadar dayandırılabilir. Derebeylik sisteminin çökmesi toprak

sahipliğine dayanan büyük aile yapısını etkilemiş ve modern/çekirdek/küçük ailenin oluşumuna etki etmiştir (Cansel, 1969: 12). Bu aile türünün en önemli özelliği üyeleri arasında çok yakın ilişkilerin olmasıdır. Çekirdek ailenin evrensel bir olgu olarak karşımıza çıkmasının sebebi yerine getirdiği işlevlerin toplumun bir başka grubu tarafından karşılanamıyor olmasına bağlanabileceği belirtilmektedir (Özkalp, 2008b: 112). Doğan (2009: 5) tarafından Sosyolog Parsons'un ifadesiyle çekirdek ailenin uzmanlaşmış aile olduğu aktarılmaktadır. Murdock tarafından bu aile türünün işlevleri şöyle sıralanmıştır (Akt.: Özkalp, 2008b: 112):

- Cinsel ilişkileri düzenleme
- Ekonomik dayanışma
- Üreme
- Toplumsallaşma

Günümüz toplumlarında en sık görülen çekirdek aile anne, baba ve onların çocuklardan oluşmaktadır (Erçelebi, 1996: 60).

2.1.1.2 Yaşanılan yere göre aile türleri

Yaşanılan yere göre aile türleri kırsal aileler, kentsel aileler ve geçiş aileleri olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Geçiş aileleri de gecekondü aileleri ve kasaba aileleri olmak üzere iki şekilde anlatıldığı Gökçe (2007: 192) Kıray (1964) tarafından ve Yasa (1966) tarafından yapılan çalışmalara dayanarak aktarmaktadır.

2.1.1.2.1 Kırsal aileler

Karkıner (2015: 67-68) tarafından bu aile türü için şunlar söylenmektedir:

Bu aile türünde baba ölmeden oğulların yeni ev açma olgusu kurumsallaşmıştır. Ayrı ev açma her ne kadar aynı bahçe içerisinde olsa da buradaki esas ölçü ayrı yemek ve yemeğini ayrı pişirmektir. Kırsal kesimde yeni evliler bir süre kayınpederin evinde yemeklerini yemeye devam ederler. Ancak kendi sofralarını kurduklarında ayrı ev ve çekirdek aile statüsüne erişirler.

Bu aile türünde çocukların okula devam problemi vardır. Bu durum Başaran (1993) okula karşı olan düşük ilgi ve ekonomik yapı ile ilişkilendirir (Akt.: Erçelebi, 1997: 60)

2.1.1.2.2 Kentsel aileler

Kentsel aileler kent olarak nitelendirilen yerlerde yaşamaktadırlar. Bu aile türü ülkenin eğitim olanaklarından yararlanma durumu ve eğitime olan ilgisi sebebiyle çocuklarının okula devam sorununun neredeyse hiç olmadığı ailedir (Erçelebi, 1996: 60).

2.1.1.2.3 Geçiş ailesi

Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde geleneksel aile ve çekirdek aile arasında farklı aile türleri vardır. Bu aile türünde evde yaşayan kişiler geniş aileden az çekirdek aileden fazla sayıdadırlar (Sertelin, 2003: 39). Bu aile türü, hem değişime ayak uydurmaya çalışır hem de ve mevcut değerlerini korumaya çalışır. Ülkemizde yapılan çalışmalarda kasaba (Kıray, 1964) ve gecekondu ailesi (Yasa, 1966) her ikisi de geçiş ailesi olarak kavramsallaştırılmaktadır (Akt.: Gökçe 2014: 55). Bunlar:

Gecekondu ailesi Gökçe (2007: 193) tarafından bir taraftan kır ailesinin alışkanlıkları, tutumları ve değer yargılarıyla çevrili diğer taraftan kent yaşantısının etkisi altında kalan bir aile tipidir şeklinde tanımlanır. Gecekondu ailelerinin büyük bir çoğunluğu köyden kente göçün etkisiyle ortaya çıkmıştır. Gecekondu ailesinde kır ve kent yaşantısı arasında bir yaşam şekli sürdürülmektedir ve bu aile türünün kendine özgü bir kültür mevcuttur (Gökçe, 2014: 55-56). Şenyapılı (1982: 104) tarafından gecekondu ailelerinin hem genç nüfusa sahip olduğu hem de kadın ve erkeklerin her ikisi tarafından büyük bir işgücü potansiyeli olduğu belirtilir (Akt.: Karkıner, 2015: 69). Bu aile türünde çocuklarının hemen iş sahibi olma beklentisi onları meslek eğitimi veren okulları yönlendirmektedir (Erçelebi, 1996: 60).

Bir diğer aile türü kasaba ailesidir. Kasaba ailesi, asıl olarak küçük esnaf ve zanaatkâr, küçük tüccar, toprağını kendisi işlemeyen çiftçi, küçük memur ve bir ölçüde de işçi ailelerinden oluşur (Keskin, 2014: 47).

2.1.2 Aile-Çocuk İletişiminde Aile Tutumları ve Bu Tutumların Çocuğa Etkisi

Tutum, bir nesne, olay, kişi ya da duruma yönelik nispeten kalıcı zihinsel eğilimlerin organizasyonu olarak tanımlanabilir (Tuna ve Kayaoğlu, 2011: 174). Tutumlar sosyal

psikolojinin en önemli konularından birisini oluşturmaktadır (Aydın, 1998: 322). Psikaanalitik yaklaşıma göre çocuklukta kazanılan bazı tutumlar kişinin hayatında kalıcı olabilmektedir. Ailede bu tutumlar ana-babanın çocuk yetiştirilmesi açısından önemli bir faktördür (Çabuk-Kaya, 2014: 122). Tutumlara doğuştan gelmez öğrenme yoluyla sonradan kazanılırlar (Aydın, 2008b: 287). Aile çocuğun yaşantısındaki ilk sosyal kurum olarak çocuğun kimliğinin şekillenmesinde en büyük paya aile içi ilişkiler sahiptir (Sertelin, 2003: 48). Psikanalizmin temsilcilerinden Sigmund Freud'a göre anne ve baba çocuğun gelişiminde kritik bir öneme sahiptir. Öyle ki çocuğa karşı takınmış oldukları tavırlar çocuğun yetişkin bir birey haline geldiğinde onun yaşantısında etkili olabilmektedir. Aslan (2002: 27) tarafından aileye şöyle bir vurgu yapılmaktadır:

Aynı zamanda aile, çocuk için aldığı kararlar yoluyla, onun üzerinde etkileyici bir unsurdur. (Kentin belirli bir yerinde yaşamak, belirli yerlere gitmek, belirli kişilerle görüşmek, hatta TV programlarının seçimini yapmak gibi...) Böylece aile, çocuk için toplumun orijinal bir yorumcusudur. Çocuğun toplumla bütünleşmesinde standartlar koyar.

Karkıner tarafından (2015: 63) Türkiye'de bireylerin kişiliklerinin ağırlıklı olarak aile ilişkileri tarafından şekillendirildiği belirtilmektedirler.

Baumrind (1968, 1971) çalışmalarında ana-baba tutumları için dört temel boyut belirlemiştir:

- Ana-babanın kontrolü boyutu
- İletişimde açıklık boyutu
- Olgunluk beklentisi boyutu
- Bakım destek boyutu

(Akt.: Çabuk-Kaya 2014: 122). Bu boyutlara bağlı olarak otoriter ana-baba, demokratik ana-baba ve izin verici ana-baba olmak üzere üç farklı ana-baba tutumu belirlemiştir. Baumrind tarafından yapılan bu sınıflamanın sonraki araştırmalarda temel alındığı görülmüştür (Sertelin, 2003: 10). Bu sınıflamanın dışında farklı sınıflamalarda bulunmaktadır. Bu çalışmada Baumrind sınıflaması kullanılmıştır.

2.1.2.1 Otoriter ana-baba tutumu

Otoriter ana-baba tutumunda kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında yüksek, açık iletişim ve bakım boyutlarında düşük olan ebeveyn tutumudur (Çabuk-Kaya,

2014: 123). Ana-baba olarak böyle bir tutumun olduğu ailelerde aile içi iletişim yetersizliği vardır (Yapıcı, 2010: 1547). Bu tutum altında yetişen çocuklar uslu ve çekingen çocuklar olarak ifade edilirler. Bu çocuklar çok çabuk başkasının etkisinde kalabilmektedirler ve zaman zaman hırçın olabilmektedirler (Çabuk-Kaya, 2014: 123). Bu tutuma sahip ana-babalar, çocuğa karşı başarabileceğinin üzerinde beklenti içerisine girerler (Sertelin, 2003: 10; Yapıcı, 2010: 1547).

2.1.2.2 Demokratik ana-baba tutumu

Demokratik ana-baba tutumunda otoriter ana-baba tutumunda belirtilen boyutların hepsi yüksektir. Ana-baba tarafından çocuğın karar almasına yardımcı olunur ancak bu kararlarında serbest bırakılır (Çabuk-Kaya, 2014: 123). Bu tutuma sahip olan ailelerde kontrol etme ve sevgi gösterme durumu yeterince açık bir şekilde belirlidir (Yapıcı, 2010: 1547). Ailede kararlar beraberce alınır, kurallar akla yatkın bir şekilde açıklanır. Bu ortamda yetişen çocuklar kendisine ve çevresine saygısı olan kişilerdir (Çabuk-Kaya, 2014: 123).

2.1.2.3 İzin verici ana-baba tutumu

İzin verici ana-baba tutumunda, ana-baba tutum boyutları açısından kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında düşük, açık iletişim ve bakım boyutlarında yüksektir (Çabuk-Kaya, 2014: 123). Bu tutuma sahip ana-babaların olduğu ailelerde çocuğın ihtiyaçları karşılanmaktadır ancak sorumluluk verme, disiplini sağlama ve çocukla iletişim eksiktir (Yapıcı, 2010: 1547).

2.1.3 Öğretmen Aile İletişimi

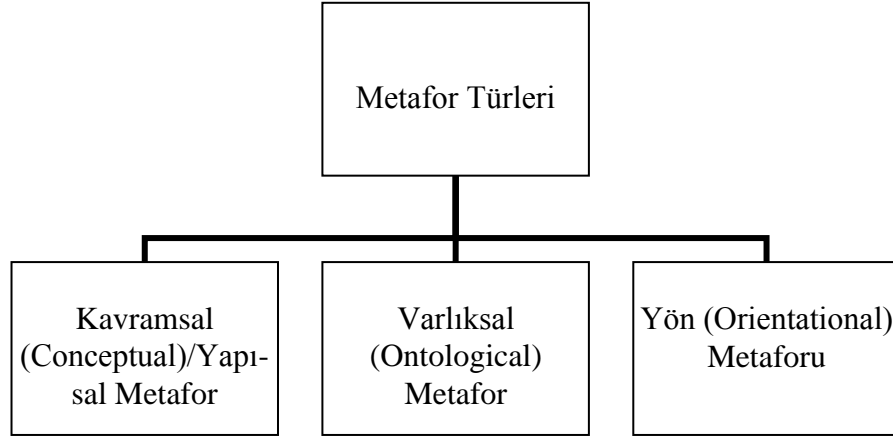
Okul yaşantısında öğretmen okul dışı yaşantısında da aile öğrencinin gelişiminde büyük oranda sorumlu olan unsurlardır. Çünkü aile evde çocuğın en yakınındaki, okulda ise öğretmenle beraber çoğın gelişiminden sorumlu kişidir. Çocuğın eğitimsel yaşantısında bir diğer önemli bir unsurda öğretmendir. Çocuğın gelişimsel, çevresel vb. her türlü özelliği öğretmenler tarafından göz önünde bulundurulmalıdır. Öğretmen aile iletişimi dikkatle üzerinde durulması gereken ve çok hassas bir konudur. Çünkü bir sacın ayakları gibi düşündüğümüzde öğretmen ve

aile birbirlerini destekleyen iki temel unsurdur. Öğrenci de onları tamamlayan üçüncü unsur olarak belirtilebilir. Sağlıklı ve nitelikli bir öğretmen aile iletişimi hem her iki taraf için hem de özellikle öğrenci için kaliteli sonuçların elde edilmesinde etkili olabilir.

2.2. METAFOR

Metafor terimi, Latince ve Grekçe metafora kökünden gelmektedir. Meta (öte, aşırı) ve pherein (taşımak, yüklenmek) sözcüklerinin birleşiminden oluşmuştur (İnam, 2008: 43). Klasik dil teorileri tarafından metaforlar düşüncenin değil dilin bir konusu olarak görülür (Lakoff, 1992: 1). Metaforlar esasen kavramsal dünyamızın resimleridir (İnam, 2008: 43). Metaforlar iki kavram ya da somut obje arasında benzerlik, ilişki ya da birbirlerinden ayrıştırılmaları görevini üstlenirler (Boozer; Wyld ve Grant, 1992: 20, Akt.: İnam, 2008: 46). Ocak ve Gündüz (2006: 295) metaforlar için bizim çok iyi bildiğimiz bir kavram yardımıyla anlamaya çalıştığımız kavramı anlaşılır hale getirdiğini belirtirler.

Çağdaş metafor teorisine dayalı olarak yapılan sınıflamaya göre 3 tür metafor bulunmaktadır. Bunlar kavramsal (conceptual)/yapısal metafor, varlıksal (ontological) metafor, yön (orientational) metaforudur (Akşehirli, 2007: 2). Ancak Lakoff ve Johnsen (2005) metaforları türüne göre değil verdikleri örneklerle açıklamaktadırlar (Akt.: İnam, 2008: 49). Aşağıda bu metafor türlerine yer verilmiştir.

Şekil 1. Metafor Türleri (Akşehirli, 2007: 2)

2.2.1. Kavramsal (Conceptual) Metafor

Günlük ilişkilerimizin tanımlanmasında kavramsal sistemimiz önemli bir yere sahiptir (Lakoff ve Johnsen, 2003: 4). Bu metafor türünün bir diğer adı yapısal metaforlardır (Akşehirli, 2007: 2). Kavramsal metaforları günlük yaşantımızda kurmuş olduğumuz iletişimimizde yoğun bir şekilde kullanırız (İnam, 2008: 52). Kavramsal metafor teorisine göre düşüncemiz metaforik olarak yapılandırılır. Aynı zamanda bu teoride metaforik aktarım tecrübelerle olur. Bu tecrübeler özellikle somut tecrübelerdir (Goschler, 2007: 8). Akşehirli (2007: 2) tarafından kavramsal metaforla için şöyle söylenmektedir:

“Kavramsal metaforlar, kaynak kavram alanı (source domain) ve hedef kavram alanı (target domain) olmak üzere iki kavram alanından oluşur. Hedef kavram alanı, kaynak kavram alanı vasıtasıyla anlaşılır. Kaynak kavram alanı somut bir kavram, hedef kavram alanı ise soyut veya fiziksel bir kavram ya da nesnedir. Mesela “Vakit nakittir” metaforunda kaynak kavram alanı olan ‘para’ somut bir kavramdır; hedef kavram alanı ise soyut bir kavram olan ‘zaman’dır.”

Kövecses (2002) tarafından yapılan çalışma dil kullanılmadan oluşturulan kavramsal metaforların filmler, çizgi filmler, oyunlar, karikatürler, heykeller, binalar, reklamlar, semboller ve efsanelerin olduğunu belirtir (Akt.: Beşkardeş, 2007: 41-43).

2.2.2. Varlıksal (Ontological) Metafor

Felsefenin temel konularından biri olan ontoloji varlık felsefesi olarak adlandırılmaktadır. Ontolojik metaforlarda şeyler (entity) ile töz (substance) arasında ilişkilendirme bulunmaktadır (İnam, 2008: 49). Kişileştirme ve metonomi bu metafor türü altında yer almaktadır (Girmen, 2007: 19).

2.2.3. Yön (Orientational) Metaforu

Kavramlar arasından mekana dayalı bir ilişkinin olduğu metafor türüdür (Akşehirli, 2007: 3). Lakoff ve Johnson'a (2005: 296) göre bütün metaforlar yönelimseldir çünkü yönelim (imaj) şemalarıyla eşleşirler (Akt.: İnam, 2008: 49).

2.2.4 Eğitimde ve Diğer Alanlarda Metafor Kullanımı

Sözbilimciler, edebi araştırmacılar, bilişsel psikologlar ve nörolingistikler gibi birçok farklı bilim dalından araştırmacı metaforla ilgilenmiştir (Çınar, 2009: 1). "Metafor, bireylerin kendi dünyalarını anlamalarına ve yapılandırmalarına yönelik güçlü bir zihinsel haritalama ve modelleme mekanizması olarak dikkat çekmektedir (Arslan ve Bayrakçı, 2006: 103). Günümüzde eğitimle ilgili çalışmalarda da metaforlar kullanılmaktadır. Inbar (1996) tarafından metaforun eğitimsel kullanımını algılarımızı zenginleştirmek için başvurulan teoriksel düşünmenin yaratıcı sonucudur şeklinde belirtilir (Akt.: Cerit, 2008: 695). Metaforlar bir öğretim aracı olarak uzun zamandır kullanılmaktadır (Arslan ve Bayrakçı, 2006: 104). Bu sebeple eğitimle ilgili çalışmalarda metaforların algıların belirlenmesi ve soyut kavramların somut hale getirilmesi gibi çeşitli amaçlarla kullanıldığı söylenebilir.

2.3 ALGI

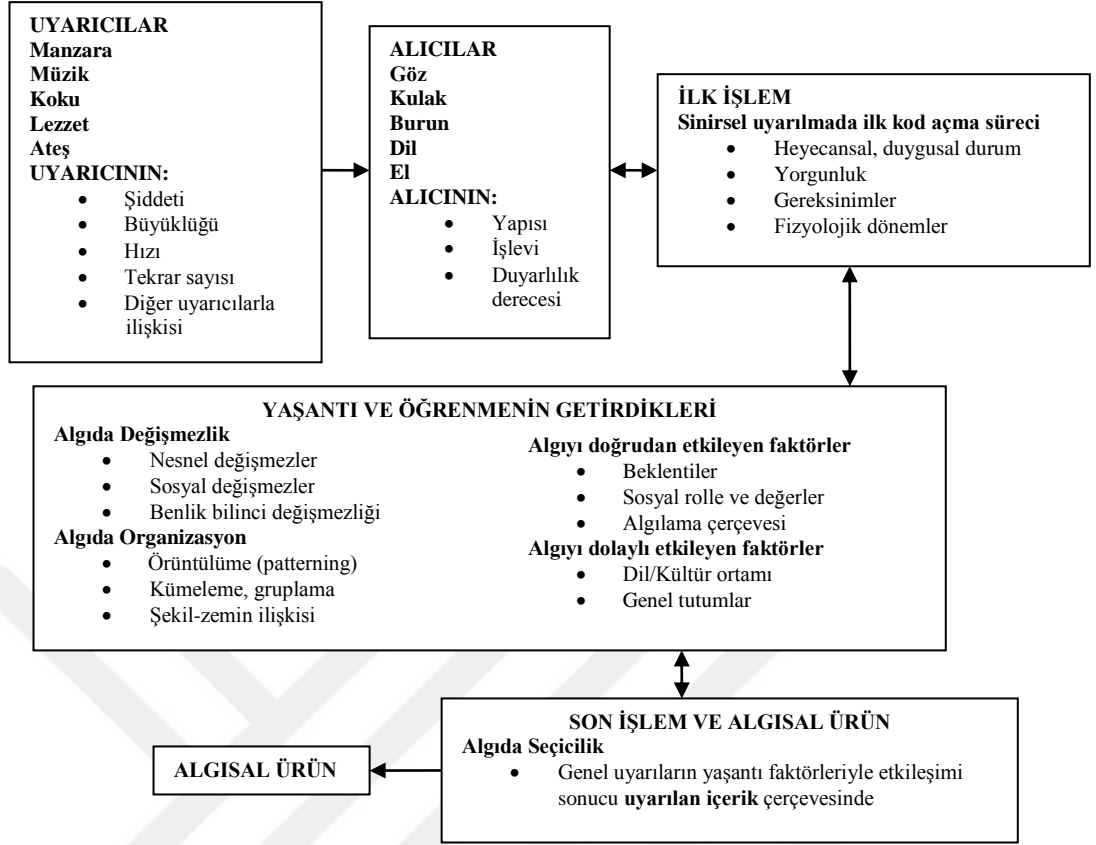
Çevremizdeki uyarıcıları fark etmemiz duyum ve algı adı verilen iki süreç sayesinde olmaktadır (Aydın, 2008a: 215). Dışarı ile olan ilk bağlantımız duyum ve sonrasında bu verini yorumlanması ve anlaşılır bir hal alması da algıdır (Öcal, 2009: 267).

Araştırmalar algısal yapımızın en önemli şekillendiricilerinden birinin duyularımız olduğunu göstermektedir. Algılarımız duyu organlarımız tarafından kaydedilen uyarıcılar üzerine temellendirilir. Ancak bu uyarılara birebir şeklindeki cevaplar değil, bu uyarıcılara çeşitli anlamlar ve yorumların eklendiği akla gelmelidir (Aydın, 2008a: 215). Algılama farklılığını Cüceloğlu (2012: 36) bütün dünyayı kapsayacak şekilde bir araştırma planlandığını ve araştırmada katılımcılara “Lütfen dünyanın diğer bölgelerindeki gıda kıtlığı konusundaki fikrinizi söyler misiniz?” sorusu yöneltildiğini belirtir. Ancak Cüceloğlu (2012: 36-37) alışmanın başarısızlıkla sonuçlandığını çünkü diyerek şöyle belirtir:

Afrika’da kimse “gıda” kelimesinin anlamını bilmiyordu, Batı Avrupa’da kimse “kıtlık” kelimesinin anlamını bilmiyordu, Doğu Avrupa’da kimse “fikir” kelimesinin anlamını bilmiyordu, Güney Amerika’da kimse “lütfen” kelimesinin anlamını bilmiyordu, Birleşik Devletler’de kimsenin “dünyanın diğer bölgeleri” olduğu konusunda en ufak bir fikri yoktu.

Cüceloğlu (2012: 37) sözlerine bu bir fikradır ancak kişilerin algılamasında etkili olan zemini açıklaması açısından önemlidir şeklinde devam eder. Kısacası yaşantı ve deneyimlerimizin algısal yapımız ve algılarımız üzerinde etkili olan unsurlar olduğunu söyleyebiliriz.

Bu süreç Algılama Modeli adı ile Cüceloğlu (1993: 82) tarafından çizilen aşağıdaki şekil 2’de daha ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

Şekil 2. Algılama Modeli

2.4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde çalışma konusuna ilişkin yapılan literatür taraması sonucunda ulaşılan bazı çalışmalara kısaca değinilmiştir.

2.4.1 Aileye İlişkin Araştırmalar

Aile toplumlarda meydana gelen değişimlerden en yoğun etkilenen kurumdur (Yörükoğlu, 1989, Akt.: Saçan, 2015: 159). Nitekim “*aile toplumun çekirdeği ve özüdür*” şeklinde ifade edilmektedir (Cansel, 1969: 11). Saçan (2015) tarafından yapılan çalışmada ülkemizde aile eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin üzerinde en fazla çalışma yapılan konunun engelli çocuğu olan ailelerin eğitimi üzerine olduğu belirlenmiştir. Sırasıyla en çok incelenen konular 0-6 yaş çocuğunun aile eğitimi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyesindeki çocukların ailelerine ilişkin

eğitimler olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmanın geliştirilmesi amacıyla da aile üzerine yapılmış farklı çalışmalar incelenmiştir.

Örneğin; Yükseköğretim Kurumu bünyesinde bulunan Ulusal Tez Merkezi arşivi incelendiğinde aile başlığı altında toplam görüntülenebilen 2000 kayıtlı araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalar sağlık ve eğitim-öğretim gibi çeşitli alanlarda yapılmıştır. Bunla beraber araştırmalar yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık gibi alanlarda çeşitlenmektedir (Yüksek Öğretim Kurumu[YÖK], 2015). Literatürdeki çeşitli çalışmalardan bu araştırma ile ilgili görülen bazıları şu şekildedir:

Şemin (1975) araştırmasında, okul başarısızlığı üzerinde etkili olan sebepleri belirlemeyi amaçlamıştır. Okulda Başarısızlık adlı bu araştırmasını İstanbul'un çeşitli semtlerinde yaşayan 8-12 yaş arası 2300 ilkokul öğrencisi ile gerçekleştirmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme ve test gibi teknikler kullanılmıştır. Araştırmada anne-baba eğitim durumu, anne-baba mesleği gibi sosyo-demografik bazı değişkenler üzerinde incelemeler yapılmıştır. Verilerin analizi sonucunda okulda başarısız olan çocukların %85'inin yetersiz ev koşullarında yaşadıkları, %50'sinin ise anne-babasının okuma yazma bilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Avcı (2006) araştırmasında, şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen ergenlerin ailelerini aile işlevleri, öfke ve öfke ifade tarzları açısından incelemek ve ailelerde psikolojik probleme sahip olma, alkol kullanımı ve suça yönelik davranışların görülme sıklığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemi 14–18 yaşları arasında şiddet davranışı gösteren ergenlerin aileleriyle bu tip olaylara karışmamış ergenlerin ailelerinden oluşturulmuştur. Araştırmada ailelerin öfke düzeylerini ve öfke ifade tarzlarını incelemek amacı ile ölçekler kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, şiddet davranışı gösteren ergenlerin ailelerinin problem çözme, iletişim, duygusal tepki verebilme, ailedeki roller, davranış kontrolü, gereken ilgiyi gösterebilme ve genel aile işlevlerinde karşılaştırma grubunda yer alan ailelere göre önemli oranda yetersizlik yaşadıkları belirlenmiştir. Öfke düzeyleri açısından incelendiğinde, şiddet davranışı gösteren ergenlerin ailelerinin karşılaştırma grubunda yer alan ergenlerin ailelerine göre sürekli öfke, içe-yönelik öfke ve dışa yönelik öfke düzeylerinin anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Şiddet davranışı göstermeyen ergenlerin ailelerinin öfkelerini daha iyi kontrol ettikleri görülmüştür. Ayrıca şiddet davranışı gösteren ergenlerin aile üyelerinin daha

fazla psikolojik probleme sahip oldukları, alkol kullandıkları ve suç işleme davranışında buldukları saptanmıştır.

Alesina ve Giuliano (2007) araştırmalarında, aile ilişkilerinin yapısının ekonomik davranış ve tutumlar üzerinde etkili olup olmadığını incelemişlerdir. Araştırmalarında veri olarak Dünya Değerler Araştırması'nda kişilerin verdiği bireysel cevapları temel almışlardır. Araştırma sonucunda g¼c¼l¼ aile bağlarının olduğu toplumların daha mutlu ve hayattan daha tatmink¼r olduğunu belirtmektedirler. Aynı zamanda g¼c¼l¼ aile bağlarının ekonomik gelir üzerinde etkili olan önemli bir unsur olduğunu belirtmektedirler.

Kıranşal (2007) araştırmasında, eğitim kurumlarıyla aileler arasında sağlıklı bir etkileşim ve işbirliğinin sağlanması için ilköğretim öğretmenlerinin bakış açılarını belirlemeyi, okul aile dayanışmasının öğrencinin başarısı üzerindeki etkisini incelemeyi ve okul- aile işbirliğinin sağlanmasına yönelik öneriler geliştirmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın Kars il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan 102 ikinci kademe öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlere 30 sorudan oluşan 5'li likert tür¼ bir ölçek uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen görüşlerine göre veli öğretmen görüşmelerinden sonra öğrenci davranışlarında değişim gözlemlendiği, öğrencilerin eğitimine yönelik olarak öğretmenlerin veliler ile işbirliği yapması gerektiği, öğretmen görüşlerine göre veli öğretmen görüşmelerinin öğrenci başarısını etkileyeceği ve öğretmen görüşlerine göre okul aile birliklerinin aile eğitimi konusunda etkin olmadığı şeklinde sonuçlara ulaşılmıştır.

Tomul (2008) araştırmasında, cinsiyet ve yerleşim yerine (kır-kent) göre 15–18 yaş arası nüfusun öğrenci olmasında rol oynayan ailesel değişkenlerinin (anne/babanın eğitim düzeyi, hane halkı büyüklüğü, gelir düzeyi) etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Devlet İstatistik Enstit¼s¼ 2005 Hanehalkı Bütçe Anketi Sonuçları araştırmada veri olarak kullanılmıştır. Babanın eğitim düzeyi, annenin eğitim düzeyi, hanehalkı büyüklüğü ve gelir düzeyi çocuğun öğrenci olmasında etkili olan değişkenlerdir. Bu değişkenlerin etkisi çocuğun cinsiyeti ve yerleşim yerine göre farklılık gösterdiği, annenin eğitim düzeyi arttıka çocuğun öğrenci olma olasılığının arttığı ancak bu durumun kentsel düzeyde etkili olup kırsalda etkili olmadığı, babanın kırsalda çocuğun öğrenci olmasında daha etkili bir unsur olduğu belirtilmektedir.

Akalın (2008) araştırmasında, ilköğretim 2. sınıf öğrencilerinin yaptıkları resimlerde aile içi yaşantılarının resimlerine yansımaları incelemeyi amaçlamıştır. Ailemiz ve Biz adlı uygulama çalışması olarak ilköğretim 2. sınıf öğrencilerinin iç dünyalarının dışavurumunu sağlamak amacıyla planlanıp uygulanmıştır. 30 öğrenci ile gerçekleştirilen çalışmada, öğrencilerin yaptıkları resimler uzmanlarca yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin resimlerinde aile içi yaşantılarını yansıttıkları, aile içinde şiddet gören vb. çocukların resimlerinde kullandıkları renklerin ve simgeler ile dışarı vurduğu belirlenmiştir.

Taşkın ve Şahin (2008) araştırmalarında, altı yaş grubu okul öncesi çocuklarının çevre kavramını algıları üzerinde yaşadıkları yerleşim yerinin ve ailenin sosyo-ekonomik etkili olup olmadığının belirlemek istemişlerdir. Araştırma, bir ildeki farklı yerleşim yerlerinde bulunan ve farklı sosyo-ekonomik düzeylere sahip dört anasınıfında yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre yukarıda belirtilen yerleşim yeri ve sosyo-ekonomik düzeyin çocukların çevre algısı üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Porsuk (2010) araştırmasında, okul aile ilişkilerinde görülen sorunları yönetici görüşleri açısından belirlemek ve bu durumun yöneticilerin demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 123 okul yöneticisine araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek uygulanmıştır. Araştırma sonucunda yöneticilerin aileler ile yaşanan sorunlar ilişkin algıları ile okulun sosyo-ekonomik durumu ve öğrenci sayısı ile anlamlı bir fark bulunmuştur. Kıdem, mezun olunan okul ve yönetici kadro durumu bakımından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yöneticilerin algılarında veli boyutundan kaynaklanan sorunların daha sık görüldüğü belirlenmiştir.

Özmete (2010) araştırmasında, bireylerin aile yaşam kalitesi dinamikleri ile ilgili algılarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu kapsamda, aile yaşam kalitesi dinamikleri; aile etkileşimi, ebeveyn sorumlulukları, duygusal refah, fiziksel ve materyal refah başlıkları temel alınmıştır. Araştırma verileri, Kore, İtalya, İspanya, Polonya, Tayvan, Brezilya, Çin gibi farklı ülkelerin vatandaşları olan 108 kadın ve erkek katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. İki bölüme ayrılan veri toplama aracının birinci bölümünde katılımcılara ilişkin demografik özelliklere, ikinci bölümünde ise aile yaşam kalitesi ölçeği yer almıştır. Araştırma sonucunda katılımcılar yukarıda belirtilen aile yaşam kalitesi dinamiklerinden aile etkileşimi kapsamında en çok

ailede herkesin birbiri ile her şeyi açıkça konuşabilmesine önem verdiğini, ebeveyn sorumlulukları kapsamında en çok ailede çocuklara bağımsızlığı öğrenmeleri için yardım edilmesi gerektiğini, duygusal refah kapsamında bireylerin en çok önem verdikleri konunun aile bireylerinin kendi ilgilerine zaman ayırmasına gerektiğini, fiziksel ve materyal refah kapsamında en çok aile bireylerinin evde kendilerini rahat hissetmelerine ve aile bireylerinin ev, okul, komşuların bulunduğu çevrede güven içinde yaşamasına önem verdiklerini belirtmişlerdir.

Feyzioğlu ve Kuşçuoğlu (2011) araştırmalarında, Türkiye'deki tek ebeveynli ailelerin anne, baba ve çocukların tek ebeveynli aile olarak yaşadıkları süreçleri yaşanan güçlükleri ve gereksinimlerini belirlemektir. Araştırmada birbirinden bağımsız olarak çocukların, annelerin ve babaların, aile algıları, tek ebeveynli aile olma deneyimleri ve yaşadıkları güçlüklerle nasıl baş ettikleri dikkate alınmıştır. Araştırma sonucunda çalışma grubunun tamamının aileyi anne, baba ve çocuktan oluşan sistem olarak algılandığı, aileleri bir arada tutan unsurun anne olduğu, annenin kutsal, fedakâr ve vazgeçilmez bir unsur olarak görüldüğünü, çocukların anne-babalarının birlikte olması eğiliminde olduğu ve babanın çocuk için güven ve gücün simgesi olarak gördüğü belirtilmektedir.

Güven (2011) araştırmasında, okul öncesi eğitim kurumlarında, aile katılım etkinliklerinin tam olarak gerçekleştirilebilmesi için tarafından hazırlanarak uygulanan aile eğitim ve aile katılımı programının etkililiğini deneysel olarak araştırıp, öğretmen eğitiminde en etkili modeli saptamayı amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara'daki ilköğretim okullarının anasınıflarında görev yapan toplam üç öğretmen ve bu öğretmenlerin sınıfına devam eden çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmada gözlem, doküman inceleme ve görüşme şeklinde çeşitli veri toplama araçları kullanılmıştır. Eğitim programı üç hafta, haftada üç gün olmak üzere toplam 10 saat sürmüştür. Araştırma sonucunda uygulanan programın aile eğitim ve aile katılım programının aile üyelerinin etkinliklere katılımını arttırdığını belirlenmiştir.

Şentürk ve Turğut (2011) araştırmalarında, medyada görev yapan medya profesyonellerinin aile algıları tutumlarını ve ürettikleri mesajları hangi yönde etkilediğini belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda bir alan araştırması tasarlanmıştır. Bu amaca ulaşabilmek için nicel ve nitel olmak üzere iki farklı araştırma gerçekleştirilmiştir. 304 kişiyle yüz yüze anket uygulanmıştır. Araştırma

sonucunda medya profesyonellerinin büyük bir çoğunluğunun aile denildiği zaman çekirdek aile kavramını algıladıkları ve medya profesyonelleri için ailenin halen önemini devam ettiren bir kurum olarak algılandığı belirtilmektedir.

Arslan (2012) araştırmasında, ortaöğretimde öğrenim gören ergenlerdeki problem davranışları aile yapısı ve aile sorunları açısından incelemeyi amaçlamıştır. Bir ölçek yardımıyla toplanan verilerin analizi sonucunda ergenlerde görülen problem davranışların tüm alt boyutlardaki aile sorunlarıyla pozitif yönde, aile yapısı ile negatif yönde anlamlı düzeyde ilişkili olduğu, aile yapısı ve aile sorunları tarafından yordandığı belirlenmiştir.

Yavuz-Güler (2013) araştırmasında, kendi geliştirdiği Ailelerle Çalışma Müfredat Programı'nın öğretmen adaylarının ailelerle çalışmaya yönelik tutumlar, bilgi düzeyi ve ailelerle çalışmaya ilişkin yeterlik algılarına etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda 142 öğretmen ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, deney ve kontrol guruplarına araştırmacının geliştirdiği yönelik tutum ölçeği ve yeterlik algısı ölçeği uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan program sonrasında deney öğretmen adaylarının aile katılımına yönelik destekleyici tutumlarının anlamlı düzeyde arttığı, engelleyici tutum puan ortalamalarında azalmanın olduğu ve kişisel, kavramsal ve pratik yeterlik alanlarının tamamından aldıkları puanlarda anlamlı düzeyde artış olduğu belirlenmiştir.

Bağcı (2013) araştırmasında, anne-babaların anne baba olmaya ilişkin akılcı olmayan inançlarının aile işlevi ve çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlanmıştır. Araştırma okula devam etmekte olan (7-12 yaş) çocukları olan 520 anne-baba oluşturmaktadır. Ölçek yardımıyla toplanan verilerin analizi sonucunda anne-babanın çalışma durumu, gelir durumu, mesleki dağılımları, eğitim durumları, çocuklarının bulunmuş olduğu sınıf düzeyleri, psikiyatrik yardım alıp almamaları ve ailede herhangi bir üyenin psikiyatrik yardım alıp almamasına göre çocuklarındaki davranış problemlerini algılamaları arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Anne-babaların, anne-baba olma durumlarına ve çocukların doğum sırasına göre çocuklarındaki davranış problemlerini algılamaları arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Aydiner-Boylu (2014) araştırmasında, ebeveynli ailelerde finansal sıkıntı üzerinde etkili olan faktörlerin yanı sıra finansal sıkıntı ve fonksiyonlar arasındaki ilişkiyi

belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma Hacettepe Üniversitesi'nde çalışan ve tek ebeveyn olan bireyler ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler çeşitli ölçek türleri ile toplanmıştır. Ölçeklerin yanı sıra çalışmada ebeveynin yaşı, cinsiyeti, eğitim düzeyi, tek ebeveyn olarak yaşama süresi, ailenin aylık gelir düzeyi, gelir düzeyinden memnun olma durumu, ailedeki kişi ve çocuk sayısı gibi sosyo-ekonomik değişkenler de veri olarak kullanılmıştır. Araştırma sonucunda tek ebeveynli ailelerin yasadıkları finansal sıkıntı ile genel fonksiyonlar arasında ilişki olduğu ve finansal sıkıntılar ebeveynin öğrenim düzeyi, ailenin aylık gelir düzeyi, gelir düzeyinden memnun olma durumunun ve çocuk sayısına göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Acar, Demir, Görmez ve Keser (2015) araştırmalarında, çocuk suçluluğu üzerine yapılmış araştırmaları inceleyerek çocukları suça yönlendiren ailesel etkilerin neler olduğunu belirlemeye çalışmışlardır. Suç işlemiş çocukların ailelerinde ya da yakın çevrelerinde suç işlemiş kişilerin olması en önemli bulgulardan biridir. Suç işlemiş çocukların ölüm, boşanma, terk gibi nedenlerden dolayı ailelerinden ayrı yaşadıkları, büyürken ailelerinden ayrı kaldıkları ve çocuğu ebeveyninin değil başkasının büyüttüğü, aile içi iletişimin sağlıklı olmasının çocuğun suça itilmesinde etkili bir unsur olduğu suça itmede etkili bir unsur olduğu araştırmalarda elde edilen bulgular arasındadır. Sonuç olarak araştırmacılar ailelere bu konu üzerinde farkındalık kazandırılması gerektiği ve ailelerle profesyonel olarak çalışılması gerektiği belirtilmiştir.

Üstübal (2015) araştırmasında, okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılım çalışmalarının aile-öğretmen arasındaki iletişim ve işbirliğine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma grubunu 60 anne oluşturmuştur. Deney grubu annelere "Anne Katılım Programı" uygulanmıştır. Kontrol grubu annelere herhangi bir program uygulanmamıştır. Araştırma sonucunda aile katılım çalışmaları annelerin ihtiyaçlarına uygun şekilde hazırlandığında programa yüksek düzeyde bir anne katılımının sağlandığı, bu programın uygulanmadığı anne grubunda ise öğretmen- anne arasındaki iletişimin değişmediği ve anne yaş, öğrenim durumu, çalışma durumu gibi değişkenlerin öğretmen- anne iletişimde etkili olmadığı belirlenmiştir.

2.4.2 Metaforu Veri Toplama Aracı Olarak Kullanan Araştırmalar

Ülkemiz dışında ve ülkemizde metaforlar üzerine çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları eğitim çalışma alanında yapılmaktadır. Son yıllarda eğitim araştırmalarında, metaforların birer araç olarak kullanılması özellikle ülkemiz açısından bakıldığında oldukça yaygındır. Yüksek Öğretim Kurumu bünyesinde bulunan Ulusal Tez Merkezi arşivi incelendiğinde metafora ilişkin dilbilim, sanat ve eğitim-öğretim alanlarında çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Aynı zamanda bu çalışmalar sanatta yeterlik, yüksek lisans ve doktora türlerinde çeşitlenmektedir (YÖK, 2015). Metafora ilişkin literatürdeki bazı çalışmalar şu şekildedir:

Balcı (1999) araştırmasında, öğrenci, öğretmen ve anne-babaların okul kavramına ilişkin algılarını günlük yaşantılarında kullandıkları metaforlar yardımıyla belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda metaforik cevaplar analiz edilmiştir. Çalışma 4.-8. sınıflardan 517 öğrenci, hem birinci kademedem hem ikinci kademedem olmak üzere 47 öğretmen ve 101 anne-babadan oluşmuştur. Araştırma sonucunda okulların temel fonksiyonunun iyileştirme, bilgi aktarma ve gençlerin yetiştirilmesi olarak algılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda okullar yüksek oranda disipline edilen, otoritenin olduğu ve kaotik ortamlar olarak tanımlandığı belirtilmiştir.

Beşkardeş (2007) araştırmasında, üstün zekalı ve özel yetenekli öğrencilerin yabancı dil (İngilizce) öğretiminde metafor tekniğini kullanmanın öğrenci başarısına etkisini incelemiştir. 38 üstün yetenekli öğrenci ile gerçekleştirilen araştırma bulgularından, metafor tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin akademik başarı ortalamasının, geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı ortalamasından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Girmen (2007) araştırmasında, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metafor kullanma durumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma 15'i kız, 13'ü erkek olmak üzere toplam 28 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada katılımcı gözlem, video kayıtları, yarı-yapılandırılmış görüşme, öğrenci kompozisyonları, öğrencilerin Türkçe defterleri ve Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarından oluşan veri kaynakları ve veri toplama teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin, Türkçe dersi konuşma ve

yazma sürecinde metaforları kullandıklarını, konuşma ve yazma sürecinde en fazla yapı metaforlarını kullandıklarını, konuşma sürecinde en az atasözlerini kullandıkları öğrencilerin metafor kullanma durumları arasında farklılığın olduğunu ve erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre konuşma ve yazma sürecinde daha çok metafor kullandıklarını belirlemiştir.

Saban (2009) araştırmasında, öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeleri (metaforları) belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda “Öğrenci... gibidir; çünkü...” cümlesinin yer aldığı bir form yardımıyla araştırma verileri toplanmıştır. Geliştirilen metaforlar kavramsal kategorilere yerleştirilmiştir. Araştırma sonucunda bu kavramsal kategorilerin öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri program türü, cinsiyet ve sınıf düzeyi bakımından önemli derecede farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Aydın ve Eser-Ünaldı (2010) araştırmalarında, coğrafya öğretmen adaylarının coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma 120 coğrafya öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, “Coğrafya... gibidir; çünkü...” ifadesi yardımıyla toplanmıştır. Araştırmada coğrafya öğretmen adaylarının 42 geçerli metafor ürettikleri belirlenmiştir. Bu metaforlar ortak özellikleri bakımından irdelenerek 7 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, coğrafya kavramı, coğrafya öğretmen adayları tarafından %45 gibi bir oranla yaşamın ifadesi olarak algılanmıştır.

Aydın (2010) araştırmasında, ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda 110 öğrenci ile gerçekleştirilen araştırmada veriler “Coğrafya... gibidir, çünkü...” ifadesiyle elde edilmiştir. Araştırma sonucunda kavramsal kategoriler bazında öğrenciler coğrafya kavramını en fazla %39 oranında mekânın ifadesi olarak algılamışlardır.

Güven ve Akhan (2010) araştırmalarında, 2005 Sosyal Bilgiler Programını takip eden 6. sınıflar ve 1998 Sosyal Bilgiler Programını takip eden 7. sınıfların sosyal bilgiler dersine ilişkin algılarındaki farklılaşmayı metaforlar ile belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada veriler dört ilköğretim okulundan elde edilmiştir. Araştırmanın verileri beş maddelik bir form ile toplanıp öğrencilere sosyal bilgiler dersini, bu dersin öğretmenini, dersin kitabını, dersin işlenişini ve sınıf ortamını neye benzettiklerini açıklamaları istenmiştir. Araştırma sonucunda 6. ve 7. sınıf

öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik genel olarak benzer algılara sahip oldukları ancak 7. sınıfların bu dersi genellikle tarihle ilişkilendirdikleri belirlenmiştir.

Şahin, Çermik, Doğan (2010) araştırmalarında, öğretmen adaylarının arama motoru kullanma deneyimlerini metaforlar aracılığıyla belirleyip, bu deneyimlerini sınıf düzeyi ve bilgisayar deneyim yılına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından oluşturulan iki bölümden oluşan bir anket formuyla toplanmıştır ve araştırmanın çalışma grubunu sınıf öğretmeni öğretmen adayları oluşturmuştur. Araştırmacılar tarafından koşullar, fırsatlar ve sorunlar olmak üzere 3 farklı tema, aynı temalar altında Türkçede yer alan bir deyim ifadesi kullanılıp alt temalar oluşturulmuştur. Araştırma bulgularından, öğretmen adaylarının ara motoru kullanma deneyimlerinin en çok sorunlar temasında, en az ise fırsatlar temasında yoğunlaştığı, bu deneyimlerinin sınıf düzeylerine göre farklılaştığı, bilgisayar kullanım yılına göre farklılaşmadığını tespit etmişlerdir.

Ünal ve Ünal (2010) araştırmalarında, öğretmen ve öğrencilerin okulun rehber öğretmeni ile ilgili algılarını, metaforlar aracılığıyla tespit etmeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubunu bir lisenin on birinci sınıfındaki 89 öğrenci ve bu okulda görev yapan 25 öğretmen oluşturmaktadır. Ankette katılımcılardan “Rehber öğretmen ...’ya benzer, çünkü ...” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Elde edilen bulgular rehber öğretmenin rehberlik ilkelerine uygun davranmakta olup kendisini mesleğine adanmış ve rehber öğretmenin mesleki özelliklerine öğrencilerin, kişisel özelliklerine ise öğretmenlerin vurguladığı belirlenmiştir.

Hacıfazlıoğlu, Karadeniz ve Dalgıç (2011) araştırmalarında, okul yöneticilerinin teknoloji liderliği kavramına ilişkin algılarını metaforlarla belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma 111 okul yöneticisi ile gerçekleştirilmiştir. Ancak 89 veri analiz kapsamına alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre okul yöneticilerinin teknoloji liderliği metaforları dönüşümcü liderlik, vizyoner liderlik, öğrenme kültürü, sistematik gelişim, yansıtıcı uygulama şeklinde 5 kategoriye ayrılmıştır. Araştırma sonucunda yöneticilerin 77 geçerli metafor ürettikleri, en sık belirtilenler metaforların bukalemun, beyin, güneş, arı, deniz, inek, komutan ve kutup yıldızı kavramları olduğu ve en baskın kategorilerden birinin yansıtıcı uygulama olduğu belirlenmiştir.

Ekiz ve Koçyiğit (2013) araştırmalarında, sınıf öğretmenlerinin öğretmen kavramına ilişkin metaforlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemini 16 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Veriler Öğretmen Metaforlarını Belirleme Formu ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, sınıf öğretmenlerinin öğretmen kavramına ilişkin 17 adet geçerli metafor ürettikleri, sınıf öğretmenleri tarafında öğretmen kavramına ilişkin en sık ifade edilen metaforun güneş olduğu, mesleğe yeni başlayan sınıf öğretmenlerin öğretmeni yol gösterici ve yönlendirici olarak algıladığı, mesleğe daha önce başlayan sınıf öğretmenin ise enerji ve bilgi kaynağı olarak gördüğu belirlenmiştir.

Güler, Akgün, Öçal ve Doruk (2012) araştırmalarında, orta öğretim matematik öğretmeni adaylarının matematik kavramına yönelik düşüncelerini belirlemek istemişlerdir. Araştırmanın verileri “Matematik... gibidir, çünkü ...” ifadesi yardımıyla toplanmıştır. 140 orta öğretim matematik öğretmeni adayından elde edilen verilerin analizi sonucunda öğretmen adaylarının çoğunluğu tarafından matematik kavramının hayatın değişmez bir parçası, gereksinim, sonsuzluk ve yol gösterici kavramsal kategorilerinde yer alacak metaforlar geliştirdikleri belirlenmiştir.

Nalçacı ve Bektaş (2012) araştırmalarında, öğretmen adaylarının okul kavramına ilişkin metaforlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya ilköğretim bölümünde öğrenim gören 664 öğretmen adayı katılmıştır. Katılımcılar “Okul... gibidir, çünkü...” ifadesi aracılığıyla toplam 83 metafor geliştirildiği belirlenmiştir. Bu metaforlar on bir kavramsal kategoride toplanmışlardı. Araştırma öğretmen adaylarının en sık belirttikleri beş metaforun aile, hayat, hapishane, fabrika ve toplum olduğu belirlenmiştir.

Sevim, Veyis ve Kınay (2012) araştırmalarında, öğretmen adaylarının Türkçeyle ilgili algılarını metaforlar yoluyla belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışma grubunu 142 son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Verilerin analizi sonrasında öğretmen adaylarının farklı metaforlar geliştirdikleri ve bu metaforlardan Türkçenin, kültürel değerlerin aktarma rolü, bir milletin dili boyutu, milli kimlik boyutu ve geçmişten günümüze değerlerimizi taşıyan bir yapı taşı olma boyutunun vurgulandığı belirlenmiştir.

Yalçın ve Enginer (2012) araştırmalarında, öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilerin okul müdürüne ilişkin algılarını metaforlar yardımıyla belirlemeyi amaçlamışlardır.

Araştırma çalışma grubunu sekiz ilköğretim okulunun 2. kademe öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticileri oluşturmuştur. Araştırma verileri katılımcıların, “Okul müdürü...benzer; çünkü...” cümlesi ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda okul müdürlerinin koruyan ve güven ortamını oluşturan kişiler olarak nitelendirildiği ancak öğrencilerin okul müdürünü olumsuz bir durum olarak gördükleri belirlenmiştir.

Özabacı ve Ergün-Başak (2013) araştırmalarında, sınıf öğretmenlerinin öğrenme yetersizliği olan öğrencilere ilişkin algılarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma 171 sınıf öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Veriler “Öğrenme yetersizliği olan öğrenciler...gibidir. Çünkü...” ifadesi ile toplanmıştır. Çalışmanın bulgularında öğretmenlerin 106 metafor ürettikleri ve bu metaforların sekiz kategori altında toplandığı görülmüştür. Bu kategorilerden öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin yavaş öğrenen, zayıf hafızalı, uygun tepkiler veremeyen, normal gelişimde kusurları olan, sabır ve dikkat gerektiren, etkisiz, sosyal ve duygusal bakımdan gelişim geriliği sergileyen ve olgunlaşmamış bireyler olarak tanımlandıklarını göstermiştir. Sınıf öğretmenlerinin öğrenme güçlüğü olan öğrencileri daha çok sosyal ve duygusal bakımdan gelişim geriliği sergileyen olarak algıladıkları ve bu öğrencilere karşı olumsuz özellikleri vurguladıkları belirlenmiştir.

Koçer, Ünal, Meral (2015) araştırmalarında, okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk ve öğretmen kavramlarına ilişkin metaforik algıları planlamalarında öğretmeni veya çocuğu merkeze öncelikli hale getirme durumlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada öncelikle araştırma grubundaki öğretmen adaylarından bir hafta içinde iki kez 45-60 dakikalık bir planlama yapmaları istenmiştir. İkinci aşamada “Çocuk... gibidir. Çünkü ...” ve “Öğretmen... gibidir. Çünkü ...” ifadelerini tamamlamaları istenmiştir. Verilerin analizi ilk olarak yapılması istenen planları çocuk merkezli veya öğretmen merkezli olma durumlarına göre üç tarafından değerlendirmeye alınmıştır. Sonrasında ikinci olarak toplanan metaforlar kategorilere toplanmışlardır. Bu iki aşamada yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlar arasındaki ilişkiye Kay Kare testi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının %68,3'ünün planlamalarında öğretmeni merkeze, %31,7'sinin çocuğu merkeze aldığı belirlenmiştir.

Demirbaş (2015) araştırmasında, Çocuk Gelişimi Bölümü öğrencilerinin çocuk kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgelerini metaforlar yardımıyla

belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın verileri “Çocuk... gibidir, çünkü...” şeklinde bir ifade yardımıyla toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucunda öğrencilerin toplam 62 metafor geliştirdikleri görülmüştür. Geliştirilen bu metaforlar 10 farklı kategoride toplanmıştır. Araştırma sonucunda çocuk kavramına ilişkin geliştirilen otuz metaforla çocuk denildiğinde şekillendirilebilen bir hammadde kategorisinde yer alan metaforlar geliştirdikleri belirlenmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Aile kavramına ilişkin algıları metaforlar aracılığıyla belirlemeyi amaçlayan bu araştırma, yorumlayıcı araştırma paradigması içerisinde yer alan olgubilim (fenomenoloji/phenomology) deseninde nitel bir çalışmadır. Nitel araştırmalar ilişkilerin, etkinliklerin, durumların ya da materyallerin niteliğinin incelendiği çalışmalara denir. Olgubilim (fenomenoloji) çalışmalarında genel olarak kişisel algıların açıklığa kavuşturularak yorumlanması hedeflenir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Sakarya ili Hendek ilçe merkezindeki ilkokullarda öğrenim gören ilkokul 4. sınıf öğrencileri, aynı öğrencilerin sınıf öğretmenleri ve aile üyeleri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen 554 ilkokul 4. sınıf öğrencisi, aynı ilkokul öğrencilerinin sınıf öğretmenlerinden oluşan 24 sınıf öğretmeni ve 75 aile üyesi oluşturmaktadır. Uygun/elverişli (convenient) örnekleme kolay bir şekilde çalışma yapılabilecek okul ve çalışma grubu seçimini sağlamıştır (Güven ve Akhan, 2014: 135). Uygun örnekleme yöntemlerinde araştırma yapılacak çevrenin yakınlığına bağlı olarak bulunan ve araştırmaya katılmada istekli olan bireylerin

oluşturduğu örneklemedir (Erkuş, 2009: 98) mevcut bireyler Ancak toplanan verilerde yapılan incelemeler sonucu verilerin analizi bölümünde anlatılan sebeplere bağlı olarak 361 ilkokul öğrencisi, 23 sınıf öğretmeni ve 75 aile üyesinin verisi analiz edilmiştir. 207 ilkokul öğrencisine ait veri ve 1 sınıf öğretmenine ait veri analiz dışında tutulmuştur. Araştırma Hendek ilçe merkezinde bulunan ilkokulların tamamında gerçekleştirilmiştir. Hendek ilçe merkezinde 5 ilkokul bulunmaktadır, bu okulların tamamından, 24 farklı sınıftan veri toplanmıştır. Çalışma grubunda yer alan ilkokul öğrencileri içerisinde 1 kaynaştırma öğrencisi bulunmaktadır. Çalışma grubunda 249 kadın, 305 erkek ilkokul öğrencisi bulunmaktadır. Sınıf öğretmenleri arasında 13 erkek sınıf öğretmeni, 11 kadın sınıf öğretmeni bulunmaktadır. Sınıf öğretmenleri mezun oldukları lisans türü açısından 18 Sınıf Öğretmenliği, 1 Türkçe öğretmenliği, 1 Giyim Öğretmenliği, 1 Eğitim Enstitüsü mezunundan oluşturmaktadır. 3 sınıf öğretmenin mezun olduğu lisans türü belirlenememiştir. Öğretmenin mezun oldukları lisans bölümleri bizzat öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Aile üyeleri ise cinsiyet bakımından 66 kadın aile üyesi, 11 erkek aile üyesinden oluşmaktadır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmanın verileri nitel veri toplama aracı olan anket yardımıyla toplanmıştır. Aşağıda, kullanılan veri toplama aracı tanıtılmıştır.

3.3.1. Aile Metaforu Geliştirme Anketi

Araştırmada kullanılacak veri toplama aracı belirlenirken literatür incelenmiştir. İncelenen araştırmalarda, bireysel algıları belirlemede hangi araç veya araçların kullanıldığına odaklanılmıştır. İncelenen bu araştırmalarda çoğunlukla veri toplama aracı olarak açık uçlu bir ifadenin kullanıldığı gözlenmiştir. Bu aşamadan sonra bir anket formu belirlenip geliştirilmiştir. Bu anket formu görünüş ve kapsam geçerliği sağlamak için 3 (uzmanlardan 2'si Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Öğretim Üyesi, 1'i BÖTE) alan uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanların görüşleri doğrultusunda veri toplama aracında gerekli düzeltmeler yapıp anket formuna son hali verilmiştir. Katılımcıların aile kavramına ilişkin sahip oldukları algılarını ortaya çıkarmak

amacıyla geliştirilen bu veri toplama aracı, ilkokul öğrencisi anket formu, sınıf öğretmeni anket formu ve aile üyesi anket formu olmak üzere üç farklı şekilde hazırlanmıştır.

Bu kapsamda bütün anket formlarında (ilkokul öğrencisi, sınıf öğretmeni ve aile üyesi) cinsiyeti belirlemek için bir öncül ve “Aile...gibidir, çünkü...” şeklinde bir açık uçlu ifade yer almıştır. Ancak sınıf öğretmenlerine ait anket formunda mezun oldukları lisans programını da belirlemek için bir öncül soru bulunmaktadır. “Aile...gibidir, çünkü...” açık uçlu ifadesindeki “gibi” ile metaforun konusunun ne olduğu, “çünkü” ile metaforun nedenin (gerekçesinin) ne olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Örnek anketler Ek: 1, 2 3'te sunulmuştur.

3.4 VERİLERİN TOPLANMASI

Verilerin toplanması aşaması şu şekilde gerçekleşmiştir: Öncelikle uygulamanın yapılacağı okul yetkilisine ilgili çalışma için bilgi verilmiştir. Ayrıca Ek:4, 5'te yer alan izin belgeleri kendilerine sunulmuştur. Aynı şekilde uygulamanın yapılacağı sınıfın öğretmeni ile de çalışma için kısa bir görüşme yapılmıştır. Bu görüşmede sınıf öğretmenine uygulama için bilgi verilip, sınıf öğretmeninden sınıf iklimi, öğrenci sayısı ve gelişim özellikleri ile ilgili gerekli bilgiler alınmıştır. Sınıf öğretmenlerinin öğrenciler ile ilgili, resim çizerek kendini ifade etme, şiirle kendini ifade etme talepleri göz önünde bulundurulmuştur (Örn.: Sınıf öğretmenin bilgisi doğrultusunda kaynaştırma öğrencileri için uygun ifade aracı tercih edilmiştir, resim, şiir gibi). Bu vb. durumlar göz önünde bulundurulup anket formları dağıtılmadan önce öğrencilere uygulama için kısa bir açıklama yapıp anket formlarına isim yazmamaları belirtilmiştir. Öğrenci ve öğretmenlere formları doldurmaları için bir ders süresi (40 dk.) olacak şekilde zaman tanınmıştır. Öğrencilere öncelikle cinsiyet öncülünü doldurmaları gerektiği belirtilmiştir. “Aile...gibidir, çünkü...” ifadesine geldiğinde öğrencilere uygulama öncesinde yapılan örnek çalışmada olduğu gibi kendilerini ifade etmeleri hatırlatıldı. Bu süreçte sınıf öğretmenlerine de araştırma formları dağıtılmıştır. Aynı şekilde sınıf öğretmenlerine de yardımcı olunmuştur. Aile üyelerine yönelik formun tanıtılması ve uygulanması aşamasında yardımcı olunmuştur. Çalışma grubunun tamamı için çalışmaya katılmada gönüllülük esası dikkate alınmıştır. Çalışma grubunun tamamına bir tek metafor geliştirmesi gerektiği

ifade edilmiştir. Bu sebeple “gibi” ye kadar olan kısma birden fazla metafor yazanların anket formları analiz dışında tutulmuştur.

Böylelikle ilkokul öğrencilerin, sınıf öğretmenlerinin ve aile üyelerinin aile kavramına yönelik metafor geliştirmeleri sağlanmıştır. Çalışma grubu tarafından doldurulan bu formlar araştırmanın veri kaynağını oluşturmuştur.

3.5 VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analiz edilmesinde nitel araştırmalarda sıklıkla başvuru nitel veri analizi tekniği olan içerik analizinden yararlanılmıştır. İçerik analizi yardımıyla veriler kavramsal kategorilere yerleştirilmiştir. İnsanların algıları farklılaşabilmektedir. Bu algılamalar içerik analizi yöntemi ile çok daha iyi bir şekilde anlaşılabilirler. Nitekim içerik analizi eldeki kayıtların anlaşılması ve karşılaştırılması için kullanılan bir yöntemdir. İçerik analizi tekniklerinden olan kategorik analiz mesajların birbirleriyle ilgileri bakımından gruplar ve kategoriler halinde bir araya getirilmesidir şeklinde ifade edilmektedir. İçerik analizinde kelimelerin anlamlarına odaklanılır (Arıkan, 2011). Verilerin analiz edilmesi şu şekilde gerçekleştirilmiştir:

1. Sınıflama Aşaması (Grup ve Cinsiyete Göre)

Verilerin analiz edilmesine ilkokul öğrencilerin, sınıf öğretmenlerin ve aile üyelerinin aile kavramına ilişkin anket formlarının 3 gruba ayrılmasıyla başlanmıştır. Bu ayırmada grup kavramı kullanılmıştır. Grup ilkokul öğrencisi, sınıf öğretmeni ve aile üyelerinin her birini ifade etmek için kullanılmıştır. Öncelikle formlar ilkokul öğrencisi, sınıf öğretmeni ve aile üyesi şeklinde gruplanmıştır. Ayrıca her ankete bir sıra numarası verilmiştir.

2. Eleme Aşaması

Sınıflama aşamasının tamamlanmasıyla birlikte her bir gruba ait anket formları tek tek incelenmiştir.

Bu aşamada 5 ölçüte dayanarak eleme yapılmıştır:

- a) Hiçbir metaforun belirtilmediği anket formları belirlenmiş ve elenmiştir (Bkz: EK-6).
- b) Resim veya şiir bulunan anketler: Bu anket formları veri toplama esnasında sınıf öğretmenin belirtmesi sonucu resim yapan ve şiir yazan bir öğrenciye ait anket formlarıdır. Bu anketler belirlenmiş ve elenmiştir (Bkz.: EK-7 ve EK-8).

c) “Aile...gibidir” kısmını doldurulup “çünkü...” kısmı boş bırakılmış olan anket formları. Örn.: ÖE33 şeklinde kodlanan ilkokul öğrencisinin “Aile birbirine topluluk gibidir, çünkü...” ifadesinde olduğu gibi. Bu anketler belirlenmiş ve elenmiştir (Bkz.: EK-9).

d) “Aile...gibidir” kısmı boş bırakılıp “çünkü...” kısmı doldurulmuş olanlar. Örn.: ÖE128 şeklinde kodlanan ilkokul öğrencisinin “Aile...gibidir, çünkü ailemi çok seviyorum...” ifadesinde olduğu gibi. Bu anketler belirlenmiş ve elenmiştir (Bkz.: EK-10).

e) “Aile...gibidir” kısmına birden fazla ifade yazanlar. Örn.: ÖK197 şeklinde kodlanan ilkokul öğrencisinin “Aile mutluluk, sevgi,...gibidir, çünkü aile baba, anne, çocuk ve kardeş bir ailedir. Sevgi, iyilik, mutluluk..., çünkü aile bir sevgi...” ifadesinde olduğu gibi. Bu anketler belirlenmiş ve elenmiştir (Bkz.: EK-11, EK-12).

f) “Aile...gibidir” kısmına cümle yazan. Örn.: ÖE330 şeklinde kodlanan ilkokul öğrencisinin “Aile ben ailemin yanında olmaktan çok mutluyum, çünkü aile çok ailemin yanında olduğum sürece çok mutluyum gibidir, çünkü...” ifadesinde olduğu gibi. Bu anketler belirlenmiş ve elenmiştir (Bkz.: EK 13).

Yukarıda belirtildiği gibi bu 6 farklı sebebe bağlı olarak 205 ilkokul öğrencisinin ve 1 sınıf öğretmenin anket formu analiz dışında tutulmuştur.

3. Bilgisayara Aktarma Aşaması

Bu aşamada eleme aşamasında araştırma kapsamına alınan anket formlarının sayısı belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda bütün numaralandırılan araştırma formları tek tek aynı numara ile bilgisayara girilmiştir. Belirlenen katılımcı sayısının doğruluğu tekrar tekrar yapılan incelemeler ile eleme aşamasında belirlenen sayının doğruluğu kesinleştirilmiştir. Bu aşamanın bir diğer önemli noktası oluşturulan tablolar yardımıyla katılımcılara ait olan tüm bilgilerin, oluşturulan metaforlar dâhil, hepsinin girilmiş olmasıdır. Numaralandırılan bu anket formları öğrenci, sınıf öğretmeni ve aile üyesi anket formu olması dikkate alınarak cinsiyet ve metaforlar ile birlikte bilgisayara aktarılmıştır.

4. Kavramsal Kategori Oluşturma ve Yerleştirme Aşaması

Forceville (2002) tarafından metafor ilişkisinde en az üç temel öğeden bahsetmek gerektiği belirtilir. Bunlar metaforun konusu (Aile çiçek gibidir ifadesindeki aile kavramı), metaforun kaynağı (Aile çiçek gibidir ifadesindeki çiçek kavramı) ve metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasındaki ilişkidir (çünkü sevgini verdikçe

çiçek açar...) (Akt.: Saban vd., 2006: 465). Bu noktalar dikkate alınarak metaforların kavramsal kategorilere yerleştirmesi aşamasına geçilmiştir.

Aynı zamanda metaforların kavramsal kategorilere yerleştirilmesinde 3 uzmanın (2'si Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğretim üyesi, 1'i PDR) görüşüne başvurulmuştur. Bu işlem sonrası metafor gerekçeleri incelenerek yapılan içerik analizi sonucu metaforların kavramsal kategorilerine son hal verilmiştir. Bu aşamada gerekli görüldüğünde metaforların kavramsal kategorileri değiştirilmiştir.

5. Geçerlik ve Güvenirlik Aşaması

Geçerlik bir durumda doğru veya yanlışlığını en iyi sonuçla bulabilme durumudur (Özbek, 2008: 67) veya istenen ölçmenin ortaya koyulabilirliğidir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün Karadeniz ve Demirel, 2010: 183). Güvenirlik ise Turgut (1990) tarafından ölçme sonuçlarının tesadüfi hatalardan arınmanın bir ölçüsü olarak belirtildiği Büyüköztürk vd. (2010: 109) tarafından aktarılmaktadır. Araştırmanın geçerliğini sağlamak amacıyla veri analiz süreci detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Ayrıca araştırmada oluşturulan kategorileri temsil eden metaforların hepsine bulgular kısmında yer verilmiştir. Araştırmanın güvenirliliğini sağlamak amacıyla araştırma verileri sonucunda araştırmacı tarafından aile kavramı ile ilgili olarak oluşturulan kavramsal kategorilerin üretilen metaforları temsil edip etmediğine dair uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanın yaptığı eşleştirme, araştırmacının yaptığı eşleştirme ile karşılaştırılmıştır. Daha sonra bu eşleştirmelerden ortaya çıkan farklılıklarla araştırmanın güvenirliliğini hesaplamak için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği yöntem kullanılmıştır. Güvenirlik: Görüş Birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı) formülü ile uzman görüşleri arasındaki tutarlık $361/(361+47): 0.88$ çıkmıştır.

6. Veri Analizi Aşaması

Elde edilen 459 (361 öğrenci, 23 sınıf öğretmeni ve 75 aile üyesi) metafor kavramsal kategorilere ayrıldıktan sonra alt problem doğrultusunda gruplar için frekans (f) ve yüzde (%) değerleri hesaplanarak tablolar halinde verilmiştir. Metaforların tablolara yerleştirilmesi sırasında sayısal olarak en çok ifade edilen metafordan en az tercih edilen metafora şeklinde sıralanmıştır. Aynı sıklıkta ifade edilen metaforlar ise rastgele yerleştirilmiştir.

8. Verilerin Sunulma Aşaması

Bu aşamada elde edilen metaforlar ve bu metaforlara göre kavramsal kategorilere ayrıştırılan veriler sunulmuştur. Aynı zamanda bu aşamada kavramsal kategoriler ilkokul öğrencileri, sınıf öğretmenleri ve aile üyelerinin yazdığı metafor gerekçeleri ile desteklenmiştir. Örnek olarak verilen gerekçeler italik ve bir punto küçük olarak yazılmıştır. Burada kodlama ilkokul öğrencileri için Ö, sınıf öğretmenleri için S ve aile üyeleri için A şeklinde kodlama yapılmıştır. Cinsiyete göre bu harflerin yanlarına E ve K harfleri ilave edilmiştir. . En sonda yer alan sayılar ise veri toplama araçlarına verilen sıra numaralarını göstermektedir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölüm içerisinde araştırmanın alt problemlerini yanıtlanmak için araştırma verilerinin uygun istatistiksel yöntemlerle analizi sonucunda elde edilen bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara alt başlıklar halinde yer verilmiştir.

4.1 BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında “İlkokul öğrencileri aile kavramına ilişkin algılarını, hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar? sorusuna cevap aranmıştır.

Tablo 1. İlkokul Öğrencilerinin Aile Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Öğrenci	
	f	%
Sevgi	44	12.1
Mutluluk	21	5.8
Çiçek	13	3.6
Anne-Baba	13	3.6
Okul	12	3.3
Gül	12	3.3
Toplum	12	3.3
Topluluk	11	3.0
Yuva	10	2.7
Melek	9	2.4
Berberlik	8	2.2
Dostluk	8	2.2
İyilik	6	1.6
Can	6	1.6
Arkadaş	6	1.6
Hayatın Bir Parçası	5	1.3

Metafor	Öğrenci	
	f	%
Hayat	5	1.3
Kitap	4	1.1
Öğretmen	4	1.1
Birliktelik	4	1.1
Yardımlaşma	3	0.8
Paylaşmak	3	0.8
Saygı	3	0.8
Film	3	0.8
Çekirdek	3	0.8
Sevinç	3	0.8
Sevgi Kaynağı	3	0.8
Huzur	3	0.8
Papatya	3	0.8
Güven	2	0.5
Dünyanın En Güzel Toplumu	2	0.5
Dürüstlük	2	0.5
Gurur	2	0.5
Dayanışma	2	0.5
Destek	2	0.5
Canım	2	0.5
Bir Bütün	2	0.5
Portakal	2	0.5
Yaşam	2	0.5
Ağaç	2	0.5
Masal Kitabı	1	0.2
Kral ve Prenses	1	0.2
Yardımlaşma Grubu	1	0.2
Rengârenk bir ip	1	0.2
Şehir	1	0.2
Dünya	1	0.2
Ülke	1	0.2
Tohum	1	0.2
Bahar	1	0.2
Fidan	1	0.2
İyi Birileri	1	0.2
Üç ve Fazla Kişi	1	0.2
Bağ	1	0.2
Arı	1	0.2
Sevgi Topluluğu	1	0.2
Toplumun Parçası	1	0.2
Birbirine Bağlı	1	0.2
Bırakmayan Kişiler	1	0.2
En Güzel Şey	1	0.2
Ölümsüz Bağ	1	0.2
Besleyen Kişiler	1	0.2

Metafor	Öğrenci	
	f	%
Toplumun Organı	1	0.2
Elmanın Parçaları	1	0.2
Sevginin Özü	1	0.2
Küçük Toplum	1	0.2
Bir Milletin Damarı	1	0.2
Evin Temeli	1	0.2
Yaşam Alanı	1	0.2
Sevinç Yuvası	1	0.2
Ayrılmaz	1	0.2
Pamuk Şekeri	1	0.2
Ortak Kalp	1	0.2
Hiç Kopmayan Zincir	1	0.2
Öğrenmek	1	0.2
Değer	1	0.2
Bizi Dünyaya Getiren Şey	1	0.2
Sıcak Bir Kulübe	1	0.2
Sevgi Deposu	1	0.2
İlk Okul	1	0.2
Huzurlu Bir Kalp	1	0.2
Kendi Dünyamız	1	0.2
Savaş	1	0.2
Dört Mevsim	1	0.2
En Büyük Sevgi Parçası	1	0.2
Elma	1	0.2
Kalıcı Grup	1	0.2
Yaşam Kaynağı	1	0.2
Baş Parmak	1	0.2
Beş parmak	1	0.2
Arı Kovanı	1	0.2
Eşya	1	0.2
Zincir	1	0.2
Hediye	1	0.2
Yardımseverlik	1	0.2
Cam	1	0.2
Korumak	1	0.2
Geçinmek	1	0.2
Anlaşmak	1	0.2
Koruyan	1	0.2
Koruyucu	1	0.2
Haklı Olan	1	0.2
İkiz	1	0.2
Devam Eden Nesil	1	0.2
Sıcak Bir Yuva	1	0.2
Kardeşlik	1	0.2
Soy Ağacı	1	0.2

Metafor	Öğrenci	
	f	%
Günlük	1	0.2
Bağımsızlık	1	0.2
Doğruluk	1	0.2
Toplumun Küçük Bir parçası	1	0.2
Meyve Ağacı	1	0.2
Gökyüzü	1	0.2
Çiçek Yaprakları	1	0.2
Karınca Sürüsü	1	0.2
Erik Ağacı	1	0.2
Bulut	1	0.2
Kök	1	0.2
Kurallar	1	0.2
Dal	1	0.2
Balina	1	0.2
Bir İki Kişiden Oluşan	1	0.2
Bizim İçin Her Şeyi Yapan	1	0.2
Aynı Evde Yaşayanlar	1	0.2
Sevgi Topu	1	0.2
Cennet	1	0.2
Yanında Olmak İstedığımız	1	0.2
Her şeyi alan	1	0.2
İlk Öğretmen	1	0.2
Ayrılmaz Dörtlü	1	0.2
Soba	1	0.2
Kuşlar	1	0.2
Bütünlük	1	0.2
Bir Hikâye	1	0.2
Başlık	1	0.2
Karınca	1	0.2
İlk Terbiye	1	0.2
Sevgi Çiçeği	1	0.2
Toplumun Temeli	1	0.2
Altın	1	0.2
Toplam	361	100

İlkokul öğrenciler tarafından aile kavramına ilişkin toplam 139 farklı metafor ifade edildiği belirlenmiştir. Tablo 1’de bu metaforların kaç ilkokul öğrencisi tarafından ifade edildiği gösterilmektedir. ilkokul öğrencilerinin en sık ifade ettiği ilk üç metafor sevgi (44), mutluluk (21), çiçek ve anne-baba’dır. Çiçek ve anne-baba metaforları aynı sayıda ilkokul öğrencisi (13) tarafından belirtilmiştir. Tablo 1’de

verilen metaforlar kavramsal kategoriler altında ikinci alt probleme ilişkin bulgular kısmında gösterilmiştir.

4.2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında “İlkokul öğrencilerinin aile kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar, hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu bölümde öncelikle bütün kavramsal kategoriler Tablo 2’de toplu bir şekilde gösterilmiştir. Daha sonra bütün kavramsal kategoriler içerdiği metaforu gösterecek şekilde sunulmuştur.

Tablo 2. İlkokul Öğrencilerinin Aile Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Kavramsal Kategorilere Dağılımı

Kavramsal Kategori	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Değer	28	16.3	27	14.2
Doğa	27	15.7	26	13.1
Tutum	18	10.5	29	15.2
Kişi	17	9.9	25	13.1
Toplum	9	5.2	21	11.0
Duygu	19	11.1	16	8.4
Yer	16	9.3	15	7.8
Bağ	8	4.6	8	4.2
Ontolojik	8	4.6	6	3.1
Nesne	9	5.2	4	2.1
Fiil (Eylem)	3	1.7	8	4.2
Sevgi	5	2.9	4	2.1
Sanat	3	1.7	1	0.5
Şey	1	0.5	-	-
Toplam	171	100	190	100

İlkokul öğrencileri tarafından belirtilen metaforlar değer, doğa, tutum, kişi, toplum, duygu, yer, bağ, ontolojik, nesne, fiil (eylem), sevgi, sanat ve şey kavramsal kategorileri olmak üzere 14 farklı kavramsal kategoriye yerleştirilmiştir. Bu kavramsal kategorilerden en fazla metafor içeren kavramsal kategori değer kavramsal kategorisidir ve 55 metafor içermektedir. Sırasıyla değer, doğa ve tutum

kavramsal kategorileri en fazla metaforun bulunduğu ilk üç kavramsal kategoridir. En az metaforun bulunduğu kavramsal kategori şey kavramsal kategorisidir. Şey kavramsal kategorisinin belirlenmesinde ontolojik metafor türleri etkili olmuştur. Aşağıda her bir kavramsal kategori içerdiği metaforlarla beraber Tablo 3-16 arasında gösterilmektedir.

Tablo 3. İlkokul Öğrencilerinin Değer Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Sevgi	22	78.5	22	81.4
Saygı	2	7.1	1	3.7
Dayanışma	2	7.1	-	-
Dürüstlük	1	3.5	1	3.7
Yardımsverlik	-	-	1	3.7
Bağımsızlık	-	-	1	3.7
Değer	-	-	1	3.7
İlk Terbiye	1	3.5	-	-
Toplam	28	100	27	100

Değer kavramsal kategorisi toplam 55 (28 Kadın, 27 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori içerisinde ilkokul öğrencileri tarafından en sık ifade edilen metafor sevgi'dir. Sevgi metaforu toplam 44 öğrenci (22 Kadın, 22 Erkek) tarafından ifade edilmiştir. Tablo 3'te yer alan metaforlardan yardımsverlik, bağımsızlık, değer ve ilk terbiye en az ifade edilen metaforlardır. Belirtilen bu dört metaforda birer ilkokul öğrencisi tarafından belirtilmiştir. Tablo 3'te belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Sevgi metaforu için ÖK9: *"Aile sevgi gibidir, çünkü ailede kimse birbirini sevmese aile toplumu oluşamaz. Yani bir ailenin oluşmasında sevgi önemli bir rol oynar. Sevgisiz toplum oluşmaz."*, saygı metaforu için ÖE36: *"Aile saygı gibidir, çünkü aile içinde saygılı olmak ve birbirimizi sevmek gerekir."*, dayanışma metaforu için ÖK15: *"Aile dayanışma gibidir, çünkü her ailede dayanışma vardır."*, dürüstlük metaforu için ÖE32: *"Aile dürüstlük gibidir, çünkü yalan söylemez."*, yardımsverlik metaforu için ÖE101: *"Aile yardımsverlik gibidir, çünkü biz kardeşimize annemize işlerinde yardım ederiz."*

bağımsızlık metaforu için ÖE66: “Aile bağımsızlık gibidir, çünkü herkes birbirine saygı gösterir.”, değer metaforu için ÖE53: “Aile değer gibidir, çünkü onlar bizi büyütür nerdeyse her şeyimizi o yaptı diyebiliriz o yüzden.”, ilk terbiye metaforu için ÖK10: “Aile ilk terbiye gibidir, çünkü ilk terbiyemizi ailemizden alırız. Bizi büyütürken terbiye verirler. Görgüyü, saygıyı öğretirler. Kısacası terbiye onlardadır.” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 4. İlkokul Öğrencilerinin Doğa Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Çiçek	5	18.5	8	30.7
Gül	7	25.9	5	19.2
Çekirdek	2	7.4	1	3.8
Papatya	2	7.4	1	3.8
Ağaç	-	-	2	7.6
Portakal	-	-	2	7.6
Elma	-	-	1	3.8
Dal	-	-	1	3.8
Balina	-	-	1	3.8
Kök	-	-	1	3.8
Fidan	1	3.7	-	-
Bulut	1	3.7	-	-
Erik Ağacı	1	3.7	-	-
Gökyüzü	1	3.7	-	-
Meyve Ağacı	1	3.7	-	-
Karınca	-	-	1	3.8
Kuşlar	1	3.7	-	-
Bahar	1	3.7	-	-
Tohum	1	3.7	-	-
Dört Mevsim	1	3.7	-	-
Karınca Sürüsü	1	3.7	-	-
Çiçek Yaprakları	1	3.7	-	-
Elmanın Parçaları	-	-	1	3.8
Arı	-	-	1	3.8
Toplam	27	100	26	100

Doğa kavramsal kategorisi toplam 53 (27 Kadın, 26 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori içerisinde öğrenciler tarafından en sık ifade edilen metafor çiçek'tir. Çiçek metaforu toplamda 13 öğrenci (5 Kadın, 8 Erkek) tarafından

belirtlmifltir. Çiçek metaforundan sonra birden fazla öğrenci tarafından belirtilen kavramlar gül, çekirdek, papatya, ağaç ve portakal metaforlarıdır. Sadece bir öğrenci tarafından ifade edilen metaforlar elma, dal, balina, kök, fidan, bulut, erik ağacı, gökyüzü, meyve ağacı, karınca, kuşlar, bahar, tohum, dört mevsim, karınca sürüsü, çiçek yaprakları, elmanın parçaları ve arı metaforlarıdır. Tablo 4'te belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Çiçek metaforu için ÖK5: “Aile bir çiçek gibidir, çünkü çiçeğin her bir dalı aileden bir kişi gibi.”, gül metaforu için ÖE78: “Aile gül gibidir, çünkü gülün dikenini annenin terlik atmasıdır.”, çekirdek metaforu için ÖE13: “Aile çekirdek gibidir, çünkü dünyayı da düzene sokan o ailede her bir bireyi düzene sokar.”, papatya metaforu için ÖK73: “Aile papatya gibidir, çünkü hepsini koklar severim, papatyayı da severim.”, ağaç metaforu için ÖE18: “Aile ağaç gibidir, çünkü ağacında sevgiyle büyütürsün.”, portakal metaforu için ÖE6: “Aile portakal gibidir, çünkü aile portakal gibi tatlıdır. Portakalı sevdiği gibi ailemi de seviyorum.”, elma metaforu için ÖE50: “Aile bir elma gibidir, çünkü bir elma iki parçaya bölünürse hemen kurtlanır ve çürür. Onlar birleşirse daha zor ve geç çürür. Ailedeki insanlarda birleşirse her zorluğa karşı gelir.”, dal metaforu için ÖE27: “Aile dal gibidir, çünkü eğer aile bir arada olmazsa tek dal gibi anında kurur. Ama eğer hep bir aradaysalar tıpkı on dal gibi kurumazlar.”, balina metaforu için ÖE47: “Aile balina gibidir, çünkü bize yemek verince sofradan kalkmayız.”, kök metaforu için ÖE19: “Aile kök gibidir, çünkü aile küçükliğümüzde beri onlar büyüttü onlar bizim kalbimizdir kök büyüklerimizdir.”, fidan metaforu için ÖK96: “Aile fidan gibidir, çünkü büyüdükçe büyür, üzüntüler ise paylaştıkça küçülür. Bir fidan sorar ben niye büyüyemiyorum. Annesi üzülme sende bir gün büyüyeceksin der. Bu tıpkı bir ailenin gittikçe büyümesi gibidir.”, bulut metaforu için ÖK127: “Aile bulut gibidir, çünkü aile bir bulut gibi mutlu olmanıza yeter.”, erik ağacı metaforu için ÖK145: “Aile bir erik ağacı gibidir, çünkü aile birbirine kenetlenmiş insanlardır. Bazen aralarında tartışmalar çıkar. Bu ekşi bir tattır fakat bazen erikler tatlı olur buda mini mini bebelere örnektir.”, gökyüzü metaforu için ÖK65: “Aile gökyüzü gibidir, çünkü ailede herkesin sevinci oluyor aynı gökyüzü gibi güneş anne ay baba ve bulutlarda çocuklardır.”, meyve ağacı metaforu için ÖK88: “Aile meyve ağacı gibidir, çünkü ağaç bizim oksijen kaynağımız. Meyveler ise bizim sağlığımız için gerekli olan besinler vardır. Ağaç olmasaydı meyveler olmazdı.”, karınca metaforu için ÖE40: “Aile karınca gibidir, çünkü çok çalışandır.”, kuşlar metaforu için ÖK58: “Aile kuşlar gibidir, çünkü kuşlarda bir ailedir. Kuşların babası nasıl solucan getirir bizim babamız ve annemiz bize yemek verir.”, bahar metaforu için ÖK77: “Aile bahar gibidir, çünkü aile iyilik dolu

sevgi doludur.”, tohum metaforu için ÖK190: “*Aile tohum gibidir, çünkü sanki tohum ekmişsin ve bakınca büyümüş. Bizde çoğalırız bitkilerde.*”, dört mevsim metaforu için ÖK95: “*Aile dört mevsim gibidir, çünkü bazen acayip bir duygu verir de o yüzden.*”, karınca sürüsü metaforu için ÖK137: “*Aile karınca sürüsü gibidir, çünkü aile birçok kişiden oluşur orada ailede büyük anne, büyük baba, hala, teyze bulunur. Karınca sürüsü de birçok kişiden oluşur.*”, çiçek yaprakları metaforu için ÖK69: “*Aile çiçek yaprakları gibidir, çünkü ailemizdeki bireyler bir çiçek gibi güzel çiçeklerin yaprakları kadar da ince ve zariftirler.*”, elmanın parçaları metaforu için ÖE25: “*Aile elmanın parçaları gibidir, çünkü elmanın bir parçası olmayınca elma kararır ve anlamı kalmaz.*”, arı metaforu için ÖE142: “*Aile bir arı gibidir, çünkü ailede babalar çalışır, annemiz ev işleriyle uğraşır masayı toplar çocukta bal toplamaya okula gider.*” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 5. İlkokul Öğrencilerinin Tutum Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Melek	4	22.2	5	17.2
Berberlik	6	33.3	2	6.8
İyilik	3	16.6	3	10.3
Can	2	11.1	4	13.7
Birliktelik	1	5.5	3	10.3
Yardımlaşma	-	-	3	10.3
Gurur	-	-	2	6.8
Destek	-	-	2	6.8
Güven	1	5.5	1	3.4
Doğruluk	1	5.5	-	-
Başparmak	-	-	1	3.4
Beş parmak	-	-	1	3.4
Kurallar	-	-	1	3.4
Savaş	-	-	1	3.4
Toplam	18	100	29	100

Tutum kavramsal kategorisi toplam 48 (18 Kadın, 30 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori altında öğrenciler tarafından en sık ifade edilen metafor melek'tir. Melek metaforu toplam 9 ilkokul öğrencisi (4 Kadın, 5 Erkek) tarafından belirtilmiştir. Beraberlik, iyilik, can, birliktelik, yardımlaşma, gurur ve destek metaforları birden fazla ilkokul öğrencisi tarafından ifade edilmiştir. Tablo 5'te

belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Melek metaforu için ÖK3: “Aile melek gibidir, çünkü senin korur yanlış yaptığında onun öyle olmayacağını her şeyi sevgi ile gösterir. Birbirlerini destekler. Ya acı ya da kötü günlerde hep yanında olur ve seni hiç yalnız bırakmaz. Küçük bir arada bile endişelenir.”, beraberlik metaforu için ÖE70: “Aile beraberlik gibidir, ailede herkes kendine ve yanındakilere yardımcı olur ve destekte bulunur.”, iyilik metaforu için ÖK41: “Aile iyilik gibidir, çünkü aileler çok iyilikler yaparlar istediğimizi veya ihtiyaçlarımızı alırlar.”, can metaforu için ÖK11: “Aile can gibidir, çünkü canını nasıl korursun ya onun gibi can onu hep korur sayarsın.”, gurur metaforu için ÖE68: “Aile gurur gibidir, çünkü bizim ihtiyaçlarımızı alırlar bizi kollarlar bize yardım ederler.”, birliktelik metaforu için ÖE30: “Aile birliktelik gibidir, çünkü dayanışma ve beraberlik olduğu için.”, yardımlaşma metaforu için ÖE2: “Aile yardımlaşma gibidir, çünkü herkesin bir ihtiyacı çıkıyor ve bunu ailedeki kişi veya kişiler karşılıyor.”, gurur metaforu için ÖE163 “Aile gurur gibidir, çünkü bizim ihtiyaçlarımızı alırlar bizi kollarlar bize yardım ederler.”, destek metaforu için ÖE34: “Aile destek gibidir, çünkü beni sever ve korur.”, güven metaforu için ÖE121 “Aile güven gibidir, çünkü ailemiz bizi çok sever ve korur.”, doğruluk metaforu için ÖK80: “Aile doğruluk gibidir, çünkü eğer yalan söylersek annemizin babamızın güvenini kaybederiz.”, başparmak metaforu için ÖE57: “Aile başparmak gibidir, çünkü hep birlik beraberlik ve dayanışma içindedir.”, beş parmak metaforu için ÖE99: “Aile beş parmak gibidir, çünkü herkes birbirine yardım eder. Aile içinde iş bölümü vardır. Herkes dayanışma içindedir.”, kurallar metaforu için ÖE160: “Aile kurallar gibidir, çünkü ailede bazı kurallar vardır. Mesela saat 9’da uyumak gibi.”, savaş metaforu için ÖE1: “Aile savaş gibidir, çünkü evde sürekli kavga oluyorsa ve kavganın sebepleri hep farklıysa.” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 6. İlkokul Öğrencilerinin Kişi Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Anne-Baba	4	23.5	9	36
Dostluk	5	29.4	3	12
Arkadaş	2	11.7	4	16
Öğretmen	2	11.7	2	8
Kral ve Prenses	1	5.8	-	-
Bir İki Kişiden Oluşan	-	-	1	4
Bırakmayan Kişiler	-	-	1	4
İyi Birileri	-	-	1	4
Besleyen Kişiler	-	-	1	4
Aynı Evde Yaşayanlar	-	-	1	4
Haklı Olan	-	-	1	4
Koruyan	1	5.8	-	-
İlk Öğretmen	1	5.8	-	-
Ayrılmaz Dörtlü	-	-	1	4
Yardımlaşma Grubu	1	5.8	-	-
Toplam	17	100	25	100

Kişi kavramsal kategorisi toplam 42 (17 Kadın, 25 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori altında öğrenciler tarafından en sık ifade edilen metafor anne-baba'dır. Anne-baba metaforu toplam 13 ilkokul öğrencisi (4 Kadın, 9 Erkek) tarafından belirtilmiştir. Dostluk, arkadaş ve öğretmen metaforları da anne-baba metaforu gibi 1'den fazla öğrenci tarafından ifade edilmiştir. Bu kavramsal kategoride yer alan 42 metafordan 17'si erkekler, 25'i kadınlar tarafından ifade edilmiştir. Tablo 6'da belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Anne-baba metaforu için ÖK55: “Aile anne baba gibidir, çünkü aile çoğunlukla anne baba ve bazı çocuklardan oluşur.”, dostluk metaforu için ÖE150: “Aile dostluk gibidir, çünkü herkes birbirine yardım eder. Paylaşım yaparlar. Yani birbirlerini önemsedikleri için.”, arkadaş metaforu için ÖE300: “Aile arkadaş gibidir, çünkü biz üzülduğümüzde üzülen ağlayınca ağlayan mutluyken mutlu olan her zaman yardım eden kişidir.”, öğretmen metaforu için ÖE17: “Aile öğretmen gibidir, çünkü bilmediklerimizi bize öğretirler. Matematik ve daha birçok şeyi onlar bize öğretirler.”, kral ve prenses metaforu için ÖK100: “Aile kral ve prenses gibidir, çünkü baba kral anne prensesdir.”, bir iki kişiden

oluşan metaforu için ÖE307: “Aile bir iki kişiden oluşan gibidir, çünkü aile böyledir.”, bırakmayan kişiler metaforu için ÖE22: “Aile bırakmayan kişiler gibidir, çünkü annemiz ve babamız bizi yalnız bırakmaz. Hep bizim arkamızda olur. Bizi korur, bize bakar hasta olunca üzülür. Biz iyileşene kadar bize bakar.”, iyi birileri metaforu için ÖE177: “Aile iyi birileri gibidir, çünkü hep bizi düşünür ve sever.”, besleyen kişiler metaforu için ÖE200: “Aile besleyen kişiler gibidir, çünkü yemek yapar yeriz bizi beslerler bütün aile.”, aynı evde yaşayanlar metaforu için ÖK110: “Aile aynı evde yaşayanlar gibidir, çünkü bizimle beraber yaşıyor, bir anne baba oluyor.”, haklı olan metaforu için ÖE7: “Aile haklı olan gibidir, çünkü ailede istediğimiz şeyler bazen alınır bazen alınmaz ama aileleriniz almaya çalışırlar.”, koruyan metaforu için ÖK83: “Aile koruyan gibidir, çünkü bize yardım ederler ve büyütürler.”, ilk öğretmen metaforu için ÖK14: “Aile ilk öğretmen gibidir, çünkü doğduğumuz andan başlayarak bütün hayatımızı bize öğreterek kendi hayatını geçirir. Bize hayatımızda hep bilgiler vererek geçirir. Bizim hep iyi yerlere gelmemiz için hep çalışır, çalıştırır.”, ayrılmaz dörtlü metaforu için ÖE93: “Aile ayrılmaz dörtlü gibidir, çünkü onlar ailemizi çok seven büyükleridir ve özellikle bizleri çok düşünürler.”, yardımlaşma grubu metaforu için ÖK303: “Aile yardımlaşma grubu gibidir, çünkü bir şey olduğunda anne babamızın yanına gideriz. Derslerimizde anne, babamız ve ablamız yardım eder. İhtiyacımız olan her şeyi onlar alır ve onlar yapar.” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 7. İlkokul Öğrencilerinin Toplum Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Toplum	4	44.4	8	38.0
Topluluk	4	44.4	7	33.3
Toplumun Küçük Bir parçası	-	-	1	4.7
Toplumun Temeli	-	-	1	4.7
Toplumun Organı	-	-	1	4.7
Küçük Toplum	-	-	1	4.7
Bir Milletın Damarı	-	-	1	4.7
Toplumun Parçası	-	-	1	4.7
İkiz	1	11.1	-	-
Toplam	9	100	21	100

Toplum kavramsal kategorisi toplam 30 (9 Kadın, 21 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori altında ilkokul öğrencileri tarafından en sık ifade edilen metafor toplum'dur. Toplum kavramı toplamda 12 ilkokul öğrencisi (4 Kadın, 8 Erkek) tarafından belirtilmiştir. Topluluk metaforu da 1'den fazla ilkokul öğrencisi tarafından ifade edilmiştir. Tablo 7'de belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Toplum metaforu için ÖE120: *“Aile toplum gibidir, çünkü herkes kendi kararlarını ortaya atabilir.”*, topluluk metaforu için ÖE4: *“Aile bir topluluk gibidir, çünkü annemiz, babamız, dedemiz, babaannemiz, kardeşimiz, amcamız, yengemiz aynı bir evde oturuyoruz ve bu bir topluluk gibi oluyor.”*, toplumun küçük bir parçası metaforu için ÖE125: *“Aile toplumun küçük bir parçası gibidir, çünkü aileler oluşarak toplum yani kitle oluşur. Bu kitleden de ülkeler, milletler kısacası dünya oluşur.”*, toplumun temeli metaforu için ÖE12: *“Aile toplumun temeli gibidir, çünkü toplumun en küçük taşıdır. İyi bir toplum iyi bir aileden oluşur. Kötü bir aile kötü bir toplum demektir.”*, toplumun organı metaforu için ÖE42: *“Aile toplumun organı gibidir, çünkü aile çok önemlidir.”*, küçük toplum metaforu için ÖE184: *“Aile küçük toplum gibidir, çünkü toplumlar ailelerden oluşur.”*, bir milletin damarı metaforu için ÖE89: *“Aile bir milletin damarı gibidir, çünkü aile bir milletin en küçük topluluğudur ve gelecek nesilleri onlar yetiştirir. Bir şeyin damarı olmazsa yaşayamaz.”*, toplumun parçası metaforu için ÖE151: *“Aile toplumun parçası gibidir, çünkü onlar topluma yenilik katanlardır küçüklerimizi sever büyüklerimize saygılıdır.”*, ikiz metaforu için ÖK21: *“Aile ikiz gibidir, çünkü seni en iyi tanıyan senin en çok nelerden hoşlandığını bilen sana en çok benzeyen toplumdur.”* gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 8. İlkokul Öğrencilerinin Duygu Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Mutluluk	14	73.6	7	43.7
Sevinç	-	-	3	18.7
Huzur	1	5.2	2	12.5
Canım	-	-	2	12.5
Dünyanın en güzel toplumu	2	10.5	-	-
Cennet	-	-	1	6.5
Huzurlu bir kalp	1	5.2	-	-
En güzel şey	-	-	1	6.25
Pamuk Şekeri	1	5.2	-	-
Toplam	19	100	16	100

Duygu kavramsal kategorisi toplam 35 (19 Kadın, 16 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategoride en sık ifade edilen metafor mutluluk'tur. Mutluluk 21 ilkokul öğrencisi (14 Kadın, 7 Erkek) tarafından ifade edilmiştir. Sevinç ve huzur metaforları da ilkokul öğrencilerini en sık belirttiği diğer metaforlardır. Tablo 8'de belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Mutluluk metaforu için ÖE16: “Aile mutluluk gibidir, çünkü ailede herkes mutlu ve güler yüzlü oluyor.”, sevinç metaforu için ÖE183: “Aile sevinç gibidir, çünkü ailem işleri çok seviyor ailem mutlu mesut yaşıyor.”, huzur metaforu için ÖE360: “Aile huzur gibidir, çünkü ailede huzur olmazsa o aile bozulur. Aile de sevgi ve huzur olması o aileye yeter.”, canım metaforu için ÖE166: “Aile canım gibidir, çünkü ailemiz bizi çok severler bizim canımız olurlar.”, cennet metaforu için ÖE82: “Aile cennet gibidir, çünkü ailede sevme sevilme ve mutluluk vardır.”, huzurlu bir kalp metaforu için ÖK92: “Aile huzurlu bir kalp gibidir, çünkü ailemizin yanında huzurlu ve mutlu kalırız.”, en güzel şey metaforu için ÖK180: “Aile dünyanın en güzel şey gibidir, çünkü anne babamı seviyorum.”, pamuk şekeri metaforu için ÖK135: “Aile pamuk şeker gibidir, çünkü onlar olmadan ben mutsuz olurum” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 9. İlkokul Öğrencilerinin Yer Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Okul	7	43.7	5	33.3
Yuva	4	25	6	40
Ülke	-	-	1	6.6
Dünya	-	-	1	6.6
İlkokul	1	6.2	-	-
Sevinç Yuvası	-	-	1	6.6
Sıcak Bir Kulübe	1	6.2	-	-
Sıcak Bir Yuva	1	6.2	-	-
Evin Temeli	-	-	1	6.6
Kendi Dünyamız	1	6.2	-	-
Şehir	1	6.2	-	-
Toplam	16	100	15	100

Yer kavramsal kategorisi toplam 31 (16 kadın, 15 erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori altında öğrenciler tarafından en sık ifade edilen metafor okul'dur. Okul metaforu toplamda 12 ilkokul öğrencisi (7 Kadın, 5 Erkek) tarafından belirtilmiştir. Okul metaforu gibi yuva metaforu da 1'den fazla öğrenci tarafından belirtilmiştir. Kavramsal kategori içerisindeki diğer metaforların tamamı bir ilkokul öğrencisi tarafından ifade edilmiştir. Tablo 9'da belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Okul metaforu için ÖE168: *"Aile okul gibidir, çünkü ailede kaşık tutmaktan ayakkabı giymeye kadar her şey öğretilir."*, yuva metaforu için ÖE 117: *"Aile yuva gibidir, çünkü evimiz yoksa bile ailemiz vardır. O yeter bize."*, ülke metaforu için ÖE39: *"Aile ülke gibidir, çünkü hep beraberlik içindedir."*, dünya metaforu için ÖE29: *"Aile dünya gibidir, çünkü aile olmazsa çocuğun ne önemi var."*, ilkokul metaforu için ÖK94: *"Aile ilk okul gibidir, çünkü ilk temel bilgilerimizi orada öğreniriz."*, sevinç yuvası metaforu için ÖE31: *"Aile sevinç yuvası gibidir, çünkü aile her yerde bulunmayıp her zamanda ailede olduğu için."*, sıcak bir kulübe metaforu için ÖK132: *"Aile sıcak bir kulübe gibidir, çünkü ailede herkes çok sevilir, sayılır yani bir yuva gibidir. Ailen yanında daha ne istersin?"*, sıcak bir yuva metaforu için ÖK43: *"Aile sıcak bir yuva gibidir, çünkü bizi büyüttüler bize emeğini sevgisini verdiler."*, evin temeli metaforu için ÖE134: *"Aile bir evin temeli gibidir, çünkü onlar olmazsa biz çökeriz."*, kendi dünyamız metaforu için

ÖK201: “*Aile kendi dünyamız gibidir, çünkü ailemizde istediğimizi yapabiliriz.*”, şehir metaforu için ÖK104: “*Aile şehir gibidir, çünkü hepsi çoktur evler gibi.*” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 10. İlkokul Öğrencilerinin Bağ Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Bir Bütün	1	12.5	1	12.5
Rengârenk bir ip	-	-	1	12.5
Ölümsüz Bağ	-	-	1	12.5
Bağ	1	12.5	-	-
Ayrılmaz	1	12.5	-	-
Birbirine Bağlı	-	-	1	12.5
Hiç Kopmayan Zincir	1	12.5	-	-
Ortak Kalp	1	12.5	-	-
Bütünlük	-	-	1	12.5
Üç ve Fazla Kişi	-	-	1	12.5
Soy Ağacı	-	-	1	12.5
Devam Eden Nesil	1	12.5	-	-
Zincir	-	-	1	12.5
Kardeşlik	1	12.5	-	-
Kalıcı Grup	1	12.5	-	-
Toplam	8	100	8	100

Bağ kavramsal kategorisi toplam 16 (8 Kadın, 8 Erkek) metafor içermektedir. Kavramsal kategorinin içerdiği metaforlardan bir bütün metaforu iki ilkokul öğrencisi (1 Kadın, 1 Erkek) tarafından ifade edilmiştir. Bu kavramsal kategori içerisinde yer alan diğer metaforların tamamı bir ilkokul öğrencisi tarafından belirtilmiştir. Tablo 10’da belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Bir bütün metaforu için ÖE320: “*Aile bir bütün gibidir, çünkü birinin canı yandığında hepsinin canı yanar ve böyle aile olduğu kanıtlanır.*”, rengârenk bir ip metaforu için ÖE 106: “*Aile rengârenk bir ip gibidir, çünkü aile birbirine bağlı bir ip gibidir. Birbirine yardım ederler. Bazen nefret bazen neşe keser.*”, ölümsüz bağ metaforu için ÖE 161: “*Aile ölümsüz bağ gibidir, çünkü ailede kopmayan bir sevgi vardır.*”, bağ metaforu için ÖK 123: “*Aile bağ gibidir, çünkü ailede herkes birbirine yardım eder*

ve herkes birbirini sever.”, ayrılmaz metaforu için ÖK37: “Aile ayrılmaz gibidir, çünkü aile içinde mutluluk çok önemlidir. Anne ve baba çocuklarını çok sever. Aile içindeki kişiler birbirlerini çok sever ve hiç ayrılmazlar.”, birbirine bağlı metaforu için ÖE87: “Aile birbirine bağlı gibidir, çünkü birbirini seven sayan kişilerden oluşur.”, hiç kopmayan zincir metaforu için ÖK116: “Aile hiç kopmayan zincir gibidir, çünkü ailede bir kavga çıktığında 10 dk sonra hemen birleşirler ve üstelik bir baba seyahate çıktığında anne ve çocuklar babayı hemen aramak isterler. Çocuklar ve anne aramasa bile baba hemen aramak ister.”, ortak kalp metaforu için ÖK90: “Aile ortak kalp gibidir, çünkü ailede kalplerimiz bağlıdır birbirimizi çok severiz ve birbirimizden hiç kopmayız, hiç ayrılmayız.”, bütünlük metaforu için ÖE148: “Aile bütünlük gibidir, çünkü aileler olmazsa veya bir aileden birisi ayrılrsa veya vefat etse o aile bitebilir. Aile olmaktan çıkabilir. Aile bu yüzden bir bütünlük gibidir. Onlar olmasa aile bozulur ve biter. Aile hiç bozulmadıkça bütünlük gibidir.”, üç ve fazla kişi metaforu için ÖE305: “Aile üç ve fazla kişi gibidir, çünkü o kişilerden biri yok olunca diğer şeyler boş kalır.”, soy ağacı metaforu için ÖE113: “Aile soy ağacı gibidir, çünkü aile soy ağacından oluşur ve dünyanın en kıymetli şeyi ailedir”, devam eden nesil metaforu için ÖK61: “Aile devam eden nesil gibidir, çünkü biz ailelerin nesillerini devam ettiriyoruz.”, zincir metaforu için ÖE210: “Aile zincir gibidir, çünkü aile ayrılmaz ve birbirlerini çok severler.”, kardeşlik metaforu için ÖK20: “Aile kardeşlik gibidir, çünkü her birey birbirine bağlıdır.”, kalıcı bir grup metaforu için ÖK35: “Aile kalıcı bir grup gibidir, çünkü aile hiç dağılmayan her zaman kalıcı olan şeydir.” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 11. İlkokul Öğrencilerinin Ontolojik Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Hayat	3	37.5	2	33.3
Hayatın Bir Parçası	4	50	1	16.6
Yaşam	-	-	2	33.3
Yaşam Kaynağı	1	12.5	-	-
Yaşam Alanı	-	-	1	16.6
Toplam	8	100	6	100

Ontolojik kavramsal kategorisi toplam 14 (8 Kadın, 6 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori altında öğrenciler tarafından sık ifade edilen iki metafor bulunmaktadır. Bunlar hayat ve hayatın bir parçası metaforlarıdır. Her iki metaforda 5 ilkokul öğrencisi tarafından belirtilmiştir. Tablo 11’de belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Hayat metaforu için ÖE118: “*Aile hayat gibidir, çünkü annemiz babamız ve kardeşlerimiz bizim canımızdır.*”, hayatın bir parçası metaforu için ÖE38: “*Aile hayatın bir parçasıdır, çünkü aile olmazsa toplumun oluşması imkânsızdır. Eğer aile olmazsa hayatın bir anlamı kalmaz. Aileler olmazsa bizde olmayız.*”, yaşam metaforu için ÖE147: “*Aile yaşam gibidir, çünkü aile güzeldir, ailemizi seviyorum.*”, yaşam kaynağı metaforu için ÖK63: “*Aile yaşam kaynağı gibidir, çünkü aileler olmasa yaşanabileceğini sanmıyorum.*”, yaşam alanı metaforu için ÖE24: “*Aile yaşam alanı gibidir, çünkü aile bizim yaşam alanımızdır.*” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 12. İlkokul Öğrencilerinin Nesne Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Kitap	3	33.3	1	25
Hediye	-	-	1	25
Arı Kovanı	-	-	1	25
Eşya	-	-	1	25
Cam	1	11.1	-	-
Soba	1	11.1	-	-
Altın	1	11.1	-	-
Günlük	1	11.1	-	-
Masal Kitabı	1	11.1	-	-
Başlık	1	11.1	-	-
Toplam	9	100	4	100

Nesne kavramsal kategorisi toplam 13 (9 Kadın, 4 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori altında öğrenciler tarafından en sık ifade edilen metafor kitap’tır. Kitap metaforu toplamda 4 ilkokul öğrencisi (3 Kadın, 1 Erkek) tarafından belirtilmiştir. Tablo 12’de belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Kitap metaforu için ÖE140: “*Aile kitap gibidir, çünkü aile kitap gibi temiz kalpli, saf kalplidir.*”, hediye metaforu için ÖE211: “*Aile hediye gibidir, çünkü anne ve baba bizler için her şeydir.*”, arı kovanı metaforu için ÖE152: “*Aile arı kovanı gibidir, çünkü hep çalışırlar her işi beraber yapar beraber bitirirler eve para getirirler alışveriş yaparlar.*”, eşya metaforu için ÖE64: “*Aile eşya gibidir, çünkü aile evde yaşar evin içinde de eşya vardır.*”, cam metaforu için ÖK109: “*Aile cam gibidir, çünkü aile kırılmandır ve çok yerde kullanılır ve güzellik verir.*”, soba metaforu için ÖK71: “*Aile soba gibidir, çünkü ailede sıcaklık olur. Kaynaşma olur.*”, altın metaforu için ÖK175: “*Aile altın gibidir, çünkü aile bizim için çok önemlidir, bizde ailemiz için çok önemliyizdir.*”, günlük metaforu için ÖK143: “*Aile günlük gibidir, çünkü aile içinde olan bir şeyi hiç kimseye söylemez paylaşmazlar. Her zaman arkadaş gibi olurlar sana hiçbir zaman küsüp darılmazlar.*”, masal kitabı metaforu için ÖK322: “*Aile masal kitabı gibidir, çünkü kitap gibi bilgiler ve iyi bir masal kitapları gibiler her bilgiler onlarda.*”, başlık metaforu için ÖK28: “*Aile başlık gibidir, çünkü her derdimizde ve her sıkıntımızda yanımızdadır.*” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 13. İlkokul Öğrencilerinin Fiil (Eylem) Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Paylaşmak	1	33.3	2	25
Geçinmek	-	-	1	12.5
Anlaşmak	-	-	1	12.5
Korumak	-	-	1	12.5
Öğrenmek	1	33.3	-	-
Koruyucu	1	33.3	-	-
Yanında Olmak İstedığımız	-	-	1	12.5
Bizim İçin Her Şeyi Yapan	-	-	1	12.5
Her Şeyi Alan	-	-	1	12.5
Toplam	3	100	8	100

Tablo 13’te yer alan sonuçlar incelendiğinde fiil (eylem) kavramsal kategorisi toplam 11 (3 Kadın, 8 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategoride erkek ilkökul öğrencileri tarafından belirtilen metaforlar daha fazladır. Burada en sık ifade edilen metafor paylaşmak’tır. Paylaşmak metaforu toplam 3 öğrenci (1 Kadın, 2 Erkek)

tarafından belirtilmiştir. Fiil (Eylem) kavramsal kategorisinde bulunan diğer metaforların tamamı bir öğrenci tarafından ifade edilmiştir. Tablo 13’te belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur.

Paylaşmak metaforu için ÖE174: “*Aile paylaşmak gibidir, çünkü ailede mesela kardeşin var ona oyuncak alındı sana alınmadı o oyuncuğu paylaşırsınız ya da senin tabletin var kardeşinle paylaşıyorsun.*”, geçinmek metaforu için ÖE141: “*Aile geçinmek gibidir, çünkü biz çok güzel geçiniriz.*”, anlaşmak metaforu için ÖE202: “*Aile anlaşmak gibidir, çünkü birbirleriyle anlaşarak bir şeyler yapar ailemiz bizde gurur duyarız.*”, korumak metaforu için ÖE111: “*Aile korumak gibidir, çünkü ailemiz bizi büyüttü sevdi korudu.*”, öğrenmek metaforu için ÖK306: “*Aile öğrenmek gibidir, çünkü aileden her şey öğrenilir.*”, koruyucu metaforu için ÖK26: “*Aile koruyucu gibidir, çünkü bizi korumak için her şeyi yapıyorlar.*”, yanında olmak istediğimiz ÖE136: “*Aile yanında olmak istediğimiz gibidir, çünkü aile yaşadığımız yer ve hayata başladığımız yerdir.*”, bizim için her şeyi yapan metaforu için ÖE84: “*Aile bizim için her şeyi yapan gibidir, çünkü bizim için her şeyi yapar dediğimizi yapar.*”, her şeyi alan metaforu için ÖE340: “*Aile her şeyi alan gibidir, çünkü her yere götürür.*” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 14. İlkokul Öğrencilerinin Sevgi Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Sevgi kaynağı	1	20	2	50
Sevgi topu	1	20	-	-
Sevgi çiçeği	1	20	-	-
Sevgi deposu	1	20	-	-
Sevginin özü	-	-	1	25
En büyük sevgi parçası	1	20	-	-
Sevgi topluluğu	-	-	1	25
Toplam	5	100	4	100

Sevgi kavramsal kategorisi toplam 9 (5 Kadın, 4 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori altında öğrenciler tarafından en sık ifade edilen metafor sevgi kaynağı’dır. Sevgi kaynağı kavramı toplam 3 ilkokul öğrencisi (1 Kadın, 2 Erkek) tarafından ifade edilmiştir. Sevgi kavramsal kategorisine yer alan diğer metaforların

tamamı bir öğrenci tarafından belirtilmiştir. Tablo 14’te belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Sevgi kaynağı metaforu için ÖK126: “*Aile sevgi kaynağı gibidir, çünkü aile içinde her zaman sevgi vardır.*”, sevgi topu metaforu için ÖK164: “*Aile sevgi topu gibidir, çünkü birbirlerine sevgiyle yaklaşırlar.*”, sevgi çiçeği metaforu için ÖK76: “*Aile sevgi çiçeği gibidir, çünkü he bizleri sevgisi ile besler o sevgi bizim yemeğimizdir.*”, sevgi deposu metaforu için ÖK54: “*Aile sevgi deposu gibidir, çünkü her bireyin içi sevgi doludur.*”, sevginin özü metaforu için ÖE350: “*Aile sevginin özü gibidir, çünkü sevgi her yerde bulunmaz. Ama aile her zaman mutludur.*”, en büyük sevgi parçası metaforu için ÖK204: “*Aile en büyük sevgi parçası gibidir, çünkü aile bizim en kutsal sevgimizdir. Onları düşününce neşemiz yerine gelir.*”, sevgi topluluğu metaforu için ÖE102: “*Aile sevgi topluluğu gibidir, çünkü aile birden fazla kişiden oluşur. Bu kişiler birbirine canından çok değer verir. Bu değer bilemediğimiz kadar çoktur. Eğer bir ailede sevgi yoksa o aile aile değildir.*” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 15. İlkokul Öğrencilerinin Sanat Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Film	2	66.6	1	100
Bir Hikâye	1	33.3	-	
Toplam	3	100	1	100

Sanat kavramsal kategorisi toplam 4 (3 Kadın, 1 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori içerisinde film ve bir hikâye olmak üzere iki farklı metafor bulunmaktadır. İlkokul öğrencileri tarafından en sık ifade edilen metafor film’dir. Film metaforu toplam 3 öğrenci (2 Kadın, 1 Erkek) tarafından belirtilmiştir. Tablo 15’te belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Film metaforu için ÖK131: “*Aile film gibidir, çünkü baba işe gider gelince hemen uyur anne yemek yapar ve genelde çocuk kardeşe yardım eder ödevler yapıp yemek yendikten sonra eğlenceli oyunlar oynanır. Sonra ertesi gün yine aynı hikâyeler işte.*”, bir hikâye

metaforu için ÖK208: “Aile bir hikâye gibidir, çünkü her zaman işe gidip geliniyor. Yemek yiyip yatıyorlar. Bazen tatil olunca da bir yere gidiliyor. Bazen beraber gidilmez.” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 16. İlkokul Öğrencilerinin Şey Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Bizi dünyaya getiren şey	1	100	-	-
Toplam	1	100	-	-

Şey kavramsal kategorisi sadece 1 metafor içermektedir. Bu metafor gerekçesi ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Bizi dünyaya getiren şey metaforu için ÖK213: “Aile bizi dünyaya getiren şey gibidir, çünkü onlar dünyaya geldi, sonra biz dünyaya geldik.” gibi bir gerekçe örnek gösterilebilir.

4.3 ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında “Sınıf Öğretmenleri aile kavramına ilişkin algılarını, hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar? sorusuna cevap aranmıştır.

Tablo 17. Sınıf Öğretmenlerinin Aile Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Öğretmen	
	f	%
Ağaç	3	13.0
Güneş	2	8.6
Ayna	1	4.3
Domino taşı	1	4.3
Okul	1	4.3
Meyve bahçesi	1	4.3
Saat içerisindeki dişli grubu	1	4.3
Sıcak yuva	1	4.3
Bir binanın temeli	1	4.3
Hazine	1	4.3
Hücre	1	4.3
Ana kucığı	1	4.3
Mutluluk	1	4.3
İlk öğretmen	1	4.3
Toplumun temel taşı	1	4.3
Bir elin parmakları	1	4.3
Bir bütün	1	4.3
Soba	1	4.3
Sıcak ve mutlu yuva	1	4.3
Bir ev	1	4.3
Toplam	23	100

Sınıf öğretmenleri tarafından aile kavramına ilişkin 20 farklı metafor geliştirilmiştir. Bu metaforlardan en sık ifade edilen metafor ağaç'tır. İkinci olarak en sık ifade edilen metafor güneş'tir.

4.4 DÖRDÜNCÜ ALT PROBLME İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında “Sınıf öğretmenlerinin “aile” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar, hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?” sorusuna cevap aranmıştır.

Tablo 18. Sınıf Öğretmenlerinin Aile Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Kavramsal Kategorilere Dağılımı

Kavramsal Kategori	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Yer	1	9.0	5	41.6
Doğa	4	36.3	1	8.3
Nesne	3	27.2	2	16.6
Bağ	-	-	2	16.6
Toplum	1	9.0	1	8.3
Kişi	1	9.0	-	-
Değer	1	9.0	-	-
Duygu	-	-	1	8.3
Toplam	11	100	12	100

Sınıf Öğretmenlerine ait metaforlardan 8 farklı kavramsal kategori ortaya çıkmıştır. Bu kavramsal kategorilerden en fazla metafor bulunan 6 metafor ile yer kavramsal kategorisidir. Daha sonra sırasıyla doğa ve nesne kavramsal kategorileri 5'er metafor içermektedirler. En az metaforun yer aldığı 3 kavramsal kategori bulunmaktadır. Bunlar kişi, değer ve duygu kavramsal kategorileridir. Bu 3 kavramsal kategori 1 metafor içermektedir.

Tablo 19. Sınıf Öğretmenlerinin Yer Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Okul	-	-	1	20
Meyve bahçesi	-	-	1	20
Sıcak bir yuva	-	-	1	20
Sıcak ve mutlu yuva	-	-	1	20
Ana kucığı	1	100	-	-
Bir ev	-	-	1	20
Toplam	1	100	5	100

Yer kavramsal kategorisi toplam 6 metafor (1 Kadın, 5 Erkek) içermektedir. Kavramsal kategorinin içerdiği metaforların tamamı 1 sınıf öğretmeni tarafından

belirtilmiştir. Tablo 19’da belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Okul metaforu için SE3: “*Aile okul gibidir, çünkü her şeyin temelini ailede öğreniriz. Davranışlarımız ve karakterimiz ailede şekillenir.*”, meyve bahçesi metaforu için SE2: “*Aile meyve bahçesi gibidir, çünkü çocuklar meyve, ağaçlar anne-baba, daha büyük yaşlı ağaçlar ise ata, ecdattır. Her bir meyve ağacı (aile) birleşerek bahçeyi oluşturur. Meyveler tohumları ile bahçenin (neslin) devamını sağlar.*”, sıcak bir yuva metaforu için SK21: “*Aile sıcak bir yuva gibidir, çünkü ailede herkesin içi rahat ve güzel temiz bir yerdir. Bu yüzden aile çok kıymetlidir. Ve herkesin bu sıcak yuvaya girmesi mümkün değildir.*”, sıcak ve mutlu yuva metaforu için SE12: “*Aile sıcak ve mutlu yuva gibidir, çünkü toplumu oluşturan en küçük sosyal topluluktur. Aile yapısı sevgi, saygı, mutluluk, hak ve hukuk üzerine kurulmuşsa toplumda saygılı, sevgili, adaletli kişilerden oluşur. Saygı, sevgi ve adaletli olan toplumda mutlu olur. İnsanların rahat ve huzur içerisinde yaşamasına sebep olur.*”, ana kucacı metaforu için SK8: “*Aile ana kucacı gibidir, çünkü sıcak, sevecen, sevginin, saygının temellerinin atıldığı yerdir. Güç kuvvet aldığı yerdir.*”, ev metaforu için SE 14: “*Aile bir ev gibidir, çünkü aile bizi koruyan bir yerdir.*” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 20. Sınıf Öğretmenlerinin Doğa Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Ağaç	2	50	1	100
Güneş	2	50	-	-
Toplam	4	100	1	100

Doğa kavramsal kategorisi toplam 5 metafor (4 Kadın, 1 Erkek) içermektedir. Kavramsal kategorinin içerdiği metaforlardan en sık ifade edilen ağaç’tır. Bu kavramsal kategori içerisinde erkek sınıf öğretmenleri tarafından ifade edilen 1 metafor bulunmaktadır. Tablo 20’de belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Ağaç metaforu için SK10: “*Aile bir ağaç gibidir, çünkü sağlam bir köke sahip olmayan aileler, kuruyan bir ağaç olur. Dallarıyla yapraklarıyla bir bütündür. Yaprak ve dallar*

birbirinden ayrı gibi görünür; fakat bağlıdır. Ne kadar iyi sağlam bir köke sahipse aile o kadar mutlu olur üyeleri. Ağacın besini su, toprak ve güneş. Ailenin besini sevgi, saygı ve hoşgörüdür.”, güneş metaforu için SK23: “Aile güneş gibidir, çünkü bizi ısıtır. Ailede eğer insan mutluysa kendini sıcacık hisseder. Bir an önce evine, yuvasına gitmek ister. Uzak kaldığında hayalini kurar. Çocuğunu, eşini özler. Herkes sıcacık bir ailede huzur içinde yaşamak ister.” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 21. Sınıf Öğretmenlerinin Nesne Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Ayna	1	33.3	-	-
Domino Taşı	0	-	1	50
Saat İçerisindeki Dişli Grubu	0	-	1	50
Soba	1	33.3	-	-
Bir Elin Parmakları	1	33.3	-	-
Toplam	3	100	2	100

Tablo 21’de Nesne kavramsal kategorisi toplam 5 metafor (3 Kadın, 2 Erkek) içermektedir. Kavramsal kategorinin içerdiği metaforların tamamı birer sınıf öğretmeni tarafından belirtilmiştir. Tablo 21’de belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Ayna metaforu için SK1: *“Aile ayna gibidir, çünkü öğrencilerin hal ve hareketleri, temizlik konusundaki özenleri, ödevlerini yapmalarındaki hassasiyet her hangi bir sosyal faaliyete katılımları kısacası yaşamları ailelerinin yansımalarıdır.”*, domino taşları metaforu için SE19: *“Aile domino taşları gibidir, çünkü bir tanesinin yıkılması diğerlerini de etkiler.”*, saat içerisindeki dişli grubu metaforu için SE20: *“Aile saat içerisindeki dişli grubu gibidir, çünkü birbirine her zaman muhtaç ve bağımlıdırlar, birinin mutluluğu diğerine bağlıdır. Birinin eksikliği veya mutsuzluğu tamamını olumsuz etkiler.”* soba metaforu için SK4: *“Aile soba gibidir, çünkü ailemiz soba gibi sıcaktır.”*, bir elin parmakları metaforu için SK9: *Aile bir elin parmakları gibidir, çünkü insanın bir parmağı yoksa, duyguları değişir, yapabileceği işler sınırlanır. Hayatı ve hayata bakış açısı değişir. Biz de ailemizde alışlagelmiş üyelerden biri yoksa dünyamız değişir. Hayat farklı bir boyuta*

girer. Sevgi eksikliği yaşanır ve çok zor telafi edilir veya edilemez.” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 22. Sınıf Öğretmenlerinin Bağ Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Bir Binanın Temeli	-	-	1	50
Bir Bütün	-	-	1	50
Toplam	-	-	2	100

Bağ kavramsal kategorisi toplam 2 (2 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori içerisinde yer alan her iki metafor da 1 erkek sınıf öğretmeni tarafından ifade edilmiştir. Kadın sınıf öğretmenlerine ait metafor bu kavramsal kategori içinde bulunmamaktadır. Tablo 22’de belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Bir binanın temeli metaforu için SE6: *“Aile bir binanın temeli gibidir, çünkü binanın temeli ne kadar sağlam olursa üzerine yapılan yapılar sağlam temellere oturtulmuştur. Aile de öyledir. Sağlam bir aile her yönü ile yetişir. Eğitim, kültür, birlik ve beraberlik, karşılıklı sevgi ve saygı oldukça o aile her zaman dik durur yıkılmaz. Kendisine, çevresine ve vatanına sağlam bireyler yetiştirir.”*, bir bütün metaforu için SE11: *“Aile bir bütün gibidir, çünkü aile bütünlüğü toplumun oluşmasına ve şekillenmesine öncülük yapacaktır. Nasıl organizmanın bir uzvunda oluşan rahatsızlık ve hastalık tüm vücudu (organizmayı) rahatsız eder, aile bireylerinden birinin yanışı tüm aile bireylerini olumsuz etkiler. Güzel ve anlamlı yapılan iş ve eylemler tüm aile bireylerini mutlu eder.”* gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 23. Sınıf Öğretmenlerinin Toplum Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Toplumun Temel Taşı	1	100	-	-
Hücre	-	-	1	100
Toplam	1	100	1	100

Toplum kavramsal kategorisi toplam 2 (1 Kadın, 1 Erkek) metafor içermektedir. Bu metaforlardan toplumun temel taşı kadın sınıf öğretmenleri, hücre metaforu ise erkek sınıf öğremleri tarafından ifade edilmiştir Tablo 23'te belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Toplumun temel taşı metaforu için SK17: *“Aile toplumun temel taşı gibidir, çünkü toplumu aileler oluşturur. Aile içindeki sevgi, saygı ve dayanışma topluma yansır. İyi bir toplumu oluşturmak için sağlam temeller üzerine kurulmuş ailelere ihtiyaç vardır.”*, hücre metaforu için SE24: *“Aile hücre gibidir, çünkü toplumu vücut gibi düşünürsek ailede vücudun yapı taşı olan hücreye benzer. Hücredeki problemler vücudu etkiler. Eğer problemlili hücre sayısı fazla ise vücudu ölüme bile götürebilir. Eğer problemlili hücre sayısı az ise vücut kendini yenileyerek problemi tedavi edebilir. Toplumun problemlili de ailede başlar. Aile ne kadar sağlıklı ise toplumda o derece sağlıklı olur.”* gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 24. Sınıf Öğretmenlerinin Kişi Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
İlk öğretmen	1	100	-	-
Toplam	1	100	-	-

Kişi kavramsal kategorisi sadece 1 metafor içermektedir. Bu metafor ilk öğretmen'dir. İlk öğretmen metaforu 1 kadın sınıf öğretmeni tarafından ifade edilmiştir. Tablo 24'te belirtilen metafor gerekçesi ile beraber aşağıda sunulmuştur.

SK13: “Aile ilk öğretmen gibidir, çünkü ilk olarak her şeyi aile öğretir.” gibi bir gerekçe örnek gösterilebilir.

Tablo 25. Sınıf Öğretmenlerinin Değer Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Hazine	1	100	-	-
Toplam	1	100	-	-

Değer kavramsal kategorisi sadece 1 metafor içermektedir. Hazine olarak belirtilen bu metafor kadın sınıf öğretmenine aittir. Bu metafor aşağıda gerekçesi ile beraber sunulmuştur.

Hazine metaforu için SK5: “Aile hazine gibidir, çünkü çok değerlidir. Sevgi, saygı, hoşgörü gibi tüm değerler ailede öğrenilir. Aile kaybedildiğinde çok şey yitirilmiş olur. Hazineyi elde tutmak büyük bir mutluluktur.” gibi bir gerekçe örnek gösterilebilir.

Tablo 26. Sınıf Öğretmenlerinin Duygu Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Mutluluk	-	00.00	1	100
Toplam	-	100	1	100

Bu kavramsal kategori 1 metafor içermektedir. Bu metafor mutluluk'tur. Mutluluk metaforu erkek sınıf öğretmeni tarafından geliştirilmiştir. Bu metafor gerekçesi ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Mutluluk metaforu için SE15: “Aile mutluluk gibidir, çünkü mutlu insanlar sağlıklı gelecektir” gibi bir gerekçe örnek gösterilebilir.

4.5 BEŞİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında “Aile üyeleri aile kavramına ilişkin algılarını, hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?” sorusuna cevap aranmıştır.

Tablo 27. Aile Üyelerinin Aile Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Öğrenci	
	f	%
Ağaç	15	20
Güneş	4	5.3
Okul	3	4
Ayna	3	4
Vatan	2	2.6
Servet	2	2.6
Zincir	2	2.6
Hücre	2	2.6
Deniz	2	2.6
Kale	2	2.6
Mutluluk	2	2.6
Derin bir nefes	1	1.3
Karşılıksız sevgi	1	1.3
Rüzgara direnen ağaç	1	1.3
Ulu bir çınar	1	1.3
Emanet	1	1.3
Toplumun en küçük nüvesi	1	1.3
Toplumun temeli	1	1.3
Geleceğe açılan kapı	1	1.3
Toprak	1	1.3
Mevsimler	1	1.3
Güvenli bir liman	1	1.3
Sarmaşık	1	1.3
Ağacın kökü	1	1.3
Kör düğüm	1	1.3
Kitap	1	1.3
Çekirdek	1	1.3
Köklü bir ağaç	1	1.3
Çiçek	1	1.3
Papatya	1	1.3
Bir beyin	1	1.3
Can	1	1.3
Rengarenk bir bahçe	1	1.3
Gül	1	1.3

Metafor	Öğrenci	
	f	%
Zincir halkaları	1	1.3
Bir tohum	1	1.3
Yaşam	1	1.3
Yaşam kaynağı	1	1.3
Hayat	1	1.3
Hayatın anlamı	1	1.3
Yediveren gül	1	1.3
Anne	1	1.33
Melek	1	1.33
Çöldeki vaha	1	1.33
Dünyada sırtınızı dayayabileceğiniz tek şey	1	1.33
Aşk	1	1.33
Sıcak yuva	1	1.33
Toplam	75	100

Aile üyeleri tarafından aile kavramına ilişkin toplam 75 geçerli, 47 farklı metafor ifade etmişlerdir. Bu metaforlardan en sık belirtilen metafor ağaç'tır. Sırasıyla en sık ifade edilen 3 metafor ağaç, güneş, okul ve ayna'dır. Okul ve ayna metaforları 3 aile üyesi tarafından belirtilip üçüncü olarak en sık belirtilen metaforlardır. Vatan, servet, zincir, hücre, deniz, kale ve mutluluk metaforlarının her biri iki aile üyesi tarafından ifade edilmiştir. Tablo 27'de belirtilen diğer metaforların tamamı bir aile üyesi tarafından ifade edilmiştir. Tablo 27'de verilen metaforlar kavramsal kategoriler altında aşağıda verilmiştir.

4.6 ALTINCI ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık altında “Aile üyelerinin aile kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar, hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?” sorusuna cevap aranmıştır.

Tablo 28. Aile Üyelerinin Aile Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Kavramsal Kategorilere Dağılımı

Kavramsal Kategori	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Doğa	29	45.3	6	54.5
Bağ	10	15.6	1	9.0
Duygu	7	10.9	2	18.1
Yer	7	10.9	-	-
Toplum	3	4.6	2	18.1
Nesne	4	6.2	-	-
Ontolojik	4	6.2	-	-
Toplam	64	100	11	100

Tablo 28’de belirtildiği gibi aile üyeleri tarafından geliştirilen metaforlar 7 farklı kavramsal kategoriye yerleştirilmiştir. En fazla metaforun bulunduğu kavramsal kategori (35 metafor) doğa kavramsal kategorisidir. En az metaforun bulunduğu kavramsal kategoriler ise toplum ve duygu (her iki kavramsal kategoride birer metafor içermektedir) kavramsal kategorileridir. Aşağıda bu kavramsal kategoriler içerdikleri metaforlarla beraber verilmiştir.

Tablo 29. Aile Üyelerinin Doğa Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Ağaç	13	44.8	2	33.3
Güneş	4	13.7	-	-
Deniz	2	6.8	-	-
Çöldeki vaha	-	-	1	16.6
Bir Tohum	1	3.4	-	-
Çekirdek	1	3.4	-	-
Sarmaşık	1	3.4	-	-
Çiçek	1	3.4	-	-
Mevsimler	1	3.4	-	-
Papatya	-	3.4	1	16.6
Ağacın Kökü	-	-	1	16.6
Gül	-	-	1	16.6
Yediveren gül	1	3.4	-	-
Rengarenk bir bahçe	1	3.4	-	-
Rüzgara direnen ağaç	1	3.4	-	-
Ulu bir çınar	1	3.4	-	-
Toprak	1	3.4	-	-
Toplam	29	100	6	100

Doğa kavramsal kategorisi toplam 35 (29 Kadın, 6 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori içerisinde en sık ifade edilen metafor ağaç'tır. Ağaç metaforu aynı zamanda bütün metaforlar içerisinde aile üyeleri tarafından aile kavramına ilişkin en sık ifade edilen metafordur. Ağaç metaforunu sırasıyla güneş ve deniz metaforları takip etmektedir. Geriye kalan metaforların tamamı 1 aile üyesi tarafından ifade edilmiştir. Tablo 29'da belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Ağaç metaforu için AE43: "Aile ağaç gibidir, çünkü yazı kışı var baharı var kökleri var. Güzel taraftı suya gübreye gerek yok sevgi yeter.", güneş metaforu için AK59: "Aile güneş gibidir, çünkü ailedeki sıcaklık bizi ısıtır hem de ilk eğitimi veren aile olduğu için güneş gibi bizi aydınlatır.", deniz metaforu için AK1: "Aile deniz gibidir, çünkü deniz insana huzur verir. Deniz içinde farklı canlılar yaşar, bu aile içinde böyledir. Ailedeki her bir birey farklı karakterde farklı güzelliكتedir. Herkes kendine özeldir ve biz aile (deniz) olarak herkesi olduğu gibi kabul ediyoruz.", çöldeki vaha metaforu için AE57: "Aile çöldeki vaha gibidir, çünkü insan dünyaya geldikten sonra kendi ailesiyle büyür, gelişir ama ailenin ne

demek olduğunu kendi aile kurunca anlar. Düzensiz kopuk bir hayattan düzene; anlamsız bir yaşamdan anlamlı bir hayata, sorumsuzluklardan sorumluluk sahibi olmaya başlar.”, bir tohum metaforu için AK72: “Aile bir tohum gibidir, çünkü zamanla büyür gelişir ve olgunlaşır. Aile de bir tohum gibi zamanla büyür çocuklarla gelişir ve büyür ve artık başka bir anlam kazanır.”, çekirdek metaforu için AK33: “Aile çekirdek gibidir, çünkü çekirdeği verimli toprağa ekersen büyür, gelişir ve meyvesini olgunlaştırır. Fakat verimsiz toprağa atarsan gelişemez ve kurur gider. Aile de bu şekilde baştan temel sağlam olursa çocukları da doğru yetiştirebilirsin. Fakat bir bütün olamayan ailenin çocukları da doğru bir şekilde yetişemez.”, sarmaşık metaforu için AK51: “Aile sarmaşık gibidir, çünkü birbirine sımsıkı sarılır. Birbirimize sarıldığımızda işte mutluluk.”, çiçek metaforu için AK23: “Aile çiçek gibidir, çünkü sevgini verdikçe çiçekler açar, sevgini vermezsen solar. O yüzden de, aile de sevgi verilince çiçek gibi açarlar gülümser ama sevgisiz bırakırsan solar giderler.”, mevsimler metaforu için AK61: “Aile mevsimler gibidir, çünkü bazen tıpkı bir ilkbahar gibi taze çiçekler açar. Öyle bir açar ki sanki bir daha hiç solmayacakmış gibi hissettirir insana. Ancak hayat b ya sonbahar gelir çatar ve başlar yaprak dökümleri yavaş yavaş. İşte ailede tıpkı örneklerde verdiğim gibi mevsimlere benzer. İlkbaharda açan çiçekler aileye yeni katılan birinin habercisi gibiyken, sonbaharda solup giden bir yaprak ise aile fertlerinden birinin aramızdan ayrılması gibidir.”, papatya metaforu için AE73: “Aile papatya gibidir, çünkü açmış bir papatya çok güzel görünür. Papatyanın ortası yuvayı temsile eder. Etrafındaki yapraklar ise tüm aile bireyleridir. Papatya; güneş, yağmur ve topraktan nasıl beslenip açıyorsa, aile bireyleri de sevgi, saygı, anlayışla huzurlu ve mutlu olurlar.”, ağacın kökü metaforu için AK35: “Aile ağacın kökü gibidir, çünkü toplumlar ve milletler ailelerin bir araya gelmesiyle meydana gelir. Aile yapısı ne kadar sağlam, güçlü ve sağlıklı olursa, toplum da o kadar temiz, sağlam ve sağlıklı olur. Gövdeyi besleyen kök olduğu gibi toplumda aileden beslenir.”, gül metaforu için AE28: “Aile gül gibidir, çünkü güllü kokladığımızda nasıl hoşlanıp tekrar tekrar koklarsak, aile de her zaman yanlarında ve yakınlarında olup hayattan haz ve mutluluk duyar ve duyururuz”, yediveren gül metaforu için AK21: “Aile yedi veren gül gibidir, çünkü her dalında farklı renklerde çiçeklerinde yapraklarında aynı kokuyu veren, gücünü köklerinden alan, dikenleriyle gencasını koruyan, her biri ayrı ayrı sevgi, ilgi, alaka bekleyen yediveren gül gibidir.”, rengârenk bir bahçe metaforu için AK53: “Aile rengârenk bir bahçe gibidir, çünkü bu bahçede topraktan başını yeni çıkartmış tazecik fidanlar küçük delikanlılar; rengârenk çiçekler cıvı cıvı kızlara; her mevsim çiçek açıp ürün veren annelere; uzun ve iri vücutlarıyla bizi gölgesinde saklayan kavaklar babalara; yılanmış vücutlarıyla, kurumuş dallarına rağmen varlıklarıyla bize huzur veren asırlık çınarlar anneannelerimize, dedelerimize benzer. Bu bahçede

hepsinin yeri özeldir.”, rüzgâra direnen ağaç metaforu için AK71: “*Aile rüzgâra direnen ağaç gibidir, çünkü bütün zorluklara karşı bile kökleri ile toprağa sıkıca sarılır.*”, ulu bir çınar metaforu için AK8: “*Aile ulu bir çınar gibidir, çünkü minik bir fidanken sevgi, saygı ve güven suyuyla ekip suladığımız fidan zamanla gövdesi sağlam büyük bir çınara dönüşür. Bir sürü dalı (yani aile bireyleri, akrabalarımız gibi) olduğunu düşünürsek her bir tomurcuk ve dalın değeri paha biçilemezdir, kıymetlidir. Gün gelip bu dallardan biri bile incinip kırıldığında, zor rüzgârlardan veya kurduğunda üzülürüz.*”, toprak metaforu için AK68: “*Aile toprak gibidir, çünkü doğru işlenir ve beslenirse bire bin verir. İşlenmez kirletilirse kurur, çöl olur.*” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 30. Aile Üyelerinin Bağ Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Zincir	2	20	-	-
Vatan	2	20	-	-
Zincir halkaları	1	10	-	-
Köklü bir ağaç	1	10	-	-
Kör düğüm	1	10	-	-
Anne	1	10	-	-
Sırtınızı dayayabileceğiniz tek şey	1	10	-	-
Derin bir nefes	1	10	-	-
Can	-	-	1	100
Toplam	10	100	1	100

Bağ kavramsal kategorisi toplam 11 (10 Kadın, 1 Erkek)metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori içerisinde en sık ifade edilen metaforlar zincir ve vatan'dır. Bununla birlikte kavramsal kategorinin içerdiği diğer metaforlar 1 aile üyesi tarafından ifade edilmiştir. En sık ifade edilen metaforların tamamı kadın aile üyeleri tarafından belirtilmiştir. Aynı zamanda bağ kavramsal kategorisinde erkek aile üyeleri tarafından ifade edilmiş 1 metafor bulunmaktadır. Can metaforu 1 erkek aile üyesi tarafından bağ kavramsal kategorisi içerisinde ifade edilen tek metafordur. Tablo 30'da belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Zincir metaforu için AK20: “Aile zincir gibidir, çünkü birbirleriyle çok güçlü bağları vardır. Her durumda birbirlerine destek olurlar. İyi günde, kötü günde, her zaman iç içe ve mutlu olurlar.”, vatan metaforu için AK47: “Aile vatan gibidir, çünkü insan nasıl ki vatanından vazgeçemezse ailesinden de vazgeçemez. Çünkü uzakta olduğun zaman nasıl ki vatanını özlersen, vatanında yaşarken şikayet ettiğin şeyler olursa; ailende de hoşuna gitmeyen bir şey olduğunda şikayet edersin ama ailenden uzakta olduğunda deli gibi aileni özlersin. Şikayet ettiğin için pişman olursun.”, zincir halkaları metaforu için AK41: “Aile zincir halkaları gibidir, çünkü her zincir halkası bir aile bireyidir. Aile zincir halkaları gibi her biri birbirine bağlıdır.”, köklü bir ağaç metaforu için AK18: “Aile köklü bir ağaç gibidir, çünkü çok güçlü bir bağıdır. Kimsenin gücü yetmez koparmaya.”, kör düğüm metaforu için AK62: “Aile kör düğüm gibidir, çünkü ben olmayı bırakıp biz olmakla başlar aile. Biz olabilmekse birbirine sınıksız bağlanmakla gerçekleşir. Bu bağ öyle kuvvetlidir ki, yaşanan her acıya rağmen birbirine sınıksız tutunabilmek, bağlanabilmektir.”, anne metaforu için AK75: “Aile anne gibidir, çünkü annem benim tüm ihtiyaçlarımı, isteklerimi karşılıyor. Annemim yanında çok mutluyum, rahatım.”, sırtınızı dayayabileceğiniz tek şey metaforu için AK70: Aile sırtınızı dayayabileceğiniz tek şey gibidir, çünkü içinde saygı ve sevginin hakim olduğu bir aileye sahipseniz, hayatta her şeyle başa çıkabilme gücüne de sahipsinizdir.”, derin bir nefes metaforu için AK65: “Aile derin bir nefes gibidir, çünkü hayat nefesle başlar. Bizlerde ailemizin yanında başlarız hayata. Hayatımız aldığımız nefesten, bizlerde ailemizden aldığımız eğitim ve değerlerden ibaretizdir. Karşılıksız sevgi, saygı ve hoşgörü ortamında yetişmeli insan, karşılıksız aldığımız her nefes gibi.”, can metaforu için AE54: “Aile can gibidir, çünkü aile candır, et ile turnak gibidir. Ailemiz hayatımızdaki önemli kişilerdir.” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 31. Aile Üyelerinin Duygu Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Servet	2	28.5	-	-
Sıcak yuva	1	14.2	-	-
Mutluluk	1	14.2	1	50
Aşk	1	14.2	-	-
Melek	-	14.2	1	50
Emanet	1	14.2	-	-
Karşılıksız sevgi	1	14.2	-	-
Toplam	7	100	2	100

Duygu kavramsal kategorisi toplam 9 (7 Kadın, 2 Erkek) metafor içermektedir. En sık ifade edilen metafor servet'tir. Bu metaforu 2 kadın aile üyesi ifade etmiştir. Tablo 31'de bulunan diğer metaforların tamamı birer aile üyesi tarafından belirtilmiştir. Tablo 31'de belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Servet metaforu için AK4: *“Aile servet gibidir, çünkü aileden daha büyük bir sermaye yoktur. Bu servet yaşadığı ve çoğaldığı müddetçe saadet ve mutluluklar da çoğalır. Bu servet yitirilince mutluluklar ve saadetler de yitirilir.”*, sıcak yuva metaforu için AK5: *“Aile sıcak yuva gibidir, çünkü toplumun en küçük yapı taşı ailedir. Aile insanların huzur bulduğu sıcak yuvaları gibidir.”*, mutluluk metaforu için AE25: *“Aile mutluluk gibidir, çünkü her anımızı, duygularımızı, sevinçlerimizi, üzüntülerimizi hep bir arada paylaşmaktadır.”*, aşk metaforu için AK66: *“Aile aşk gibidir, çünkü ailede de karşılık beklenmez tıpkı aşk gibi. Hayatın salt anlamıdır zaten. Bizi bütün yapan varlıktır. Aşkız nasıl yapamazsak onlarsız da yapamayız.”*, melek metaforu için AE30: *“Aile melek gibidir, çünkü aile iyilikler üzerine kurulmuş sıcak-sevgi dolu bir yuvadır. Aile fertlerin huzur yuvasıdır. Aile içinde olan insanlar tüm insanlara karşı saygılı olur. İnsanların hiçbir kötülüğünü düşünmezler. Melek gibi birbirlerine ve insanlara, her türlü varlığa saygılı olurlar. İyilik yaparlar.”*, emanet metaforu için AK26: *“Aile emanet gibidir, çünkü biz ailemizi seçmeyiz, Çocuklarımız, anne ve babalarımız bize Yüce Allah'ın birer hediyesi ve emanetidir. Onlarla mutlu anlar yaşadığımızda sevinir, mutsuz zamanlar yaşadığımızda üzülürüz lakin; hiçbir zaman birbirimizden ayrılmayız. Emanete gözümüz gibi sahip çıkar bir bütün olmaya canı gönülden çalışırız.”*, karşılıksız sevgi metaforu için AK49: *“Aile karşılıksız sevgi gibidir, çünkü*

doğru insanı bulup bir yuva kurarsınız. Eşinin ailesi de senin ailen olur. Çocuklarının, aileni, akrabalarını, komşularının karşılıksız seversin.” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 32. Aile Üyelerinin Yer Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Okul	3	42.8	-	-
Kale	2	28.5	-	-
Bir Beyin	1	14.2	-	-
Güvenli bir liman	1	14.2	-	-
Toplam	7	100	-	-

Yer kavramsal kategorisi toplam 7 (7 Kadın) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori altında erkek aile üyelerine ait belirtilmiş metafor bulunmamaktadır. Burada en sık ifade edilen metafor okul'dur. 3 kadın aile üyesi tarafından belirtilmiştir. Tablo 32'de belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Okul metaforu için AK16: *“Aile okul gibidir, çünkü eğitimin başladığı en önemli olan merkezdir. Bireylerin, çocukların hayata adım attığı yegâne yerdir. Çocuk saygı, sevgi, hoşgörü, yardımlaşma, kendine güven, vatan ve insan sevgisini ilk olarak ailede öğrenir. Okul nasıl ki çocukların öğrendiği, eğitildiği yer ise aile bütün bu sürecin ilk başlangıç noktası, sonraki duraklara varmak için çalışır ve işler bir şekle getirildiği bir atölye, bir merkezdir.”*, kale metaforu için AK14: *“Aile kale gibidir, çünkü birbirlerine yardım ederler el ele veririler. Aynen sağlam bir kale gibidir. Her türlü zorluğa dayanırlar biraz hasar alırlar ama asla yıkılmazlar. Kale gibi dimdik ayakta kalırlar.”*, bir beyin metaforu için AK74: *“Aile bir beyin gibidir, çünkü yaşadığımız bütün iyi kötü duygularımız ve düşüncelerimiz ilk beyinde başlar. Çocuğun yaşantısı içindeki olayların başlangıç noktası da ailedir. Aile toplumun özü ve yapı taşıdır.”*, güvenli bir liman metaforu için AK45: *“Aile güvenli bir liman gibidir, çünkü ne zaman başın dara düşse sığınırsın ve sana kimsenin açamayacağı merhamet kucağını açar. Seni en zor anlarında sarıp sarmalar ve senin için bütün imkânlarının seferber ederek seni felaha kavuşturur. En önemlisi ailen arkanda*

oldukça özgüvenle büyür ve başarının tadına bakarsın.” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 33. Aile Üyelerinin Toplum Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Toplumun Temeli	1	33.3	-	-
Toplumun En Küçük Nüvesi	-	-	1	50
Geleceğe Açılan bir kapı	1	33.3	-	-
Hücre	1	33.3	1	50
Toplam	3	100	2	100

Toplum kavramsal kategorisi toplam 5 (3 Kadın, 2 Erkek) metafor içermektedir. Bu metaforların 3’ü kadın aile üyeleri, 2’si erkek aile üyeleri tarafından ifade edilmiştir. Tablo 33’te yer alan her bir metafor 1 aile üyesi tarafından ifade edilmiştir. Tablo 33’te belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Toplumun temeli metaforu için AK9: *“Aile toplumun temeli gibidir, çünkü aile toplumu meydana getiren en küçük birimdir. Toplum çok sayıda aileden oluşur. Aile bireyleri arasında sevgi ve saygıya dayalı güçlü bir bağ bulunması, toplumunda güçlü olmasını sağlar.”*, toplumun en küçük nüvesi metaforu için AE55: *“Aile toplumun en küçük nüvesi gibidir, çünkü tüm toplumla, aileden müteşekkildir.”*, geleceğe açılan bir kapı metaforu için AK34: *“Aile geleceğe açılan kapı gibidir, çünkü aile toplumun en küçük yapı birimidir. Ne kadar sağlam temeli olursa toplum o kadar sağlam olur. Bir ailede yetişen çocuk gelecektir. Yani geleceği onlar oluşturur. Ne kadar düzgün bireyler yetişirse gelecekteki toplum o kadar sağlıklı ve iyi olur. Savaş, barış, mutluluk hepsi bizim yetiştirdiğimiz çocuklarımızın elinde olacaktır.”*, hücre metaforu için AE3: *“Aile hücre gibidir, çünkü hücre sağlıklı olursa dokular sağlıklı olur sağlıklı dokular da sağlam organları oluşturur. Sağlam organ ve dokularımız da vücudu bedeni oluşturur.”* gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 34. Aile Üyelerinin Nesne Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Ayna	3	75	-	-
Kitap	1	25	-	-
Toplam	4	100	-	100

Nesne kavramsal kategorisi toplam 4 (4 Kadın) metafor içermektedir. En sık ifade edilen metafor ayna'dır. Ayna metaforlarının tamamı kadın aile üyeleri tarafından ifade edilmiştir. Nesne kavramsal kategorisinin diğer metaforu olan kitap metaforu da 1 kadın aile üyesi tarafından belirtilmiştir. Bu kavramsal kategoride erkek aile üyelerine ait metafor bulunmamaktadır. Tablo 34'te belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Ayna metaforu için AK69: *"Aile ayna gibidir, çünkü aile çocuğun yansımasıdır. Aile nasılsa tıpkı çocukta aynadır. Çocuk aile de ne gördü ise öyle davranır. Kötü alışkanlıklar kötü davranışlar çocuğa aileden geçer. Ahlak, saygı, sevgi, dürüstlük, vatana millete saygı hep ailede öğrenilir."*, kitap metaforu için AK2: *"Aile kitap gibidir, çünkü okudukça içindeki güzellikleri yakalarsınız, her sayfasında ayrı bir mutluluk bulabilirsiniz. He gün ailenizle mutlu olacak bir şeyler yakalarsın, okudukça huzur bulursunuz."* gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

Tablo 35. Aile Üyelerinin Ontolojik Kavramsal Kategorisi Altında Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Metafor	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Yaşam Kaynağı	1	25	-	-
Yaşam	1	25	-	-
Hayatın Anlamı	1	25	-	-
Hayat	1	25	-	-
Toplam	4	100	-	-

Ontolojik kavramsal kategorisi toplam 4 (4 Kadın) metafor içermektedir. Bu metaforların her biri birer kadın aile üyesi tarafından ifade edilmiştir. Ontolojik kavramsal kategorisi içerisinde erkek aile üyeleri tarafından geliştirilen metafor bulunmamaktadır. Tablo 35’te belirtilen metaforlardan her birinden bir örnek gerekçeleri ile beraber aşağıda sunulmuştur:

Yaşam kaynağı metaforu için AK48: “*Aile yaşam kaynağı gibidir, çünkü eşim ve evlatlarım hayatımın vazgeçilmezleri.*”, yaşam metafor için AK27: “*Aile yaşam gibidir, çünkü aile içinde mutluluk, huzur, güven, dayanışma, sevgi, saygı vardır. Zor zamanlarda, güzel zamanlarda birlikte paylaşılır. İnsan her türlü paylaşımı ailesiyle yapar.*”, hayatın anlamı metaforu için AK22: “*Aile hayatın anlamı gibidir, çünkü hayatta ailesiz insan anlamsız yaşar. Aile her şey demektir. Mutluluk, sevgi, huzur, saygı, güven, içtenlik, paylaşmak, birbirini tamamlamaktır.*”, hayat metaforu için AK31: “*Aile hayat gibidir, çünkü doğduğumuz andan itibaren en büyük ihtiyacımız bir ailenin varlığıdır. Aile bizim doğrularımızla, yanlışlarımızla sığınabileceğimiz en büyük limandır.*” gibi gerekçeler örnek gösterilebilir.

4.7 YEDİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

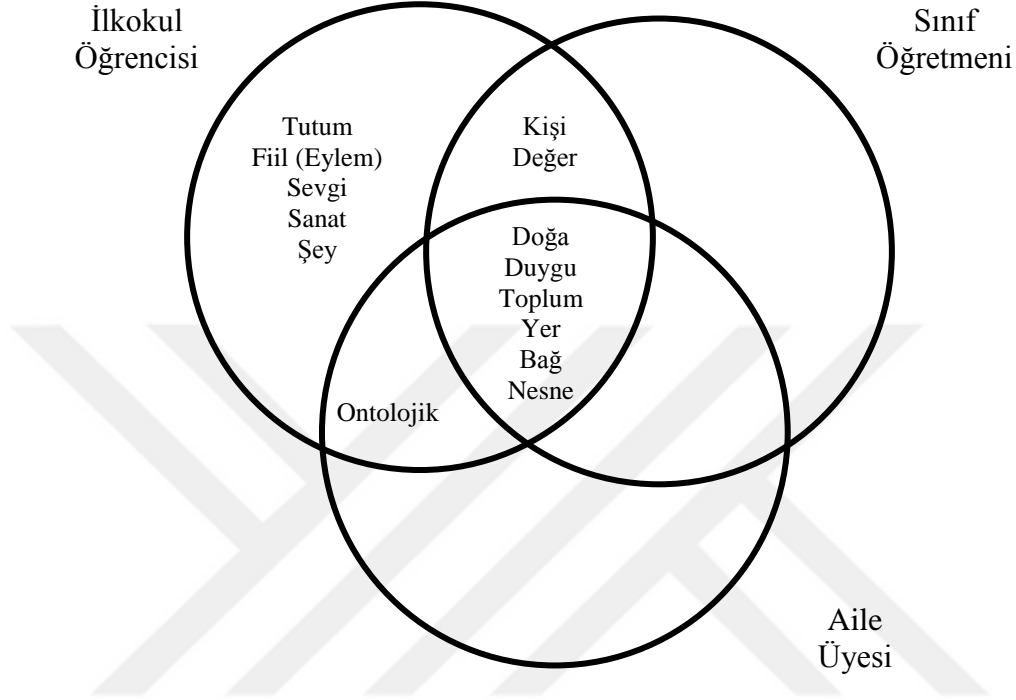
Bu başlık altında “İlkokul öğrencileri, sınıf öğretmenleri ve aile üyeleri arasında benzer veya farklı kavramsal kategoriler bulunmakta mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır.

Tablo 36. İlkokul Öğrencilerinin, Sınıf Öğretmenlerinin ve Aile Üyelerinin Aile Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Kavramsal Kategorilere Dağılımı

Kavramsal Kategori	İlkokul Öğrencisi		Sınıf Öğretmeni		Aile Üyesi	
	f	%	f	%	f	%
Doğa	53	14.6	5	21.7	26	34.6
Duygu	35	9.6	1	4.3	9	12
Tutum	47	13.0	-	-	-	-
Değer	55	15.2	1	4.3	-	-
Toplum	30	8.3	2	8.6	5	6.6
Ontolojik	14	3.8	-	-	4	5.3
Nesne	13	3.6	5	21.7	4	5.3
Bağ	16	4.4	2	8.6	11	14.6
Şey	1	0.2	-	-	-	-
Yer	31	8.5	6	26.0	7	9.7
Sanat	4	1.1	-	-	-	-
Kişi	42	11.6	1	4.3	-	-
Sevgi	9	2.4	-	-	-	-
Fiil (Eylem)	11	3.04	-	-	-	-
Toplam	361	100	23	100	75	100

Tablo 36 ilk altı alt problemin özetini vermektedir. Bu tabloda ilkökul öğrencileri, sınıf öğretmenleri ve aile üyelerinin sahip oldukları kavramsal kategorilerin dağılımı verilmiştir. İlkokul öğrencilerinin ifade ettikleri metaforların en yoğun bulunduğu kavramsal kategori değer kavramsal kategorisidir. Sınıf öğretmenlerinin ifade ettiği metaforların en yoğun bulunduğu kavramsal kategori yer kavramsal kategorisidir. Aile üyelerinin ifade ettikleri metaforların en yoğun bulunduğu kavramsal kategori ise doğa kavramsal kategorisidir. Bu duruma sınıf öğretmenleri ve aile üyelerinin aile kavramına ilişkin ifade ettikleri metaforik kavramların daha sık doğaya ait bir kavram olarak algıladıklarını göstermektedir. İlkokul öğrencilerinin aileye ilişkin

geliştirdikleri metaforlar daha çok değer kavramsal kategorisinde yer almıştır. Aşağıda verilen Şekil 3'te bu üç grubun sahip oldukları metaforların benzer ve farklı kavramsal kategorileri gösterilmiştir.

Şekil 3. Kavramsal Kategori Dağılım Şeması

Şekil 3'te gösterildiği gibi sadece ilkokul öğrencileri ve sınıf öğretmenlerine ait olan kişi ve değer olmak üzere 2 kavramsal kategori vardır. Bu 2 kavramsal kategori aile üyelerinde bulunmamaktadır. İlkokul öğrencileri ve aile üyeleri açısından bakıldığında sadece bu iki grup arasında ontolojik kavramsal kategorisi ortaktır. Kısacası bu kavramsal kategori sadece bu iki grupta bulunmaktadır. Sınıf öğretmenleri ontolojik kavramsal kategorisinde yer alan metafor geliştirmemiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölüm içerisinde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1 TARTIŞMA

Araştırmanın sonucunda, “aile” kavramına ilişkin çalışma grubunun tamamı tarafından 459 metafor geliştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu tarafından aile kavramına ilişkin farklı metaforlar geliştirilmiştir. Aile kavramına ilişkin ilkökul öğrencileri tarafından 139, sınıf öğretmenleri tarafından 20 ve aile üyeleri tarafından 47 farklı metafor geliştirilmiştir. Bu metaforlar kavramsal kategorilerde toplanmıştır. İlkokul öğrencilerinin metaforları 14, sınıf öğretmenlerinin metaforları 8 ve aile üyelerinin metaforları 7 farklı kavramsal kategoride toplanmıştır.

Araştırma sonucunda şu bilgilere ulaşılmıştır:

İlkokul öğrencileri aile kavramına ilişkin en sık sevgi metaforunu, sınıf öğretmenleri en sık ağaç metaforunu ve aile üyeleri de en sık ağaç metaforunu ifade etmişlerdir. Kavramsal kategoriler açısından bakıldığında ilkökul öğrencilerinin aile kavramına ilişkin ifade ettikleri metaforların en fazla bulunduğu kavramsal kategori değer, sınıf öğretmenlerinin aile kavramına ilişkin ifade ettikleri metaforların en fazla bulunduğu kavramsal kategori yer ve aile üyelerinin aile kavramına ilişkin ifade ettikleri metaforların en fazla bulunduğu kavramsal kategori doğa kavramsal kategorisidir. Aynı zamanda ilkökul öğrencileri, sınıf öğretmenleri ve aile üyelerinin benzer ve farklı kavramsal kategorilere sahip oldukları belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda ulaşılan bilgilere tutarlılık gösteren bazı çalışmalar şunlardır:

Saban (2008) tarafından yapılan Okula İlişkin Metaforlar adlı araştırmada, veriler sınıf öğretmenleri, bu sınıf öğretmenlerinin öğrencileri ve sınıf öğretmeni öğretmen adaylarından elde edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler 3., 4. ve 5. sınıf seviyesindedir. Belirtilen bu çalışma grubunun okul kavramına ilişkin metafor üretmeleri beklenmiştir ve üretilen bu metaforlar kavramsal kategorilere yerleştirilmiştir. Araştırma sonucunda çiçek, gül ve öğretmen gibi metaforların geliştirildiği belirlenmiştir. Öğrenci, öğretmen ve öğretmen adaylarının benzer metaforlar geliştirdikleri ancak kavramsal kategorilerin ise bu üç grup arasında önemli derecede farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak sınıf seviyesi bakımından öğrenciler arasında okul kavramına yüklenen metaforlar farklılık göstermemektedir. Saban (2008) tarafından yapılan bu araştırmanın özellikle 4. sınıfların okul kavramına ilişkin kavramsal kategoriler yönüyle okulu sevgi kavramı ile ilişkilendirmeleri de bu araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Çünkü bu araştırma içerisinde de sevgi kavramı ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin en sık ifade ettiği metafordur.

Alacapınar (2011) çalışmasında, bir ilköğretim okulunun 2., 3., 4., 5., 6., 7., ve 8. sınıf öğrencilerinin öğretmenlerine ilişkin algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda 4. sınıf öğrencileri için öğretmen kavramı bilgi ve sevgi-saygı, doğruluk, dürüstlük ve mutluluk gibi kavramlarla ifade etmektedir. Genel olarak da öğrenciler tarafından öğretmen melek, bilgin, çiçek ve anne-baba olarak nitelenmiştir. Öğrenciler tarafından verilen yanıtlar sınıf seviyesine göre değiştiği ancak cinsiyete göre değişmediği belirlenmiştir. Bu araştırma içerisinde de bilgin metaforu dışında belirtilen bütün metaforlar ilköğretim öğrencileri tarafından geliştirilmiştir.

Bektaş ve Karadağ (2013) çalışmalarında, ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin yardımlaşma değerine ilişkin sahip oldukları metaforları belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma 259 ilköğretim 4. sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin geliştirdiği metaforlar 7 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Öğrencilerin yardımlaşma değerini metafor olarak sırasıyla en sık çiçek, arkadaş, karınca, kalem, el, oyun, aile, insan, eşya ve yemek olarak algıladıklarını ve kavramsal kategoriler içerisinde bir nesne olarak algıladıklarını tespit etmişlerdir. Bu araştırmada da yukarıda belirtildiği gibi çiçek metaforu en sık ifade edilen 5 metafordan biridir.

Suğur ve Doğru (2010) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları bu araştırmayı destekler niteliktedir. Buna göre koruma altında bulunan çocuklara aile nedir diye sorulduğunda %63'ü "aileyi birkaç kişiden oluşan topluluk", %32'si "bir kurum" olarak ifade etmişlerdir. Koruma altındaki bir kız çocuğu aileyi anlatırken aileyi sevgi, saygı, kaynaşma, birbirine destek olma, kavga etmeme, güzelce geçinme kavramları ile anlatmıştır. Başka bir öğrenci de ailede yer alan büyüklerin ailedeki küçüklerin dediğini yapan, çok mutlu olunan bir yer, istediğin her şeyi yerine getiren, sevgi-saygı gösteren ve senin okuman için her şeyi yapan olarak nitelemiştir. Aynı zamanda bir kız öğrenci tarafından ifade edilen bırakmayan kişi kavramı bu araştırma içerisinde de aynı şekilde ifade edilmiştir.

Cerit (2008) tarafından yapılan çalışmada öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin öğretmen kavramına ilişkin metaforları belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin "öğretmen" kavramını açıklarken anne-baba ve arkadaş metaforlarını geliştirdiği belirlenmiştir. Anne-baba ve arkadaş kavramları da bu çalışmada geliştirilen metaforlar arasındadır. Bu üç grup arasında verilen cevaplar yönünden cinsiyete yönelik bir fark bulunmamıştır.

Nalçacı ve Bektaş (2012) tarafından yapılan araştırmada öğretmen adaylarının okul kavramına ilişkin metaforlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu metaforlar on bir kavramsal kategoride toplanmışlardır. Araştırma öğretmen adaylarının en sık belirttikleri beş metaforun aile, hayat, hapishane, fabrika ve toplum olduğu belirlenmiştir. Belirtilen metaforlardan fabrika ve hapishane kavramları bu araştırma içerisinde belirtilmemiştir.

Belirtilen araştırmaların sonuçlarında bazıları bu araştırma sonuçları ile benzerlik göstermemektedir. Bunun nedeni araştırmaların farklı zamanlarda veya farklı örneklem grupları ile yapılmış olmaları olabilir.

5.2 SONUÇ

5.2.1 Birinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Sonuçlar

1. İlkokul öğrenciler tarafından aile kavramına ilişkin toplam 139 farklı metafor ifade edilmiştir.

2. İlkokul öğrencilerinin en sık ifade ettiği ilk üç metafor sevgi (44), mutluluk (21), çiçek ve anne-baba'dır. Çiçek ve anne-baba metaforları aynı sayıda ilkokul öğrencisi (13) tarafından belirtilmiştir.

5.2.2 İkinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Sonuçlar

1. İlkokul öğrencileri tarafından belirtilen metaforlar değer, doğa, tutum, kişi, toplum, duygu, yer, bağ, ontolojik, nesne, fiil (eylem), sevgi, sanat ve şey kavramsal kategorileri olmak üzere 14 farklı kavramsal kategoriye yerleştirilmiştir.
2. İlkokul öğrencilerine ait kavramsal kategorilerden en fazla metafor içeren kavramsal kategori değer kavramsal kategorisidir. Bu kavramsal kategori 55 metafor içermektedir.
3. Sırasıyla değer, doğa ve tutum kavramsal kategorileri en fazla metaforun bulunduğu ilk üç kavramsal kategoridir.
4. En az metaforun bulunduğu kavramsal kategori şey kavramsal kategorisidir.
5. Değer kavramsal kategorisi toplam 55 (28 Kadın, 27 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori içerisinde ilkokul öğrencileri tarafından en sık ifade edilen metafor sevgi'dir. Sevgi metaforu toplam 44 öğrenci (22 Kadın, 22 Erkek) tarafından ifade edilmiştir.
6. Doğa kavramsal kategorisi toplam 53 (27 Kadın, 26 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori içerisinde öğrenciler tarafından en sık ifade edilen metafor çiçek'tir. Çiçek metaforu toplamda 13 öğrenci (5 Kadın, 8 Erkek) tarafından belirtilmiştir.
7. Tutum kavramsal kategorisi toplam 48 (18 Kadın, 30 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori altında öğrenciler tarafından en sık ifade edilen metafor melek'tir. Melek metaforu toplam 9 ilkokul öğrencisi (4 Kadın, 5 Erkek) tarafından belirtilmiştir.
8. Kişi kavramsal kategorisi toplam 42 (17 Kadın, 25 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori altında öğrenciler tarafından en sık ifade edilen metafor anne-baba'dır. Anne-baba metaforu toplam 13 ilkokul öğrencisi (4 Kadın, 9 Erkek) tarafından belirtilmiştir.

9. Toplum kavramsal kategorisi toplam 30 (9 Kadın, 21 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori altında ilkokul öğrencileri tarafından en sık ifade edilen metafor toplum'dur. Toplum kavramı toplamda 12 ilkokul öğrencisi (4 Kadın, 8 Erkek) tarafından belirtilmiştir.
10. Duygu kavramsal kategorisi toplam 35 (19 Kadın, 16 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategoride en sık ifade edilen metafor mutluluk'tur. Mutluluk 21 ilkokul öğrencisi (14 Kadın, 7 Erkek) tarafından ifade edilmiştir
11. Yer kavramsal kategorisi toplam 31 (16 Kadın, 15 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori altında öğrenciler tarafından en sık ifade edilen metafor okul'dur. Okul metaforu toplamda 12 ilkokul öğrencisi (7 Kadın, 5 Erkek) tarafından belirtilmiştir.
12. Bağ kavramsal kategorisi toplam 16 (8 Kadın, 8 Erkek) metafor içermektedir. Kavramsal kategorinin içerdiği metaforlardan bir bütün metaforu iki ilkokul öğrencisi (1 Kadın, 1 Erkek) tarafından ifade edilmiştir.
13. Ontolojik kavramsal kategorisi toplam 14 (8 Kadın, 6 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori altında öğrenciler tarafından sık ifade edilen iki metafor bulunmaktadır. Bunlar hayat ve hayatın bir parçası metaforlarıdır. Her iki metaforunda 5 ilkokul öğrencisi tarafından belirtilmiştir.
14. Nesne kavramsal kategorisi toplam 13 (9 Kadın, 4 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori altında öğrenciler tarafından en sık ifade edilen metafor kitap'tır. Kitap metaforu toplamda 4 ilkokul öğrencisi (3 Kadın, 1 Erkek) tarafından belirtilmiştir.
15. Fiil (Eylem) kavramsal kategorisi toplam 11 (3 Kadın, 8 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategoride erkek ilkokul öğrencileri tarafından belirtilen metaforlar daha fazladır. Burada en sık ifade edilen metafor paylaşmak'tır. Paylaşmak metaforu toplam 3 öğrenci (1 Kadın, 2 Erkek) tarafından belirtilmiştir.
16. Sevgi kavramsal kategorisi toplam 9 (5 Kadın, 4 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori altında öğrenciler tarafından en sık ifade edilen metafor sevgi kaynağı'dır. Sevgi kaynağı kavramı toplam 3 ilkokul öğrencisi (1 Kadın, 2 Erkek) tarafından ifade edilmiştir.

17. Sanat kavramsal kategorisi toplam 4 (3 Kadın, 1 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori içerisinde film ve bir hikâye olmak üzere iki farklı metafor bulunmaktadır. İlkokul öğrencileri tarafından en sık ifade edilen metafor film'dir. Film metaforu toplam 3 öğrenci (2 kadın, 1 erkek) tarafından belirtilmiştir.
18. Şey kavramsal kategorisi sadece 1 metafor içermektedir.

5.2.3 Üçüncü Alt Problemin Bulgularına İlişkin Sonuçlar

1. Sınıf Öğretmenleri tarafından aile kavramına ilişkin 20 farklı metafor geliştirilmiştir.
2. Sınıf öğretmenlerinin en sık ifade ettikleri metafor ağaç'tır. İkinci olarak en sık ifade edilen metafor Güneş'tir.

5.2.4 Dördüncü Alt Problemin Bulgularına İlişkin Sonuçlar

1. Sınıf Öğretmenlerine ait metaforlardan 8 farklı kavramsal kategori ortaya çıkmıştır. Bu kavramsal kategorilerden en fazla metafor bulunan 6 metafor ile yer kavramsal kategorisidir. Daha sonra sırasıyla doğa ve nesne kavramsal kategorileri 5'er metafor içermektedirler. En az metaforun yer aldığı 3 kavramsal kategori bulunmaktadır. Bunlar kişi, değer ve duygu kavramsal kategorileridir. Bu 3 kavramsal kategori 1 metafor içermektedir.
2. Yer kavramsal kategorisi toplam 6 metafor (1 Kadın, 5 Erkek) içermektedir. Kavramsal kategorinin içerdiği metaforların tamamı 1 sınıf öğretmeni tarafından belirtilmiştir.
3. Doğa kavramsal kategorisi toplam 5 metafor (4 Kadın, 1 Erkek) içermektedir. Kavramsal kategorinin içerdiği metaforlardan en sık ifade edilen ağaç'tır. Bu kavramsal kategori içerisinde erkek sınıf öğretmenleri tarafından ifade edilen 1 metafor bulunmaktadır.
4. Nesne kavramsal kategorisi toplam 5 metafor (3 Kadın, 2 Erkek) içermektedir. Kavramsal kategorinin içerdiği metaforların tamamı 1 sınıf öğretmeni tarafından belirtilmiştir.

5. Bağ kavramsal kategorisi toplam 2 (2 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori içerisinde yer alan her iki metafor da birer erkek sınıf öğretmenini tarafından ifade edilmiştir. Kadın sınıf öğretmenlerine ait metafor bu kavramsal kategori içinde bulunmamaktadır.
6. Toplum kavramsal kategorisi toplam 2 (1 Kadın, 1 Erkek) metafor içermektedir. Bu metaforlardan toplumun temel taşı kadın sınıf öğretmenleri, hücre metaforu ise erkek sınıf öğretmenleri tarafından ifade edilmiştir.
7. Kişi kavramsal kategorisi sadece 1 içermektedir. Bu metafor ilk öğretmen'dir. İlk öğretmen metaforu 1 kadın sınıf öğretmenini tarafından ifade edilmiştir.
8. Değer kavramsal kategorisi sadece 1 metafor içermektedir. Hazine olarak belirtilen bu metafor kadın sınıf öğretmenine aittir.
9. Duygu kategori 1 metafor içermektedir. Bu metafor mutluluk'tur. Mutluluk metaforu erkek sınıf öğretmenini tarafından geliştirilmiştir.

5.2.5 Beşinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Sonuçlar

1. Aile üyeleri tarafından aile kavramına ilişkin toplam 75 geçerli, 47 farklı metafor ifade etmişlerdir. Bu metaforlardan en sık belirtilen metafor ağaç'tır.
2. Sırasıyla aile üyeleri tarafından en sık ifade edilen 3 metafor ağaç, güneş, okul ve ayna'dır. Okul ve ayna metaforları 3 aile üyesi tarafından belirtilip üçüncü olarak en sık belirtilen metaforlardır. Vatan, servet, zincir, hücre, deniz, kale ve mutluluk metaforlarının her biri iki aile üyesi tarafından ifade edilmiştir.

5.2.6 Altıncı Alt Problemin Bulgularına İlişkin Sonuçlar

1. Aile üyeleri tarafından geliştirilen metaforlar 7 farklı kavramsal kategoriye yerleştirilmiştir. En fazla metaforun bulunduğu kavramsal kategori (35 metafor) doğa kavramsal kategorisidir. En az metaforun bulunduğu kavramsal kategoriler ise toplum ve duygu (her iki kavramsal kategoride 1'er metafor içermektedir) kavramsal kategorileridir.

2. Doğa kavramsal kategorisi toplam 35 (29 Kadın, 6 Erkek) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori içerisinde en sık ifade edilen metafor ağaç'tır. Ağaç metaforu aynı zamanda bütün metaforlar içerisinde aile üyeleri tarafından aile kavramına ilişkin en sık ifade edilen metafordur. Ağaç metaforunu sırasıyla güneş ve deniz metaforları takip etmektedir. Geriye kalan metaforların tamamı birer aile üyesi tarafından ifade edilmiştir.
3. Bağ kavramsal kategorisi toplam 11 metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori içerisinde en sık ifade edilen metaforlar zincir ve vatan'dır. Bununla birlikte kavramsal kategorinin içerdiği diğer metaforlar 1 aile üyesi tarafından ifade edilmiştir. En sık ifade edilen metaforların tamamı kadın aile üyeleri tarafından belirtilmiştir. Aynı zamanda bağ kavramsal kategorisinde erkek aile üyeleri tarafından ifade edilmiş 1 metafor bulunmaktadır. Can metaforu 1 erkek aile üyesi tarafından bağ kavramsal kategorisi içerisinde ifade edilen tek metafordur.
4. Duygu kavramsal kategorisi toplam 9 (7 Kadın, 2 Erkek) metafor içermektedir. En sık ifade edilen metafor servet'tir. Bu metaforu 2 kadın aile üyesi ifade etmiştir.
5. Yer kavramsal kategorisi toplam 7 (7 Kadın) metafor içermektedir. Bu kavramsal kategori altında erkek aile üyelerine ait belirtilmiş metafor bulunmamaktadır. Burada en sık ifade edilen metafor okul'dur. 3 kadın aile üyesi tarafından belirtilmiştir.
6. Toplum kavramsal kategorisi toplam 5 metafor içermektedir. Bu metaforların 3'ü kadın aile üyeleri, 2'si erkek aile üyeleri tarafından ifade edilmiştir.
7. Nesne kavramsal kategorisi toplam 4 (4 Kadın) metafor içermektedir. En sık ifade edilen metafor ayna'dır. Ayna metaforlarının tamamı kadın aile üyeleri tarafından ifade edilmiştir. Nesne kavramsal kategorisinin diğer metaforu olan kitap metaforu da 1 kadın aile üyesi tarafından belirtilmiştir. Bu kavramsal kategoride erkek aile üyelerine ait metafor bulunmamaktadır.
8. Ontolojik kavramsal kategorisi toplam 4 metafor içermektedir. Bu metaforların her biri 1 kadın aile üyesi tarafından ifade edilmiştir. Ontolojik kavramsal kategorisi içerisinde erkek aile üyeleri tarafından geliştirilen metafor bulunmamaktadır.

5.2.7 Yedinci Alt Problemin Bulgularına İlişkin Sonuçlar

1. İlkokul öğrencilerinin ifade ettikleri metaforların yoğun olarak bulunduğu kavramsal kategori değer kavramsal kategorisidir.
2. Sınıf öğretmenlerinin ifade ettiği metaforların yoğun olarak bulunduğu kavramsal kategori yer kavramsal kategorisidir.
3. Aile üyelerinin ifade ettikleri metaforların yoğun olarak bulunduğu kavramsal kategori ise doğa kavramsal kategorisidir.
4. Sadece ilkokul öğrencileri ve sınıf öğretmenlerine ait olan kişi ve değer olmak üzere 2 kavramsal kategori vardır. Bu 2 kavramsal kategori aile üyelerinde bulunmamaktadır.
5. İlkokul öğrencileri ve aile üyeleri arasında ontolojik kavramsal kategorisi ortaktır. Bu kavramsal kategori sadece bu iki grupta bulunmaktadır. Sınıf öğretmenleri ontolojik kavramsal kategorisinde yer alan metafor geliştirmemişlerdir.

5.2.8 Araştırmanın Genel Sonuçları

1. İlkokul öğrencileri tarafından aile bir değer olarak algılanmaktadır ve bir kavram olarak sevgi kavramı ile ifade edilmektedir.
2. İlkokul öğrencileri sınıf öğretmenleri ve aile üyelerinden daha çeşitli metaforlar üretmiştir. Sınıf öğretmenleri ve aile üyeleri kendi aralarında benzer kavramları sıklıkla ifade etmişlerdir.
3. İlkokul öğrencileri ve sınıf öğretmenleri arasında aile kavramına yüklenen anlam açısından ilkokul öğrencileri ve aile üyelerinden daha fazla ortaklık vardır.
4. Sınıf öğretmenleri tarafından aile doğaya ait bir durum ve bir nesne olarak algılanmaktadır ve aile daha çok ağaç kavram ile açıklanmaktadır.
5. Aile üyeleri aileyi doğaya ait bir durum, bir ağaç olarak algılamaktadırlar. Aile üyeleri tarafından aile ne bir değer ne de bir kişi olarak görülmektedir.

6. Sınıf öğretmenleri ve aile üyelerinin çoğunluğu aileyi benzer kavramlarla açıklamaktadır. İlkokul öğrencileri ise aileyi bu iki gruptan farklı kavramlarla açıklamaktadır.

Çalışma grubunun tamamı tarafından genel olarak aileye olumlu kavramlar yüklenmiştir.

5.3 ÖNERİLER

Araştırmada ulaşılan sonuçlara dayanarak şu önerilerde bulunulabilir:

- Öğrencinin yaşantısındaki etkin olan kişiler olarak aile ve sınıf öğretmenlerinin sahip oldukları aile algılarının öğrenciler üzerindeki etkisini farklı boyutları ile inceleyen araştırmalar yapılabilir.
- Öğretmen yetiştirme süreci içerisinde üniversite müfredatında, uygulamada olan sınıf öğretmenleri için hizmet içi eğitim programlarında, aile eğitim-gelişim programlarında, aile danışmanlığı seminerlerinde ve okul-aile işbirliği süreçlerinde aile kavramı üzerine bilgilendirme çalışmaları yapılabilir.
- Öğrencilerin, öğretmenlerin ve aile üyelerinin aile üzerine sahip oldukları fikirleri kendi aralarında ortak bir şekilde seminer, münazara ve panel gibi çalışmalar yardımıyla paylaşmaları sağlanabilir. Bu şekilde öğrencinin ailesini ve öğretmenini, öğretmen ve aile üyelerinin de karşılıklı olarak birbirlerini tanımaları sağlanabilir.
- Aile algısını belirlemede birebir görüşmeler yapılabilir. Yeni çalışmalarda daha detaylı sosyo-demografik özellikler dikkate alındığında daha farklı sonuçlara ulaşılabilir.
- Okul yöneticileri, farklı branş öğretmenleri, öğretmen adayları veya farklı sınıf düzeylerinde öğrenim görmekte olan öğrenciler ile aile algısı belirleme çalışmaları yapılabilir.
- Aile üyelerinin, öğretmenlerin ve öğrencilerin görüş ve ifadelerinin önemi bağlamında okul etkinliklerine, içerik geliştirme çalışmalarına, program hazırlama süreçlerine ve öğrencilere yönelik çalışmalara daha etkin bir şekilde katılımları sağlanabilir.
- Eğitim ve psikoloji arasında veya alt çalışma alanları arasında aile kavramı, öğrenci ve öğretmen algılarına ilişkin karşılaştırılmalı ve disiplinler arası çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmalarla daha kapsamlı ve daha genellenebilir sonuçlara ulaşılarak yeni yapılacak araştırmalar için veri kaynakları oluşturulabilir.

- Aile kavramına ilişkin elde edilen sonuçlar doğrultusunda TV programları, kamu spotları gibi yerel ve ulusal düzeyde farklı uygulamalar yapılabilir.
- Yeni yapılacak aile algısı belirleme çalışmalarında çalışma grubunun vermiş olduğu cevaplarda yaşananın mı yoksa beklenin mi bireysel cevaplara yansıtıldığı belirlenebilir.
- Bu üç grup arasında iletişim ve etkileşimin daha verimli olabilmesi için yapılacak yeni öğretim programlarında bu ve benzeri araştırmaların sonuçları programlarda yer alacak kavram ve değerlere zemin oluşturacak şekilde ele alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, G., Demir, A., Görmez, D. ve Keser, İ. (2015). Aile ve Çocuk Suçluluğu İlişkisi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1, 651-656.
- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumu (2006). *Aile Yapısı Araştırması 2006*. 15 Aralık 2015 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Akalın, T. (2008). *İlköğretim 2. Sınıf Öğrencilerinin Yaptıkları Resimlerde Aile İçi Yaşantılarının Resimlerine Yansıması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akşehirli, S. (2007). *Çağdaş Metafor Teorisi*. 25 Kasım 2015 tarihinde <http://www.ege-edebiyat.org/wp/> adresinden erişilmiştir.
- Akyüz, Y. (2010). *Türk Eğitim Tarihi: M.Ö 1000-M.S. 2010 (M.Ö 1000-M.S. 2010)*, (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Alacapınar, F. (2011). İlköğretim Okulu Öğrencileri Öğretmenlerini Nelere Benzetmektedirler? *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 249-263.
- Alesina, A. ve Giuilano, P. (2007). *The Power of the Family*. 17 Aralık 2015 tarihinde <http://ftp.iza.org/dp2750.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Arıkan, R (2011). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Arslan, G. (2012). *Ortaöğretimde Öğrenim Gören Ergenlerde Görülen Problem Davranışların Aile Sorunları ve Aile Yapısı Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, M. M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik Düşünme ve Öğrenme Yaklaşımının Eğitim-Öğretim Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim*, 171, 100-108.
- Aslan, K. (2002). Değişen Toplumda Aile ve Çocuk Eğitiminde Sorunlar. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(2), 25-33.

- Avcı, R. (2006). *Şiddet Davranışı Gösteren ve Göstermeyen Ergenlerin Ailelerinin Aile İşlevleri, Öfke ve Öfke İfade Tarzları Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, F. ve Eser-Ünaldı, Ü. (2010). Coğrafya Öğretmen Adaylarının “Coğrafya” Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yardımıyla Analizi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(2), 600-622.
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi*, 10(3), 1313-1322.
- Aydın, O. (2008a). Duyum ve Algı. *Davranış Bilimlerine Giriş*. E. Özkalp (Edt.). (Sekizinci Baskı), s. 213-224. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Aydın, O. (2008b). Tutumlar. *Davranış Bilimlerine Giriş*. E. Özkalp (Edt.). (Sekizinci Baskı), s. 279-296. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Aydın, O. (1998). Tutumlar. *Davranış Bilimlerine Giriş*. E. Özkalp (Edt.). (Birinci Baskı), s. 321-337. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Aydiner-Boylu, A. (2014). Tek Ebeveynli Ailelerde Finansal Sıkıntı ve Fonksiyonlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32 (1), 55-72.
- Bağcı, C. (2013). *Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançlarının Aile İşlevi ve Çocuklardaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Balcı, A. (1999). *Metaphorical Images Of School: School Perspectives Of Students, Teachers And Parents From Four Selected Schools*. Yayınlanmamış doktora tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bektaş, M. ve Karadağ, B. (2013). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Yardımlaşma Değerine Yönelik Geliştirdikleri Metaforların İncelenmesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 271-286.

- Bektaş, M. (2009). Hayat ve Hayat Bilgisi Dersi. *İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen El Kitabı*. S. Öğülmüş (Edt.). (Birinci Baskı), s. 3. Ankara: Pegem Akademi.
- Beşkardeş, S. (2007). *Üstün Zekâlı ve Özel Yetenekli Öğrencilerin Yabancı Dil (İngilizce) Öğretiminde Metafor Sisteminin Uygulanması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgin, M. (1990). *Ankara Merkez İlçelerindeki Ortaokullarda Okul ve Ailenin İşbirliği ve Sorunları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cansel, E. (1969). *Sosyal Devlet ve Aile*. 25 Haziran 2015 tarihinde <http://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php?pdf=0001880&lng=0> adresinden erişilmiştir.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen Kavramı İle İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Cüceloğlu, D. (2012). *İletişim Donanımları "Keşke"siz Bir Yaşam için İletişim*, (40. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (1993). *Yeniden İnsan İnsana*, (4. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çabuk-Kaya, N. (2014). Aile ve Çocuk. *Aile Sosyolojisi*. A. Kasapoğlu, N. Karkıner (Editörler). (Üçüncü Baskı), s. 106-133. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Çelenk, S. (2003). Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması. *İlköğretim-Online*, 2(2), 28-34
- Çınar, N. (2009). *Reklâmda Kullanılan Görsel Metaforların Reklâmın Beğenilirliği Üzerindeki Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çobanoğlu, F. (2008). Değişim Mantığını Anlamak: Akış ve Dönüşüm Olarak Örgüt. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23), 110-119.

- Demir, Ö. ve Acar, M. (2005). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, (6. Baskı). Ankara: Adres Yayınları.
- Demir, Ö. ve Acar, M. (2002). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, (3. Baskı). Ankara: Vadi Yayınları.
- Demirbaş, E. (2015). Çocuk Gelişimi Bölümü Üniversite Öğrencilerinin “Çocuk” Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 295-303.
- Doğan, İ. (2009). *Dünden Bugüne Türk Ailesi*, (1. Baskı). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Ekiz, D. ve Koçyiğit, Z. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Öğretmen Kavramına İlişkin Metaforlarının Tespit Edilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21 (2), 439-458.
- Erçelebi, H. (1996). Aile ve Eğitim. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 60-64.
- Erkuş, A. (2009). *Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci*, (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayın Dağıtım.
- Feyzioğlu, S. ve Kuşcuoğlu, C. (2011). Tek Ebeveynli Aileler. *Aile ve Toplum*, 7(26), 97-109.
- Foulgué, P. (1994). *Pedagoji Sözlüğü (Langue Pedagogique)*. (Çev. C. Karakaya). İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Girmen, P. (2007). *İlköğretim Öğrencilerinin Konuşma ve Yazma Sürecinde Metaforlardan Yararlanma Durumları*. Yayımlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Goschler, J. (2007). Metaphors In Cognitive And Neurosciences Which Impact Have Metaphors On Scientific Theories And Models? *Metaphorik.de*, 12. 24 Kasım 2015 tarihinde http://www.metaphorik.de/sites/www.metaphorik.de/files/journal-pdf/12_2007_goschler.pdf adresinden erişilmiştir.

- Gökçe, B. (2014). Türk Toplumunda Aile Yapısı. *Aile Sosyolojisi*. A. Kasapoğlu, N. Karkıner (Editörler). (Üçüncü Baskı), s. 50-83. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gökçe, B. (2007). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*, (Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı). Ankara: Savaş Kitabevi.
- Güler, G., Akgün, L., Öçal, M. F. ve Doruk, M. (2012). Matematik Öğretmeni Adaylarının Matematik Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlar. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 25-29.
- Güven, G. (2011). *Farklı Eğitim Modelleri Kullanılarak Uygulanan Aile Eğitim ve Aile Katılım Programlarının Okul Öncesi Öğretmenlerinin Uygulamalarına ve Ebeveynlerin Görüşlerine Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güven, S. ve Akhan, N. E. (2010). İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Öğeleri Açıklamak İçin Kullandıkları Metaforlar Üzerine Bir Araştırma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 136-172.
- Hacıfazlıoğlu, Ö., Karadeniz, Ş. ve Dalgıç, G. (2011). Okul Yöneticilerinin Teknoloji Liderliğine İlişkin Algıları: Metafor Analizi Örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 97-121.
- İçli, G. (1997). Aile Araştırmalarında Yöntem ve Yaklaşım. *Pamukkale Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 59-68.
- İnam, Ö. (2008). *Televizyon Reklamlarında Metafor Kullanımı*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnandı, Y. (2008). Okula Toplumsal Katılım. *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. R. Sarpkaya (Edt.). s. 35-380. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karkıner, N. (2015). Türkiye'de Aile Kurumu ve Nüfusla İlgili Sorunlar. *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*. Z. Sungur (Edt.). (Dördüncü Baskı), s. 62-83. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Keskin, E. B. (2014). *Kentleşme Sürecinde Ailenin Değişimi: Bursa'da Bir Alan Araştırması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Uludağ üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kıranşal, N. (2007). *İlköğretim Okullarında Okul ve Aile Arasındaki Etkileşim Hangi Düzeyde Gerçekleşmektedir (Kars İli Örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koç, İ., Adalı, T., Polat, S. ve Türk, H. D. (2013) . 2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. 24 Aralık 2015 tarihinde http://www.hips.hacettepe.edu.tr/eng/tdhs13/report/furtheranalysis_presentation/family_structure.pdf adresinden erişilmiştir.
- Koçer, H., Ünal, F. ve Meral, S. (2015). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk Kavramına ve Öğretmen Kavramına İlişkin Metaforlarının Öğretmenlik Uygulama Planlamalarına Yansımaları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 171-185.
- Lakoff, G. ve Johnsen, M. (2003). *Metaphors We Live By*. London: The University of Chicago Press. 25 Mart 2016 tarihinde <http://shu.bg/tadmin/upload/storage/161.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Lakoff, G. (1992). The Contemporary Theory of Metaphor. 19 Mart 2016 tarihinde <http://comphacker.org/comp/eng1338/files/2014/02/A9R913D.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Meder, M. (2005). *Mesleklere Göre Aile Yapısı*. Ankara: Aziz Andaç Yayınları.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *An Expand Source Book Qualitative Data Analysis*. (Second Edition). Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Nalçacı, A. ve Bektaş, F. (2012). Öğretmen Adaylarının Okul Kavramına İlişkin Algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 239-258.
- Ocak, G. ve Gündüz, M. (2006). Eğitim Fakültesini Yeni Kazanan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Giriş Dersini Almadan Önce ve Aldıktan Sonra Öğretmenlik Mesleği Hakkındaki Metaforlarının Karşılaştırılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 293-30.

- Öcal, A. (2009). Sosyal Bilgiler Dersinde Mekânı Algılama Becerisini Yeniden Düşünmek. *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar- 1*. R. Turan. A. M. Sünbül ve H. Akdağ (Editörler). (Birinci Baskı), s. 263-278. Ankara: Pegem Akademi.
- Özabacı, N. ve Ergün-Başak, B. (2013). A Metaphor Analysis of Teachers' Perceptions Of Students with Learning Disabilities. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 28 (1), 269-280.
- Özbek, Ö. Y. (2008). Ölçme Araçlarında Bulunması İstenen Nitelikler. *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. S. Tekindal (Edt.), s. 43-90. Ankara: Pegem Akademi.
- Özdemir, S. ve Akkaya, E. (2013). Genel Lise Öğrenci ve Öğretmenlerinin Okul ve İdeal Okul Algılarının Metafor Yoluyla Analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 19(2), 295-322.
- Özkalp, E. (2008b). Aile Kurumu. *Davranış Bilimlerine Giriş*. E. Özkalp (Edt.). (Sekizinci Baskı), s. 109-126. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özkalp, E. (2008a). Toplum ve Toplumsal Yapı. *Davranış Bilimlerine Giriş*. E. Özkalp (Edt.). (Sekizinci Baskı), s. 41-56. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özkalp, E. (2008c). Toplumsallaşma. *Davranış Bilimlerine Giriş*. E. Özkalp (Edt.). (Birinci Baskı), s. 75-92. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özkalp, E. (1998a). Aile Kurumu. *Davranış Bilimlerine Giriş*. E. Özkalp (Edt.). (Birinci Baskı), s. 99-115. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özkalp, E. (1998b). Toplumsallaşma. *Davranış Bilimlerine Giriş*. E. Özkalp (Edt.). (Birinci Baskı), s. 70-85. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özmete, E. (2010). Aile Yaşam Kalitesi Dinamikleri: Aile İletişimi, Ebeveyn Sorumlulukları, Duygusal Refah, Fiziksel/Materyal Refahın Algılanması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11), 455-465.
- Piaget, J. (2010). *Çocuğun Gözüyle Dünya*. (Çev. İ. Yerguz). (İkinci Baskı). Ankara: Dost Kitabevi. (Eserin orijinali 1947'de yayımlandı).

- Porsuk, A. (2010). *Denizli Merkez İlköğretim Okullarındaki Okul Aile İlişkilerinde Karşılaşılan Sorunlar Üzerine Yönetici Görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Saban, A. (2009). Öğretmen Adaylarının Öğrenci Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Saban, A. (2008). Okula İlişkin Metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- Saban, A. (2004). Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A., Koçbeker, B. N. ve Saban, A. (2006). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461-522.
- Saçan, S. (2015). Türkiye’de Aile Eğitimi Konusunda Yapılan Tez Çalışmalarının İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 123-145.
- Sertelin, Ç. (2003). *Ebeveyn Tutumlarının Sosyo-Kültürel Yapı ve Aile Fonksiyonları İle İlişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sevim, O., Veyis, F. ve Kınay, N. (2012). Öğretmen Adaylarının Türkçeyle İlgili Algılarının Metaforlar Yoluyla Belirlenmesi: Atatürk Üniversitesi Örneği. *Uluslararası Cumhuriyet Eğitim Dergisi*, 1(1), 38-47.
- Suğur, N. ve Doğru, E. S. (2010). Koruma Altındaki Çocukların Aile ve Devlet Algısı Üzerine Bir Araştırma. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 65 (1), 115-133.
- Şahin, A., Çermik, H. ve Doğan, B. (2010). “Su Üzerine Yazı Yazmak” mı Başına “Talih Kuşu Konmak” mı? Öğretmen Adaylarının Arama Motoru Deneyimleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10 (1), 515-546.
- Şemin, R. (1975). *Okulda Başarısızlık (Sosyo-Kültürel Açından Şansız Çocuklar)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

- Şentürk, M. ve Turğut, M. (2011). Medya Profesyonellerinin ve Medyanın Aile Algısı. *Aile ve Toplum*, 7 (26), 51-81.
- Taşkın, Ö. ve Şahin, B. (2008). Çevre Kavramı ve Altı Yaş Okul Öncesi Çocukları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23)23, 1-12.
- TDK (2015). Güncel Türkçe Sözlük. 27 Aralık 2015 tarihinde <http://tdk.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- Tomul, E. (2008). The Relative Effects of Family Socio-Economic Characteristics on Participation in Education In Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research*, 30, 153-168.
- TÜBA (2015). Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü. 13 Aralık 2015 tarihinde <http://www.tubaterim.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- Tuna, Y. ve Kayaoğlu, A. (2011). *Birey ve Davranışı*. S. Ünlü (Edt.). (Birinci Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Türküm, A. S., Kızıldaş, A., Bıyık, H. ve Yemenici, B. (2005). Üniversite Öğrencilerinin Aile İşlevleri Algılarının İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5 (1), 229-262.
- Ünal, A. ve Ünal, E. (2010). Öğretmen ve Öğrencilerin Rehber Öğretmeni Algılamalarına İlişkin Bir Durum Çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 919-945.
- Üstübal, Ö. (2015). *Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Aile Katılım Çalışmalarının Aile-Öğretmen Arasındaki İletişim ve İşbirliğine Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yalçın, M. ve Enginer, A. (2012). İlköğretim Okullarında Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algılar 1. *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi*, 1(2), 229-256.
- Yapıcı, Ş. (2010). Türk Toplumunda Aile ve Eğitim İlişkisi. *Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4), 1544-1570.

Yavuz-Güler, Ç. (2013). *Öğretmen Adaylarını Ailelerle Çalışmaya Hazırlama: Bir Müfredat Programı Önerisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yüksel, M., Avşar, Z. ve Akbaş, K. (2014). *Hukuk Sosyolojisi*. M. Yüksel (Edt.). (Üçüncü Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YÖK (2015). Ulusal Tez Merkezi. 19 Ekim 2015 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden erişilmiştir.

EKLER

EK-1. İLKOKUL ÖĞRENCİSİ ANKET FORMU ÖRNEĞİ

İLKOKUL ÖĞRENCİSİ ANKET FORMU

Sevgili İlkokul Öğrencisi;

Bu anket formu Sakarya Üniversitesi, İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalında yüksek lisans tez çalışması kapsamında hazırlanmıştır. “**Aile**” kavramına ilişkin metaforik alguların belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada sizden aşağıdaki ifadelere vereceğiniz cevaplarla çalışmaya katkıda bulunmanız beklenmektedir. Kişisel bilgi ve ifadeleriniz sizin adınız altında kesinlikle açıklanmayacaktır. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()

Şimdi de aşağıdaki boşlukları doldurunuz. Size göre aile ne gibidir? Açıklayınız. Katkılarınız için teşekkür ederiz

Aile.....gibidir,

çünkü.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK-4. İZİN YAZISI

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/02/2015-2392

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 81179084/730.08.03/
Konu : Anket Uygulama (Arzu
CEYLAN)

İLGİLİ MAKAMA

İlgi : Arzu CEYLAN 26/02/2015 tarihli ve - sayılı yazı

İlköğretim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi 1170Y48005 numaralı Arzu CEYLAN; "Aile Kavramına İlişkin Metaforik Alguların Belirlenmesi İçin Geliştirilmiş Form " ile ilgili anket formları hazırlamıştır.

Anket formları Enstitümüzce incelenmiş olup derslerin aksatılmaması kaydı ile yapılması uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize arz ve rica ederim.

Prof.Dr. İsmail GÜLEÇ
Müdür

27/02/2015 V.H.K.İ
27/02/2015 Enst.Sek. Vekili

E.CENGİZ
H.F.TATAROĞLU

Evrakı Doğrulamak İçin : <http://193.140.253.232/envision.Sorgula/BelgeDogrulama.aspx?V=BE5D1KHD>

Öğrenci İşleri Birimi Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü 54300
Hendek/Sakarya
Tel:0264 214 2454 Faks:0264 295 7492
E-Posta :eğitim@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ :www.egitim.sakarya.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-5. İZİN YAZISI

T.C.
SAKARYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 10284503/605/4932656
Konu: Araştırma İzinleri

12.05.2015

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Arzu CEYLAN'ın "Aile Kavramına İlişkin Metaforik Algıların Belirlenmesi İçin Geliştirilmiş Form" konulu anket çalışmasını, İlimiz Hendek İlçesi Cumhuriyet İlkokulu, Ziya Gökalp İlkokulu, Mustafa Asım İlkokulu, Noksel İlkokulu, ve Yeni Yüzyıl İlkokulu 4.sınıf öğrenci ve öğretmenlerine uygulama talebi, Sakarya Üniversitesi Rektörlüğünün 27/02/2015 tarih ve 2392 sayılı yazıları ile bildirilmiştir.

Söz konusu anket çalışmasının, adı geçen okullarda 2014-2015 eğitim öğretim yılında uygulanması, yasal gerekliliğin ilgili Okul Müdürlüklerince yerine getirilmesi kaydıyla Şube Müdürlüğümüzce uygun mütalaa edilmekte ise de;

Makamlarınızca uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ahmet ALTIN
Şube Müdürü

OLUR
12.05.2015

Oğuzhan ÖZKAN
İl Millî Eğitim Müdür V.

Resmî Daireler Kampüsü
B Blok 54290 Adapazarı / SAKARYA
<http://sakarya.meb.gov.tr/temelegitim54@meb.gov.tr>

Ayrıntılı Bilgi İçin :Memur : İsa GEM
Tel : 0 264 251 36 14-15-16
Fax :0 264 251 36 04

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden f27d-c2bd-3baa-8d92-5ec7 kodu ile teyit edilebilir.

**EK-6. ANALİZ KAPSAMINA ALINMAYAN İLKOKUL ÖĞRENCİSİ
ANKET FORMU ÖRNEĞİ (ÖE103)**

Z

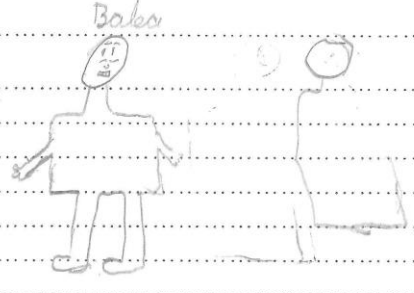
Aile *Bililorum* gibidir.

Çünkü *Bililorum*.

**EK-7. ANALİZ KAPSAMINA ALINMAYAN İLKOKUL ÖĞRENCİSİ
ANKET FORMU ÖRNEĞİ (ÖE51)**

Aile..... *Baba* gibidir.

Çünkü.....

**EK-11. ANALİZ KAPSAMINA ALINMAYAN İLKOKUL ÖĞRENCİSİ
ANKET FORMU ÖRNEĞİ (ÖK197)**

Aile *Mutluluk, İleriği, Saygı, Çocuk, Paylaşmak* gibidir.
Çünkü *Aile bir İleriği ve Saygıdan oluşur. Aile
Paylaşmalıdır ve Yuvadır.*

EK-12. ANALİZ KAPSAMINA ALINMAYAN SINIF ÖĞRETMENİ ANKET
FORMU ÖRNEĞİ (SE22)

Aile. Dergi saygı yardımlarına örneğidir.

Çünkü insanı insan yapan duygular ve davranışlardır. Bunu en yakın olarak aile içinde gösterebiliriz ve yaşayabiliriz. Bu nedenle ailenin dergi bebe alınması birtakım anne çocuk eğitimi ve terbiyesinde daha önemlidir. Annenin çocuğuna terbiye ahlak davranışlarını öğretmesi için bendenin birtakım uygulanması gerektirir. Sana olarak toplumun kaliteli olması ailelerin kaliteli olmasına bağlıdır. Bu kaliteli olma iyi bir eğitimle sağlanabilir.

**EK-13. ANALİZ KAPSAMINA ALINMAYAN İLKOKUL ÖĞRENCİSİ
ANKET FORMU ÖRNEĞİ (ÖE330)**

Aile *ben ailemin yanında çok mutluyum* gibidir.

Çünkü *aile çok sevecenlikten dolayı ben çok mutluyum.*

ÖZGEÇMİŞ

Kütahya'da doğdu ilk, orta ve lise öğrenimini Kütahya'da tamamladı. 2011 yılında Pamukkale Üniversitesi İlköğretim Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. Sakarya Üniversitesi İlköğretim Sınıf Eğitimi alanında yüksek lisans öğrenimine başladı. Halen sınıf öğretmeni olarak görevine devam etmektedir.

E-mail: arzu.ceylan@ogr.sakarya.edu.tr

